

Жалқ Сўз

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ГАЗЕТАСИ

16 ноябрь, шанба, 1996 йил
Сотувада эркин нархда. № 234-235 (1486-1487)

НЕФТЬ МУСТАҚИЛЛИГИНИ КЎЗЛАБ

Бугун мамлакатимиз бунёд этган Қоровулбозор туманидаги нефтни қайта ишлаш заводи қурилиш шتاب олдидаги кўргазма стендада рақамлар сони тобора камаймоқда. Унда бугун «Завод ишга тушишига 230 кун қолди» деган сўзларни ўқиш мумкин.

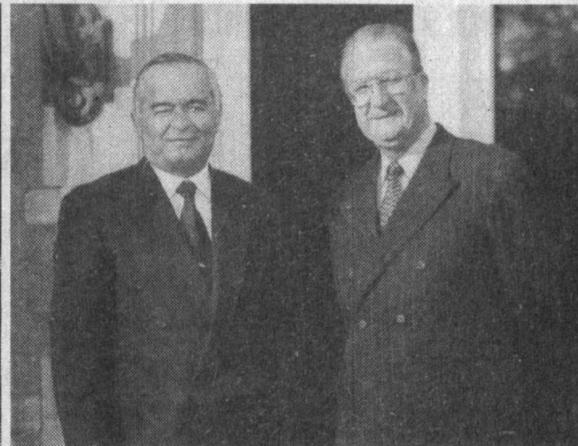
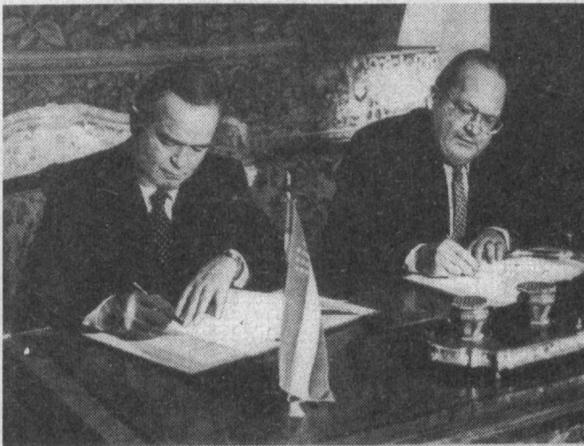
Ҳа, улкан корхонада нефть қайта ишланиб, дастлабки тонна маҳсулот олинди. Бироқ қўрилган ишлар ҳали талайгина. Келгуси йил ёзда корхона ишоотлари қурилишида асосий юмушлар бажариб бўлингандан кейин технологик жиҳозларни ўрнатиш ва соғлаш ишлари бошланади. Асбоб-ускуналар ҳозирдаёқ пешма-пеш завод майдончаларига келтирилмоқда.

«Бухоронейфтозаводқурилиш» бош трести бош муҳандиси Р. Халиулдиннинг таъкидлашича, ўтган ойда қурилиш-монтаж ишлари режаси ошириб бажарилиди. Насос станциясидан иккинчи кўтармача салкам икки километрга сув йўли қурилди. Бир қанча электр трансформатор кичик станцияларида қурилиш тугалланди. Кабель эстакадаси ўтказилди. Ҳозир трест бунёдкорлари корхонанинг еттидан эйд объектида жадвал иш олиб борапти. Уларнинг мақсади битта, у ҳам бўлса — республикамиз нефть мустақиллигини таъминлашга хизмат қиладиган улкан заводни муддатда фойдаланишга топширишди.

ЕВРОПА МАРКАЗИДАГИ МУЛОҚОТЛАР

ДЕМОКРАТИЯНИ ҚАРОР ТОПТИРИШ ЙЎЛИДА

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов 12-14 ноябрь кунлари расмий ташриф билан Белгия қироллигида бўлди

Мамлакатимиз тараққиёт ва эркин ривожланиш омили бўлиши бозор муносабатлари, иқтисодий имкониятларни шари даражада оқибатга бораётган. Бунда узоқ йиллик тажриба, юксак техника ҳамда технологияга эга хорижий шериклар билан иш юритиш, улар билан тенга-тенг ҳамкорлик қилиш, юртимизга қўйлаб чет эл сармоядорларини жалб этиш мумкин аҳамият касб этмоқда. Айни пайтда республикамиз бу борада талай ютуқларни қўлга киритиб, дунёнинг турли давлатлари билан ўзаро муносабатларини мустақамлаштириш, жаҳон ҳамжамияти эътирофига эришти.

де, Белгияда ҳам юртимизнинг ўтмиши ва бугуни, улкан имкониятларига қизиқиш кучайди.

— Бухоро, Самарқанд, Хи-ва каби жаҳон хазинаси жа-воҳирларига эга Ўзбекистоннинг бой маънавий ўтмиши ва тарихига қизиқишимиз на-қадар кучли бўлса, — дейди Белгия Бош вазири Жан-Люк Дехане, — мамлакатимизнинг бугунига булган қизиқишимиз ҳам асло унган қилиш-майди. Президент Ислам Каримов раҳбарлигида Ўзбекистон сийёси ва иқтисодий бар-қарорликка эришти. Мамла-кат иқтисодийнинг барка-роғи ўсиши, жамиятда юз бер-яётган демократик ўзгариш-лар Белгияни Ўзбекистон бил-ан яна ҳам кенг ҳамкорлик қи-лишга чорлайтир.

Республикамизда миллий манфаат ва қадрият-ларга, умумэтнофил элтан демократик меъорларга монанд бутунлай янги жамият барпо этилмоқда. Жамиятимизни янада демократлаштириш йўли изчил ўтказилмоқда.

Германия, Италия ва БМТ нуктаи назаридан ёндашув ҳусусида Ўзбекистон Республикаси Конституциявий судининг Раиси Б. Эшон-Мирзоқовнинг чет эллардаги иқтисодий ҳуқуқ ва халқаро иқтисодий ҳуқуқ масалалари инсти-туту референти А. Нусберггер, Италия адлия вазирининг масласхачиси Ж. Женару ва БМТнинг Венадаги ваколатхона-си вакили А. Ерохин сўзга чиқдилар.

Демократия жамият ҳар бир аъзоси ҳаётининг узвий қисмига айланишига эришиш, иқтисодий йўналишдаги бозор иқтисодиётига асосланган демократик давлат барпо этиш, жаҳон цивилизациясига фаол кириб бо-риш вазифаларини ҳуқуқий жиҳатдан таъминлаш йўлида Олий Мажлис сўбатда иш олиб бормоқда. Парламентнинг қонуни яратиш фаолияти иқтисодий ислоҳотларнинг ҳуқуқий негизини яқинда келтири-ш ва тақомиллаштиришга, иқ-тимий жаҳонга йўналтирилган, кўп уқладли иқтисодиётга ва бо-зор муносабатларига ўтишни жа-даллаштиришга, аҳолини иқти-моий ҳимоялашни кучайтиришга, жамиятни маънавий янгилашга, давлатчиликни мустақамлашга қаратилганлиги билан ажралиб турибди.

Профессор М. Мойб ва Ўзбекистон Республикаси Адлия ва-зирининг ўринбосари Й. Назаров одил судловни ривожлантириш ва қадарлар салохияти мавзуси-да сўз юритиб, ҳар икки мамла-катда бу ишга ўзига хос ёнда-шилган ҳақида атроф-лича гапириб бердилар.

Бугунги кунда қурра замин-имоннинг турли минтақаларида инсон ҳуқуқлари ва эркинликла-рини ҳимоя қилишнинг самара-ли механизми таъминлаш юза-сидан қурилаётган тадбирлар, демократия ва инсон ҳуқуқлари соҳасидаги ҳуқуқий нормаларга риоя этиш, парламентларнинг бу ишни назорат қилишдаги алоҳида ўрни, бу борада ҳуқуқат билан баҳамжикат олиб борилаётган ишлар Ўзбекистон Республикасининг Олий Мажлиси Конрад Аденауэр номли халқаро фонча ва БМТнинг Ўзбекистонда-ги ривожланиш дастури вакил-лиги билан биргаликда 15 но-ябрь кунини Тошкент шаҳрида ўтказган халқаро амалий конфе-ренциянинг асосий мавзуси бўлди.

Сибастунош ва ҳуқуқшунос экспертлар — конференция қат-нашчилари иштирокчида давра сўбати ўтказилди. Олий Мажлис-нинг Иқтисодий ислоҳотлар ва тадбиркорликни ривожлантириш кўмитаси раиси А. Йўлдошев ҳамда Меҳнат ва аҳолини иқти-моий ҳимоя қилиш кўмитасининг раиси Г. Йўлдошев, Ўзбекистон Республикаси Прокуратурасининг қонунчиликни мустақамлаш му-аммолари маркази ходими И. Ким, Ички ишлар вазири ака-демиясининг кафедраси мудири, профессор Р. Қасимов мунозара ва ўзаро фикр алмашууда, айниқса, фавол иштирок этилди.

Конференция Олий Мажлис Раиси Э. Халилов кириш сўзи билан очилди. БМТнинг Ўзбекистон Республикасидаги вакили Холдид Маллик, Конрад Аденауэр номли

амалий конференцияда ҳар бир масалада турли нуктаи на-зарлар баён этилди, муаммолар атрофида муҳокама қилинди, мунозаралар қизғин бўлди. Хусу-сан парламент назорат механиз-млари ҳамда қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд доҳимияти тармоқларининг ўзаро ҳамкорли-ги мавзусида Олий Мажлис Қону-чилиги ва суд-ҳуқуқ масалалари кўмитасининг раиси Н. Исмои-лов, Ўзбекистон Республикаси Адлия вазири С. Мирсафоев, Ўзбекистон Республикаси Олий суди раисининг ўринбосари А. Поллоқов, Ўзбекистон, Фран-кфуртдаги «Раджер ва Валлес» адвокатлар ҳайъати вакили про-фессор М. Мойб Германия ва Ми-сисипи штати қонунчилик ассам-блеясининг сенатори Т. Фрей-зер АКШ мисолида сўз юритди-лар.

Жамиятни демократлаштириш шароитида судлов ишлари ва ин-сон ҳуқуқлари ҳамда фуқаролик ҳуқуқлари ҳимоясини тақшил этиш масалалари ҳам муҳокама этилди. Бу масалага Ўзбекистон,

Жамиятни демократлаштириш шароитида судлов ишлари ва ин-сон ҳуқуқлари ҳамда фуқаролик ҳуқуқлари ҳимоясини тақшил этиш масалалари ҳам муҳокама этилди. Бу масалага Ўзбекистон,

ТЕКИН ГАЗ БЎЛМАЙДИ!

Қозоғистонга Ўзбекистондан табиий газ етказиб бериш билан боғлиқ вазият изга тушаётганга ўхшайди

Эртага Қозоғистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Дуйсебой Дуйсебойев Тошкентга келиши кутуломоқда. Унинг Ўзбекистонга бошқариш таъини мақсад — кел-аётган қиш фаслида қўшни республикага табиий газ етказиб бериш билан боғлиқ қарор-ларни ишлаб чиқишда иборат.

ЖАҲОН ЭНЕРГЕТИКА БОЗОРИГА ЧИҚИШ УЧУН

15 ноябрь, кунини Тошкентда «Марказий Осиёда энергетика тарихияси жерий этиш ва амалга ошириш» мавзусида семинар бўлди. Унда Энергетика ҳартиясининг бош қотиби Жа-ноб Петер Шпоттер, Марказий Осиё давлатлари ёқилма энергетика тармоқларининг раҳбарлари, фирмалар, компаниялар ва банкларнинг вакил-лари иштирок этиди.

Қозоғистон нефт ва газ ва-зирининг ўринбосари Анатолий Лобев яқинда Қозоғистон те-левизионининг «Хабар» тах-лий-ахборот дастурида сўзга чи-қиб, республика узини нефть маҳсулотлари ва газ билан таъминлаётганини, лекин жану-бий минтақаларга газ етказиб бери-ганини айтган эди. Бу минта-қаларда ҳар йили фойдаланла-диган газнинг қиймати 150 мил-лион АКШ долларига етади. Ва-зир ўринбосарининг гапига қараганда, Қозоғистон ҳозирги пайтда 1995 йилда етказиб бе-риладиган табиий газ учун Ўз-бекистондан 26 миллион АКШ долларини миқдорда қарорлар.

Семинарда минтақа ёқилма энергетика салохиятини ривож-лантириш, Марказий Осиё дав-латлари билан Фарб мамлакат-ларининг иқтисодий алоқалари-ни халқаро энергетика хартия-си шартномаси асосида интер-рашнлаш ва уйғунлаштириш масалалари муҳокама қилинди.

Ушбу муҳабрига ишончи манбалардан маълум бўлишича, Ўзбекистон газ етказиб бери-ши тўғрисида масалани кун-дан-кунга қўйгани йўқ. Гап бундангина эмас, Ўзбекистон томонининг ўзи Қозоғистонга ҳу-қуқат қаролиги билан истаган вақтда газ етказиб беришга тайёрлигини бир неча бор маълум қилган эди. Афсуски, ҳо-зиргача бунга жавоб олингани йўқ.

Олий Мажлис томонидан таъ-диқланган Энергетика хартия-сида шартноманинг кучга кир-иши катта имкониятларга эга о-чиши, энергетикага, энергетика ресурслари билан салво қи-лишни тақшил этишга хорижий сармояларнинг жалб этилишига шароит яратиши, энергия манбалари транзити муаммолари-ни ҳал қилишга имкон бери-ши, мамлакатлар ўртасидаги ҳу-қуқий жоҳаддан тартибга солиш таъминини тақомиллаштиришга қўмақлаштириш семинарда таъкидлаб ўтилди. Буларнинг бариси минтақа энергетика ти-зимининг энг янги технология-лардан фойдаланишга, тенг ҳу-қуқ асосида жаҳон энергетика бозорига чиқишга йўл очди.

Ушбу муҳабрига ишончи манбалардан маълум бўлишича, Ўзбекистон газ етказиб бери-ши тўғрисида масалани кун-дан-кунга қўйгани йўқ. Гап бундангина эмас, Ўзбекистон томонининг ўзи Қозоғистонга ҳу-қуқат қаролиги билан истаган вақтда газ етказиб беришга тайёрлигини бир неча бор маълум қилган эди. Афсуски, ҳо-зиргача бунга жавоб олингани йўқ.

Семинарда минтақа ёқилма энергетика салохиятини ривож-лантириш, Марказий Осиё дав-латлари билан Фарб мамлакат-ларининг иқтисодий алоқалари-ни халқаро энергетика хартия-си шартномаси асосида интер-рашнлаш ва уйғунлаштириш масалалари муҳокама қилинди.

ВАЛЮТА БИРЖАСИДА

Ўзбекистон Республикаси Валюта биржасида 1996 йил 15 ноябр-да бўлиб ўтган савдода Ўзбекистон Республикасининг хорижий ва-лотларда операцияларни амалга ошириш ҳуқуқига эга бўлган банка-лар иштирок этиди.

Ушбу муҳабрига ишончи манбалардан маълум бўлишича, Ўзбекистон газ етказиб бери-ши тўғрисида масалани кун-дан-кунга қўйгани йўқ. Гап бундангина эмас, Ўзбекистон томонининг ўзи Қозоғистонга ҳу-қуқат қаролиги билан истаган вақтда газ етказиб беришга тайёрлигини бир неча бор маълум қилган эди. Афсуски, ҳо-зиргача бунга жавоб олингани йўқ.

10 Португалия аккюдиси	3,15
1 Сингапур доллари	34,36
100 Туркия лираси	0,48
1 Швейцария франки	10,81
1 Франция франки	9,44
1 Швейцария франки	7,26
1 Швейцария франки	37,73
1 ШКО	61,17
10 Жанубий Корея вон	0,59
10 Япония иенаси	4,32
1000 Россия рубли	8,78
1 Украина гривнаси	26,72
1000 Беларусь рубли	3,19
1 Эстония кронаси	3,98
1 Литва лит	17,45
1 Литва лит	12,03
1 Козоғистон тенгеси	0,69
1 Киргизистон сомни	3,06

*) Валюта қийматини белгилаш чоғида Ўзбекистон Республикаси Марказий банки маъмур валюталарини ушбу қийматда сотиш ёки сотиб олиш маъжубиятини олган.

Валютани банктар эркин муомалаланиш нақд валютани айирбо-лаш шаклида орақли сотишда уларнинг сотиш ва харид қилиш қийматини талаб ва тақдирдан келиб чиққан ҳолда мустақил ра-вишда белгилайдилар. Валютани аҳолидан сотиб олишда воситачи-лик ҳақи олинмайди.

Мамлакатимиз тараққиёт ва эркин ривожланиш омили бўлиши бозор муносабатлари, иқтисодий имкониятларни шари даражада оқибатга бораётган. Бунда узоқ йиллик тажриба, юксак техника ҳамда технологияга эга хорижий шериклар билан иш юритиш, улар билан тенга-тенг ҳамкорлик қилиш, юртимизга қўйлаб чет эл сармоядорларини жалб этиш мумкин аҳамият касб этмоқда. Айни пайтда республикамиз бу борада талай ютуқларни қўлга киритиб, дунёнинг турли давлатлари билан ўзаро муносабатларини мустақамлаштириш, жаҳон ҳамжамияти эътирофига эришти.

де, Белгияда ҳам юртимизнинг ўтмиши ва бугуни, улкан имкониятларига қизиқиш кучайди.

— Бухоро, Самарқанд, Хи-ва каби жаҳон хазинаси жа-воҳирларига эга Ўзбекистоннинг бой маънавий ўтмиши ва тарихига қизиқишимиз на-қадар кучли бўлса, — дейди Белгия Бош вазири Жан-Люк Дехане, — мамлакатимизнинг бугунига булган қизиқишимиз ҳам асло унган қилиш-майди. Президент Ислам Каримов раҳбарлигида Ўзбекистон сийёси ва иқтисодий бар-қарорликка эришти. Мамла-кат иқтисодийнинг барка-роғи ўсиши, жамиятда юз бер-яётган демократик ўзгариш-лар Белгияни Ўзбекистон бил-ан яна ҳам кенг ҳамкорлик қи-лишга чорлайтир.

Эртага Қозоғистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Дуйсебой Дуйсебойев Тошкентга келиши кутуломоқда. Унинг Ўзбекистонга бошқариш таъини мақсад — кел-аётган қиш фаслида қўшни республикага табиий газ етказиб бериш билан боғлиқ қарор-ларни ишлаб чиқишда иборат.

ТЕКИН ГАЗ БЎЛМАЙДИ!

Қозоғистонга Ўзбекистондан табиий газ етказиб бериш билан боғлиқ вазият изга тушаётганга ўхшайди

Қозоғистон нефт ва газ ва-зирининг ўринбосари Анатолий Лобев яқинда Қозоғистон те-левизионининг «Хабар» тах-лий-ахборот дастурида сўзга чи-қиб, республика узини нефть маҳсулотлари ва газ билан таъминлаётганини, лекин жану-бий минтақаларга газ етказиб бери-ганини айтган эди. Бу минта-қаларда ҳар йили фойдаланла-диган газнинг қиймати 150 мил-лион АКШ долларига етади. Ва-зир ўринбосарининг гапига қараганда, Қозоғистон ҳозирги пайтда 1995 йилда етказиб бе-риладиган табиий газ учун Ўз-бекистондан 26 миллион АКШ долларини миқдорда қарорлар.

Семинарда минтақа ёқилма энергетика салохиятини ривож-лантириш, Марказий Осиё дав-латлари билан Фарб мамлакат-ларининг иқтисодий алоқалари-ни халқаро энергетика хартия-си шартномаси асосида интер-рашнлаш ва уйғунлаштириш масалалари муҳокама қилинди.

Ушбу муҳабрига ишончи манбалардан маълум бўлишича, Ўзбекистон газ етказиб бери-ши тўғрисида масалани кун-дан-кунга қўйгани йўқ. Гап бундангина эмас, Ўзбекистон томонининг ўзи Қозоғистонга ҳу-қуқат қаролиги билан истаган вақтда газ етказиб беришга тайёрлигини бир неча бор маълум қилган эди. Афсуски, ҳо-зиргача бунга жавоб олингани йўқ.

Олий Мажлис томонидан таъ-диқланган Энергетика хартия-сида шартноманинг кучга кир-иши катта имкониятларга эга о-чиши, энергетикага, энергетика ресурслари билан салво қи-лишни тақшил этишга хорижий сармояларнинг жалб этилишига шароит яратиши, энергия манбалари транзити муаммолари-ни ҳал қилишга имкон бери-ши, мамлакатлар ўртасидаги ҳу-қуқий жоҳаддан тартибга солиш таъминини тақомиллаштиришга қўмақлаштириш семинарда таъкидлаб ўтилди. Буларнинг бариси минтақа энергетика ти-зимининг энг янги технология-лардан фойдаланишга, тенг ҳу-қуқ асосида жаҳон энергетика бозорига чиқишга йўл очди.

ВАЛЮТА БИРЖАСИДА

Ўзбекистон Республикаси Валюта биржасида 1996 йил 15 ноябр-да бўлиб ўтган савдода Ўзбекистон Республикасининг хорижий ва-лотларда операцияларни амалга ошириш ҳуқуқига эга бўлган банка-лар иштирок этиди.

Ушбу муҳабрига ишончи манбалардан маълум бўлишича, Ўзбекистон газ етказиб бери-ши тўғрисида масалани кун-дан-кунга қўйгани йўқ. Гап бундангина эмас, Ўзбекистон томонининг ўзи Қозоғистонга ҳу-қуқат қаролиги билан истаган вақтда газ етказиб беришга тайёрлигини бир неча бор маълум қилган эди. Афсуски, ҳо-зиргача бунга жавоб олингани йўқ.

1 Австралия доллари	38,00
1 Австралия шиллинги	4,53
1 Англия фунт стерлинги	80,04
10 Бельгия франки	15,48
1 Голландия гульдени	26,44
10 Греция драхмаси	2,02
10 Дания кронаси	8,31
1 БАА дирхами	13,10
1 АКШ доллари	48,10
1 Миср фунти	14,17
1 Исландия фунти	80,06
1 Исландия кронаси	0,79
10 Испания лираси	3,79
1 Италия лираси	3,17
1 Канада доллари	35,99

Мамлакатимиз тараққиёт ва эркин ривожланиш омили бўлиши бозор муносабатлари, иқтисодий имкониятларни шари даражада оқибатга бораётган. Бунда узоқ йиллик тажриба, юксак техника ҳамда технологияга эга хорижий шериклар билан иш юритиш, улар билан тенга-тенг ҳамкорлик қилиш, юртимизга қўйлаб чет эл сармоядорларини жалб этиш мумкин аҳамият касб этмоқда. Айни пайтда республикамиз бу борада талай ютуқларни қўлга киритиб, дунёнинг турли давлатлари билан ўзаро муносабатларини мустақамлаштириш, жаҳон ҳамжамияти эътирофига эришти.

де, Белгияда ҳам юртимизнинг ўтмиши ва бугуни, улкан имкониятларига қизиқиш кучайди.

— Бухоро, Самарқанд, Хи-ва каби жаҳон хазинаси жа-воҳирларига эга Ўзбекистоннинг бой маънавий ўтмиши ва тарихига қизиқишимиз на-қадар кучли бўлса, — дейди Белгия Бош вазири Жан-Люк Дехане, — мамлакатимизнинг бугунига булган қизиқишимиз ҳам асло унган қилиш-майди. Президент Ислам Каримов раҳбарлигида Ўзбекистон сийёси ва иқтисодий бар-қарорликка эришти. Мамла-кат иқтисодийнинг барка-роғи ўсиши, жамиятда юз бер-яётган демократик ўзгариш-лар Белгияни Ўзбекистон бил-ан яна ҳам кенг ҳамкорлик қи-лишга чорлайтир.

Эртага Қозоғистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Дуйсебой Дуйсебойев Тошкентга келиши кутуломоқда. Унинг Ўзбекистонга бошқариш таъини мақсад — кел-аётган қиш фаслида қўшни республикага табиий газ етказиб бериш билан боғлиқ қарор-ларни ишлаб чиқишда иборат.

ТЕКИН ГАЗ БЎЛМАЙДИ!

Қозоғистонга Ўзбекистондан табиий газ етказиб бериш билан боғлиқ вазият изга тушаётганга ўхшайди

Қозоғистон нефт ва газ ва-зирининг ўринбосари Анатолий Лобев яқинда Қозоғистон те-левизионининг «Хабар» тах-лий-ахборот дастурида сўзга чи-қиб, республика узини нефть маҳсулотлари ва газ билан таъминлаётганини, лекин жану-бий минтақаларга газ етказиб бери-ганини айтган эди. Бу минта-қаларда ҳар йили фойдаланла-диган газнинг қиймати 150 мил-лион АКШ долларига етади. Ва-зир ўринбосарининг гапига қараганда, Қозоғистон ҳозирги пайтда 1995 йилда етказиб бе-риладиган табиий газ учун Ўз-бекистондан 26 миллион АКШ долларини миқдорда қарорлар.

Семинарда минтақа ёқилма энергетика салохиятини ривож-лантириш, Марказий Осиё дав-латлари билан Фарб мамлакат-ларининг иқтисодий алоқалари-ни халқаро энергетика хартия-си шартномаси асосида интер-рашнлаш ва уйғунлаштириш масалалари муҳокама қилинди.

Ушбу муҳабрига ишончи манбалардан маълум бўлишича, Ўзбекистон газ етказиб бери-ши тўғрисида масалани кун-дан-кунга қўйгани йўқ. Гап бундангина эмас, Ўзбекистон томонининг ўзи Қозоғистонга ҳу-қуқат қаролиги билан истаган вақтда газ етказиб беришга тайёрлигини бир неча бор маълум қилган эди. Афсуски, ҳо-зиргача бунга жавоб олингани йўқ.

Олий Мажлис томонидан таъ-диқланган Энергетика хартия-сида шартноманинг кучга кир-иши катта имкониятларга эга о-чиши, энергетикага, энергетика ресурслари билан салво қи-лишни тақшил этишга хорижий сармояларнинг жалб этилишига шароит яратиши, энергия манбалари транзити муаммолари-ни ҳал қилишга имкон бери-ши, мамлакатлар ўртасидаги ҳу-қуқий жоҳаддан тартибга солиш таъминини тақомиллаштиришга қўмақлаштириш семинарда таъкидлаб ўтилди. Буларнинг бариси минтақа энергетика ти-зимининг энг янги технология-лардан фойдаланишга, тенг ҳу-қуқ асосида жаҳон энергетика бозорига чиқишга йўл очди.

ВАЛЮТА БИРЖАСИДА

Ўзбекистон Республикаси Валюта биржасида 1996 йил 15 ноябр-да бўлиб ўтган савдода Ўзбекистон Республикасининг хорижий ва-лотларда операцияларни амалга ошириш ҳуқуқига эга бўлган банка-лар иштирок этиди.

Ушбу муҳабрига ишончи манбалардан маълум бўлишича, Ўзбекистон газ етказиб бери-ши тўғрисида масалани кун-дан-кунга қўйгани йўқ. Гап бундангина эмас, Ўзбекистон томонининг ўзи Қозоғистонга ҳу-қуқат қаролиги билан истаган вақтда газ етказиб беришга тайёрлигини бир неча бор маълум қилган эди. Афсуски, ҳо-зиргача бунга жавоб олингани йўқ.

1 Австралия доллари	38,00
1 Австралия шиллинги	4,53
1 Англия фунт стерлинги	80,04
10 Бельгия франки	15,48
1 Голландия гульдени	26,44
10 Греция драхмаси	2,02
10 Дания кронаси	8,31
1 БАА дирхами	13,10
1 АКШ доллари	48,10
1 Миср фунти	14,17
1 Исландия фунти	80,06
1 Исландия кронаси	0,79
10 Испания лираси	3,79
1 Италия лираси	3,17
1 Канада доллари	35,99

ЎЗБЕКИСТОН

РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ФУҚАРОЛИК КОДЕКСИ

(Давоми. Боши ўтган сонларда).

881-модда. Омонат сақлашга топширилган ашёдан фойдаланиш

Омонат сақловчи ўзига сақлаш учун топширилган ашёдан юк топширувчининг розилигисиз фойдаланишга, шунингдек учинчи шахсларга ундан фойдаланиш имкониятини беришга ҳақиқат эмас, сақланаётган ашёдан фойдаланишнинг тўлиқ сақланишини таъминлаш учун зарур бўлган ҳоллар бундан мустасно.

882-модда. Омонат сақлаш шартларини ўзгартириш

Омонат сақловчи ашёни сақлаш шартларини ўзгартириш зарурлиги ҳақида дарҳол юк топширувчини хабардор қилиши ва унинг жавобини кутиши шарт.

Ашёнинг йўқолиши ёки шикастланиши хавфи пайдо бўлган тақдирда, омонат сақловчи сақлаш шартномасида назарда тутилган сақлаш усули, жойи ва бошқа шартларни юк топширувчининг жавобини кутмасдан ўзгартириши шарт.

Агар сақлаш вақтида ашёнинг бузилиш хавфи аниқ бўлиб қолса ёки ашё бузилган бўлса, ёки унинг тўлиқ сақланишини таъминлашга имкон бермайдиган вазиятлар вужудга келган бўлса, юк топширувчи эса ўз вақтида чоралар кўришини кутиш мумкин бўлмаса, омонат сақловчи ашёни ёки унинг бир қисmini сақлаш жойида амалда бўлган баҳода мустақил сотишга ҳақли. Агар мазкур вазиятлар омонат сақловчи айбдор бўлмаган сабабларга кўра вужудга келган бўлса, у шунинг учун қилган ўз харажатларини харид баҳосидан ундириш ҳуқуқига эга.

883-модда. Хавфли хоссаларга эга бўлган ашёларни сақлаш

Агар юк топширувчи тез ёнаётган, портлаш хавфи бўлган ёки ўз табиғати кўра хавфли бўлган ашёларни сақлаш учун топшираётган вақтда сақловчининг уларнинг хоссалари ҳақида оғоҳланмаган бўлса, омонат сақловчи бу ашёларни қўрилган зидини юк топширувчига тўлмаган ҳолда истаган вақтда зарарсизлантириши ёки йўқ қилиб ташлаши мумкин. Юк топширувчи бундай ашёлар сақланиши муносабати билан сақловчига ва учинчи шахсларга etkazилган зарар учун жавоб беради.

Хавфли хоссаларга эга бўлган ашёлар сақлаш учун профессионал омонат сақловчига топширилган вақтда ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган қоидалар бундай ашёлар сақлаш учун нотўғри ном билан топширилган ва омонат сақловчи уларни қабул қилиб олиш чоғида сиртидан кўздан кечириш йўли билан уларнинг хавфли хоссаларга эгаллигини била олмаган тақдирда қўлланади.

Ашёлар ҳақ эвазига сақланган тақдирда, ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган ҳолларда ашёларни сақлаш учун тўланган ҳақ қайтариб берилмайди, бори-ю, бу ҳақ тўланмаган бўлса, омонат сақловчи уни тўла-тўғис ундириб олиши мумкин.

Агар омонат сақловчи хабардор бўлгани ҳолда ва унинг розилиги билан сақлашга қабул қилинган ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ашёлар, гарчи уларни сақлаш шартларига риоя этилган бўлса-да, атрофдагилар учун ёки омонат сақловчи ёхуд учинчи шахсларнинг мол-мулки учун хавфли бўлиб қолган бўлса ҳамда вазият омонат сақловчининг юк топширувчидан уларни дарҳол олиб кетишини талаб қилишига имкон бермаса ёки юк топширувчи бу талабни бажармаса, ушбу ашёлар омонат сақловчи томонидан юк топширувчига зидини тўлмаган ҳолда зарарсизлантирилиши ёки йўқ қилиб ташланиши мумкин. Бундай ҳолларда юк топширувчи ушбу ашёларни сақлаш муносабати билан келтирилган зарар учун омонат сақловчи ва учинчи шахслар олдига жавобгар бўлмайди.

884-модда. Ашёни сақлаш учун учинчи шахсга топшириш

Агар қонун ҳужжатларида ёки омонат сақлаш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, омонат сақловчи юк топширувчининг розилигисиз ашёни сақлаш учун учинчи шахсга топширишга ҳақли эмас, башарти буни юк топширувчининг манфаатлари зарур қилиб қўйган ва омонат сақловчи унинг розилигини олиш имкониятидан маҳрум бўлган бўлмаса. Омонат сақловчи ашёни учинчи шахсга топширилганлиги ҳақида юк топширувчининг кечиктирмай хабардор қилиши шарт.

Сақлаш учун ашё топширилган учинчи шахснинг харажатлари учун омонат сақловчи жавоб беради.

885-модда. Омонат сақлашнинг учун тўланадиган ҳақ

Омонат сақлашнинг учун ҳақ сақловчига сақлаш тамом бўлганидан кейин, бори-ю, сақлаш учун даврлар бўйича ҳақ тўлаш назарда тутилган бўлса — ҳар бир давр тамом бўлганидан кейин тўланиши шарт.

Агар сақлаш омонат сақловчи жавобгар бўлмаган вазиятлар туфайли шартлашланган муддатидан олдин тўхтатилса, омонат сақловчи ҳақнинг мутаносиб қисmini, ушбу Кодекс 883-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида назарда тутилган ҳолларда эса, ҳақнинг ҳаммасини олиш ҳуқуқига эга бўлади.

Агар сақлаш омонат сақловчи жавобгар бўладиган вазиятлар туфайли муддатидан олдин тўхтатилса, у сақлашнинг учун ҳақ талаб қилиш ҳуқуқига эга бўлмайди, бу ҳақ устидан олган суммаларни эса юк топширувчига қайтариши шарт.

Агар шартномада назарда тутилган муддат тугатганидан кейин сақлаш турлиган ашё юк топширувчи томонидан қайтариб олинмаган бўлса, у ашёни бундан кейин сақлагани учун омонат сақловчига тегишли миқдорда ҳақ тўлаши шарт.

Ушбу модданинг қоидалари омонат сақлаш шартномасида бошқача тартиб белгилаб қўйилган бўлмаса қўлланилади.

886-модда. Омонат сақлаш юзасидан қилинган харажатларни қоплаш

Агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ашёни сақлаш харажатлари тўланадиган ҳақ суммасига киритилади. Алоҳида харажатлар омонат сақлаш шартномасида назарда тутилган ҳақ суммасига ёки харажатлар таркибига киритилмаслиги назарда тутилади.

Агар омонат сақлаш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ашё-текинга сақланганда юк топширувчи амалда қилинган зарур харажатларни омонат сақловчига тўлаши шарт.

887-модда. Омонат сақлаш учун қилинган алоҳида харажатлар

Ашёни сақлаш учун қилинган, одатда бундай харажатлардан ортиқ бўлган ҳамда омонат сақлаш шартномасини тузиш чоғида тарафлар олдиндан кўриши мумкин бўлмаган харажатлар (алоҳида харажатлар), башарти юк топширувчи ушбу харажатларга розилик берган ёки уларни кейинчалик маъқуллаган бўлса, шунингдек қонун ҳужжатларида ёки шартномада назарда тутилган бошқа ҳолларда омонат сақловчига тўланади.

Алоҳида харажатларни қилиш зарур бўлиб қолганида, омонат сақловчи юк топширувчидан ушбу харажатларга розилик сўраши шарт. Агар юк топширувчи омонат сақловчи кўрсатган муддатда ёки жавоб бериш учун етарли бўлган вақтда ўзининг рози эмаслигини хабар қилмаса, у алоҳида харажатларга рози бўлган, деб ҳисобланади.

Ишнинг ҳолатларига кўра юк топширувчининг розилигини олдиндан олиш мумкин бўлса-да, омонат сақловчи бундай розилигини олмасдан туриб сақлаш учун алоҳида харажатлар қилган ва юк топширувчи кейинчалик уларни маъқуллаган тақдирда, омонат сақловчи алоҳида харажат-

ларни фақат ушбу харажатлар қилинмаса ашёга etkazилиши мумкин бўлган зарар доирасида қоплашни талаб қилиши мумкин.

Агар сақлаш шартномасида бошқа ҳол назарда тутилган бўлмаса, алоҳида харажатлар сақлаш ҳақида қўшимча равишда тўланади.

888-модда. Ашёнинг юк топширувчи томонидан қайтариб олиниши

Юк топширувчи шартномада назарда тутилган сақлаш муддати тамом бўлгач, сақлаш учун топширилган ашёни қайтариб олиши шарт.

Юк топширувчи ашёни олишдан бош торган тақдирда, агар омонат сақлаш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, омонат сақловчи ашёни мустақил суратда сотишга, унинг қиймати белгиланган энг кам иш ҳақининг эллик бараварига тенг суммалдан ортиқ бўлган тақдирда эса — ушбу Кодекснинг 379, 380 ва 381-моддаларида назарда тутилган тартибда сотишга ҳақли.

Ашёни сотишдан тушган сумма омонат сақловчига тегишли ҳақ чегириб ташлангач, юк топширувчига берилади.

889-модда. Ашё йўқолиши, кам чиққанлиги ёки шикастланганлиги учун омонат сақловчининг жавобгарлиги

Омонат сақловчи сақлаш учун қабул қилинган ашё йўқолиши, кам чиққанлиги ёки шикастланганлиги учун ушбу Кодекснинг 333-моддасида назарда тутилган асосларга кўра жавобгар бўлади.

Профессионал омонат сақловчи ашёнинг йўқолиши, кам чиқishi ёки шикастланганлиги:

— ентиб бўлмас куч таъсири оқибатида; ашёнинг уни сақлаш учун қабул қилиш чоғида омонат сақловчи билмаган ва билиши шарт бўлмаган яширин хоссалари туфайли; сақланаётган ашёнинг йўқолиши, кам чиққанлиги ёки шикастланганлиги юк топширувчининг қасддан қилганлиги ёки қўпол эҳтиётсизлиги натижасида юз берганлигини исботламаса жавобгар бўлади.

Шартномада назарда тутилган сақлаш муддати ёки омонат сақловчининг талабига кўра ашёни қайтариб олиши шарт бўлган вақт тугатгач, юк топширувчи сақланаётган ашёни қайтариб олмаса, омонат сақловчи бундан буён ашё йўқолиши, кам чиққанлиги ёки шикастланганлиги учун қасддан ҳаракат қилган ёки қўпол эҳтиётсизлик қилган тақдирдагина жавоб беради.

890-модда. Омонат сақловчининг жавобгарлик даражаси

Ашё йўқолиши, кам чиққанлиги ёки шикастланганлиги туфайли юк топширувчига etkazилган зарар, агар қонунда ёки сақлаш шартномасида бошқа ҳол назарда тутилган бўлмаса, ушбу Кодекснинг 324-моддасига мувофиқ омонат сақловчи томонидан қопланади.

Ашё текин сақланганида унинг йўқолиши, кам чиқishi ёки шикастланиши туфайли юк топширувчига etkazилган зарар:

— ашёлар йўқолиши ва кам чиққанлиги учун — йўқолган ёки етишмаётган ашёларнинг қиймати миқдориди; ашёлар шикастланганлиги учун — уларнинг қиймати қанча суммага камайган бўлса, шунча сумма миқдориди қопланади.

Агар омонат сақловчи жавобгар бўлган ҳолда шикаст етиши натижасида ашёнинг сифати ундан дастлабки вазифаси бўйича фойдаланиш мумкин бўлмайдиган даражада ўзгарган бўлса, юк топширувчи ундан воз кечишга ва омонат сақловчидан ушбу ашёнинг қийматини, шунингдек, агар қонунда ёки омонат сақлаш шартномасида назарда тутилган бўлса, бошқа зарарни ҳам қоплашни талаб қилишга ҳақли.

891-модда. Омонат сақловчига etkazилган зарарни қоплаш

Агар омонат сақловчи ашёни сақлаш учун қабул қилиб олаётган пайтда унинг хоссаларини билмаган ва билиши шарт бўлмаган бўлса, юк топширувчи сақлаш учун топширилган ашёнинг хоссалари туфайли etkazилган зарарни омонат сақловчига тўлаши шарт.

892-модда. Юк топширувчининг талаби билан омонат сақлаш мажбуриятининг бекор бўлиши

Шартномада юкни қайтариб беришининг бошқача муддати белгиланган бўлса ҳам, омонат сақловчи юк топширувчининг талаби билан сақлашга қабул қилинган ашёни дарҳол қайтариб бериши керак. Бу ҳолда, агар омонат сақлаш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, юк топширувчи мажбуриятини муддатидан олдин бекор қилиши туфайли омонат сақловчига etkazилган зарарни тўлаши шарт.

893-модда. Омонат сақлаш ҳақидаги умумий қоидаларни унинг алоҳида турларига татбиқ этиш

Агар ушбу Кодекснинг 894-913-моддаларида назарда тутилган омонат сақлашнинг алоҳида турлари тўғрисидаги қоидаларда, бошқа қонун ҳужжатларида ўзгача тартиб белгилаб қўйилган бўлмаса, омонат сақлаш ҳақидаги умумий қоидалар унинг алоҳида турларига ҳам татбиқ этилади.

2-§. ОМОНАТ САҚЛАШНИНГ АЛОҲИДА ТУРЛАРИ**894-модда. Ломбардда омонат сақлаш**

Ломбардда омонат сақлаш учун фуқаролардан шахсий истеъмолга мўлжалланган кўчар ашёлар қабул қилиниши мумкин.

Ашёни ломбардда омонат сақлаш шартномаси ломбард томонидан юк топширувчига (мижозга) унинг номи ёзилган сақлов паттаси бериш йўли билан расмийлаштирилади.

Ломбардда сақлаш учун топширилган ашё тарафларнинг келишуви билан сақлаш учун қабул қилиш пайтда ва жойида олатла савдога шу турдаги ва сифатдаги ашёга белгиланган нархларга мувофиқ баҳоқилиши керак.

Ломбард сақлаш учун қабул қилинган ашёларни ушбу модданинг учинчи қисмига мувофиқ чиқарилган нархнинг тўлиқ суммасида ўз ҳисобидан юк топширувчи фойдасига сугурталаш шарт.

895-модда. Ломбарддан талаб қилиб олинмаган ашёлар

Юк топширувчи ашёларни қайтариб олишдан бош торган тақдирда, ломбард уларни ўч ой мобайнида сақлаб туриши шарт. Бу муддат ўтганидан кейин талаб қилиб олинмаган ашёлар ломбард томонидан ушбу Кодекс 289-моддасининг еттинчи қисмида белгилаб қўйилган тартибда сотилиши мумкин.

Ашёларни сотишдан тушган пулдан сақлаш ҳақи ва ломбардга тегишли бошқа тўловлар қопланади. Пулнинг қолган қисми ломбард томонидан сақлов паттасининг эгасига у тақдим этилганида қайтариб берилади.

896-модда. Бойликларни банкда сақлаш

Банк қимматли қозғаларни, қимматбаҳо металллар ва тошларни, бошқа бойликларни, шунингдек ҳужжатларни сақлаш учун қабул қилиши мумкин.

Банкда бойликларни сақлаш шартномаси банк томонидан бойлик топширувчига номи ёзилган сақлов ҳужжатини бериш йўли билан расмийлаштирилади. Бу ҳужжатни тақдим этиш банк томонидан сақланаётган бойликларни бойлик топширувчига бериш учун асос бўлади.

Қимматли қозғаларни сақлаш (депозит) шартномасида назарда тутилган ҳолларда банк уларнинг тўлиқ

сақланишини таъминлашдан ташқари, ушбу қозғаларга нисбатан юридик аҳамиятга эга ҳаракатларни ҳам (вакиллик ва ҳоказо) амалга оширади.

Бойликларни яқка тартибдаги пулат сандиқдан (пулат сандиқ бўлинимасидан, сақлаш учун мўлжалланган алоҳида бинодан) фойдаланган ҳолда сақлаш шартномаси банк томонидан бойликларни сақлаш учун қабул қилиш харажатларини амалга ошириш ва бойлик топширувчига пулат сандиқ калитини, бойлик топширувчининг кўрсатидиган varaқча, кўрсатувчининг пулат сандиқни очини ва ундан бойликларни олиш ҳуқуқини тасдиқлайдиган бошқа белги ёки ҳужжат бериш йўли билан тузилиши мумкин.

Агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, бойлик топширувчи истаган вақтда бойликларни пулат сандиқдан олиши, уларни қайта қўйишга, сақланаётган ҳужжатлар билан ишлаши мумкин. Бунда банк бойлик топширувчининг бойликларни олишини ва қайтариб топширишини ҳисобга олиш ҳуқуқига эга.

Бойлик топширувчи бойликларнинг бир қисmini пулат сандиқдан олган тақдирда, банк бойликларнинг қолган қисми бут сақланиши учун жавобгар бўлади.

Ушбу моддада белгиланган банкнинг пулат сандиқда бойликларни сақлаш қоидалари банк ўз пулат сандиқини мулк ижараси шартлари асосида фойдаланиш учун бошқа шахсга берадиган ҳолларга тааллуқли бўлмайди.

897-модда. Ашёларни транспорт ташкилотларининг юкхоналарида сақлаш

Транспорт ташкилотларининг ихтиёридаги юкхоналар йўловчилар ва бошқа фуқаролардан, уларда йўл ҳужжатлари бор ёки йўқлигидан қатъи назар, ашёларни сақлаш учун қабул қилиши шарт. Ашёни транспорт ташкилотларининг юкхоналарида сақлаш шартномаси оммавий ҳисобланади.

Ашё сақлаш учун юкхонага қабул қилинганлигини тасдиқлаш юзасидан (автомат юкхоналардан ташқари) юк топширувчига патта ёки номерли жетон берилади.

Патта ёки жетон йўқолиш тақдирда юкхонага топширилган ашё юк топширувчига ушбу ашё ўзига қарашли эканлигининг исботини тақдим этган тақдирда берилади.

Юкхонага топширилган ашё йўқолиши, кам чиққанлиги ёки шикастланганлиги оқибатида юк топширувчи қўрган зарар суммаси, агар ашёни сақлашга топшириш пайтда у нархланган бўлса ёки зарарнинг ўрнини қоплашга керакли сумма ҳусусида тарафлар келишиб олган бўлса, зарарни қоплаш тўғрисида талаб қилинган пайтдан бошлаб бир сутка муддатда юк топширувчига тўланади.

Ашё махсус қоидалар ёки тарафларнинг келишуви билан белгиланган муддатда юкхонага топширилши мумкин. Кўрсатилган муддатда талаб қилиб олинмаган ашёни юкхона яна ўттиз кун сақлаб туриши шарт. Ушбу муддат тамом бўлгач, талаб қилиб олинмаган ашё сотилиши, сотишдан тушган пул эса ушбу Кодекснинг 895-моддасига мувофиқ тақсимланиши мумкин.

898-модда. Ашёни ташкилотларнинг кийимхоналарида сақлаш

Агар ташкилотларнинг кийимхоналарида ашёларни ҳақ эвазига сақлаш ҳақида ашёни сақлашга топшириш вақтида келишиб қўйилган ёки бошқа очик усулда шартлашланган бўлмаса, уларда ашё сақлаш бепул ҳисобланади.

Ашё кийимхонада сақлаш учун қабул қилиб олинганлигини тасдиқлаш учун сақловчи юк топширувчига номерли жетон ёки ашё сақлаш учун қабул қилиб олинганлигини тасдиқловчи бошқа белги беради.

Кийимхонага топширилган ашё жетон тақдим этувчига берилади. Бунда сақловчи жетон тақдим этувчининг ашёни олишга ваколатларини текшириши шарт эмас. Бироқ, омонат сақловчи жетон уни тақдим этувчига қарашли эканлигига шубҳаланса, ашёни жетон тақдим этувчига қайтариб бериши тўхтатиб туришга ҳақли.

Юк топширувчи жетонни йўқотиб қўйган, лекин унинг ашёларни кийимхонага топширилганлиги ёки ашёларнинг унга тегишлилиги сақловчида шубҳа тулдирмаган ёхуд юк топширувчи томонидан исботланган ҳолларда ҳам сақловчи кийимхонадаги ашёни беришга ҳақли. Ташкилотларнинг ашёлар кийимхоналарида бу сақланиши учун жавобгарлиги, шунингдек талаб қилиб олинмаган ашёларни сақлаш муддатлари ушбу Кодекс 897-моддасининг тўртинчи ва бешинчи қисмларида кўрсатилган қоидалар бўйича белгиланади.

899-модда. Ашёни меҳмонхонада сақлаш

Меҳмонхона унда яшаётган шахс томонидан олиб килинган ашёларнинг йўқолиши, кам чиққанлиги ёки шикастланганлиги учун омонат сақловчи сифатида алоҳида келишув бўлмаган тақдирда ҳам жавоб беради, ашё ентиб бўлмайдиган куч, ашёнинг ўз хоссалари оқибатида ёки меҳмонхонада яшовчининг ўзи, унинг ҳамроҳлари ёки унинг ёнига келган шахслар айби билан йўқолган, кам чиққан ёки шикастланган ҳоллар бундан мустасно.

Меҳмонхона ҳолимларига ишониб топширилган ашё ёки мўлжалланган жойга (меҳмонхона номери ва бошқаларга) жойлаштирилган ашё меҳмонхонага олиб килинган ашё деб ҳисобланади.

Пул, бошқа валюта қимматликлари, қимматли қозғалар ва бошқа қимматбаҳо ашёлар сақлаш учун алоҳида омонат сақлаш шартномаси бўйича қабул қилиб олинган бўлсагина, меҳмонхона уларнинг йўқолиши учун жавобгар бўлади.

Меҳмонхонада яшаётган, ўз ашёларининг йўқолиши, кам чиққанлиги ёки шикастланганлигини билиб қолган шахс меҳмонхона маъмуриятига бу ҳақда кечиктирмай хабар қилиши шарт. Акс ҳолда меҳмонхона ашёларининг тўлиқ сақланмаганлиги учун жавобгарликдан озод қилинади.

Меҳмонхона бу ерда яшаётган шахсларнинг ашёлари сақланиши учун жавобгарлигини ўз зиммасига олмаслигини эълон қилган тақдирда ҳам, жавобгарликдан озод қилинмайди.

Меҳмонхоналарда талаб қилиб олинмаган ашёларни сақлаш муддатлари ва уларнинг тақдирини ушбу Кодекс 897-моддасининг бешинчи қисмида ёзиб қўйилган қоидаларга мувофиқ белгиланади.

Ушбу модданинг қоидалари мотеллар, дам олиш уйлари, санаторийлар, ётоқхоналар, ҳаммомларда, шунингдек ташкилотта келадиган фуқароларнинг ашёларини сақлаш учун махсус ажратилган жойларга эга бўлган бошқа ташкилотларда ҳам ашёларни сақлашга нисбатан қўлланади.

900-модда. Низоли ашёларни сақлаш (секвестр)

Секвестр тўғрисидаги шартнома бўйича ашёга эгаллик қилиш ҳусусида ораларида низо чиққан икки ёки бир неча шахс низоли ашёни учинчи шахсга берадилар. Учунчи шахс низо ҳал бўлгач, ашёни суд қарорини билан ёки низолашаётган ҳамма шахсларнинг келишувида мувофиқ кимга тегишли бўлса, ўша шахсга қайтариб бериш мажбуриятини олади (шартнома секвестри).

Низоли ашё суднинг қарорига кўра секвестр тартибда сақлаш учун топширилиши мумкин (суд секвестри). Суд томонидан тайинланган шахс ҳам, шунингдек баҳслашаётган тарафларнинг ўзаро келишувида мувофиқ белгиланган шахс ҳам суд секвестри бўйича омонат сақловчи бўлиши мумкин. Ҳар иккала ҳолда ҳам, агар қонун ҳужжатларида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, омонат

сақловчининг розилиги талаб қилинади.

Секвестр тартибда сақлашга кўчар мулклар ҳам, шунингдек кўчмас мулклар ҳам топширилиши мумкин.

3-§. ТОВАР ОМБОРИДА ОМОНАТ САҚЛАШ**901-модда. Товар омбори**

Тадбиркорлик фаолияти сифатида товарларни сақлайдиган ва сақлаш билан боғлиқ хизматларни кўрсатидиган ташкилот товар омбори дейилади.

902-модда. Умумий фойдаланишдаги товар омбори

Агар қонун ҳужжатларига мувофиқ товар омбори товарларни сақлаш учун чегараланган доирадаги шахслардан қабул қилиши мумкин бўлган омборлар жумласига киритилган бўлмаса, у умумий фойдаланишдаги омбор деб ҳисобланади.

Умумий фойдаланишдаги товар омбори томонидан тузилган омборда омонат сақлаш шартномаси оммавий шартнома

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING ФУҚАРОЛИК КОДЕКСИ

(Давоми. Боши 3-бетда).

Ушбу модданинг талабларига мос келмайдиган ҳужжат икки қисмли омор гувоҳномаси бўла олмайди.

910-модда. Товарга омор ва гаров гувоҳномасини сақловчининг ҳуқуқлари

Омор ва гаров гувоҳномаларини сақловчи оморда сақланаётган товарни тўла тасарруф этиш ҳуқуқига эга.

Гаров гувоҳномасидан ажратилган омор гувоҳномасини сақловчи товарни тасарруф этишга ҳақли, лекин гаров гувоҳномаси бўйича берилган кредитни тўламагунча товарни омордан олиши мумкин эмас.

Гаров гувоҳномасини сақловчи ушбу гувоҳнома бўйича берилган кредит ва унинг фойзалари миқдоридан товар бўйича гаров ҳуқуқига эга бўлади. Товар гаровга қўйилганида бу ҳақда омор гувоҳномасига белги қўйилади.

911-модда. Омор ва гаров гувоҳномасини бошқа шахсга бериш

Омор гувоҳномаси ва гаров гувоҳномаси биргаликда ёки алоҳида-алоҳида топшириш ёзувлари бўйича топширилиши мумкин.

912-модда. Оддий омор гувоҳномаси

Оддий омор гувоҳномаси тақдим этишга берилади. Оддий омор гувоҳномасида ушбу Кодекснинг 909-моддасида назарда тутилган маълумотлар бўлиши, шунингдек у тақдим этишга бериладиган кўрсатилган бўлиши шарт.

913-модда. Товарни икки қисмли оморхона гувоҳномаси бўйича бериш

Товар оморни товарни омор ва гаров гувоҳномаларини (икки қисмли омор гувоҳномасини) сақловчига бериб, ундан ушбу иккала гувоҳномани олади.

Омор гувоҳномасини сақловчи гаров гувоҳномасига эга бўлмаса, бироқ унинг юзасидан қарз суммасини тўлаган бўлса, омор товарни фақат омор гувоҳномасига айирбошлаш йўли билан ва у билан биргаликда гаров гувоҳномаси бўйича бутун қарз суммаси тўланганлиги ҳақидаги патта тақдим этилганидагина беради.

Омор ва гаров гувоҳномаларининг сақловчиси товарни қисмларга бўлиб беришни талаб қилишга ҳақли. Бунда дастлабки гувоҳномалар ўрнига уга оморда қолган товар учун янги гувоҳномалар берилади.

Гаров гувоҳномасига эга бўлмаган ва унинг юзасидан қарз суммасини тўлаган омор гувоҳномасини сақловчига ушбу модданинг талабларига қарамай товарни берган товар омор гувоҳномасини сақловчи олдидан бу гувоҳнома бўйича таъминланган бутун тўлов учун жавобгар бўлади.

52-БОБ. СУГУРТА

914-модда. Ихтиёрли ва мажбурий сугурта

Сугурта фуқаро ёки юридик шахс (сугурта қилдирувчи) сугурта ташкилоти (сугурталовчи) билан тузилган мулкий ёки шахсий сугурта шартномалари асосида амалга оширилади.

Шахсий сугурта шартномаси оммавий шартнома ҳисобланади. Қонунда кўрсатилган шахсларга сугурта қилувчилар сифатида

бошқа шахсларнинг ҳаёти, соғлиғи ёки мол-мулкни ёхуд ўзининг бошқа шахслар олдидagi фуқаролик жавобгарлигини ўз ҳисобидан ёхуд манфаатдор шахслар ҳисобидан сугурта қилиш (мажбурий сугурта) мажбурияти қонун билан юкланган ҳолларда сугурта ушбу бобнинг қоидаларига мувофиқ шартномалар тузиш йўли билан амалга оширилади.

Мажбурий сугуртада сугурта қилдирувчи сугурталовчи билан сугуртанинг ушбу турини тартибга солидиган қонун ҳужжатларида назарда тутилган шартларда шартнома тузиши шарт.

Қонунда фуқароларнинг ҳаёти, соғлиғи ва мол-мулкни давлат бюджети маблағлари ҳисобидан мажбурий сугурта қилиш ҳоллари (давлат мажбурий сугуртаси) назарда тутилиши мумкин.

915-модда. Мулкий сугурта шартномаси

Мулкий сугурта шартномасига мувофиқ бир тараф (сугурталовчи) шартномада шартлашылган ҳақ (сугурта мукофоти) эвазига шартномада назарда тутилган воқеа (сугурта ҳолати) содир бўлганда бошқа тарафга (сугурта қилдирувчига) ёки шартнома қайси шахсининг фойдасига тузилган бўлса, уша шахсга (наф олувчига) бу ҳолатда оқибатда сугурталанган мулкка етказилган зарарни қоплатиш мақсадида сугурталовчининг бошқа мулкий манфаатлари билан боғлиқ зарарни шартномада белгиланган сумма (сугурта пули) доирасида тўлаш (сугурта товони тўлаш) мажбуриятини олади.

Мулкий сугурта шартномаси бўйича қуйидагилар сугурталаниши мумкин:

- муайян мол-мулкнинг йўқотилиши (нобуд бўлиши), кам чиқishi ёки шикастланиши ҳавфи;
- фуқаролик жавобгарлиги ҳавфи — бошқа шахсларнинг ҳаёти, соғлиғи ёки мол-мулкига зарар етказилиши оқибатда юзага келадиган мажбуриятлар бўйича жавобгарлик, қонунда назарда тутилган ҳолларда эса, шунингдек шартномалар бўйича жавобгарлик ҳавфи;
- тадбиркорлик ҳавфи — тадбиркорнинг контрагентлари ўз мажбуриятларини бузиши ёки тадбиркорга боғлиқ бўлмаган вазиятларга кўра бу фаолият шарт-шароитларининг ўзгариши туфайли тадбиркорлик фаолиятидан қутилган даромадларини ололмастлиги ҳавфи.

916-модда. Сугурталашга йўл қўйилмайдиган манфаатлар

Ғайриқонуний манфаатларни сугурталашга йўл қўйилмайди. Қимор, лотереялар ва гаров йўнларида иштирок этишда қўрилган зарарни сугурталашга йўл қўйилмайди. Гаровга олинганларнинг овоз қилиш мақсадида шахс мажбуран қилиши мумкин бўлган харажатларни сугурталашга йўл қўйилмайди. Сугурта шартномаларининг ушбу модда биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларига зид бўлган шартлари ўз-ўзидан ҳақиқий эмас.

917-модда. Мол-мулкни сугурта қилиш

Мол-мулк унинг асралишидан қонун ҳужжатларига ёки шартномага асосланган манфаатга эга бўлган шахс (сугурта қилдирувчи ёки наф олувчи) фойдасига, унинг мулкдори, мол-мулкка нисбатан бошқа ашёвий ҳуқуққа эга бўлган шахс, ижарачи, пудратчи, сақловчи, воситачи ва бошқа шу кабилар фойдасига сугурта шартномаси бўйича сугурталаниши мумкин.

Сугурталанган мол-мулкнинг асралишидан сугурта қилдирувчи ва наф олувчида манфаат бўлмаган пайтда тузилган мол-мулкни сугурта қилиш шартномаси ҳақиқий эмас.

Наф олувчи фойдасига мол-мулкни сугурта қилиш шартномаси наф олувчининг исми ёки номи кўрсатилмасдан тузилиши мумкин. Бундай шартнома тузилганда сугурта қилдирувчига эгасининг номи кўрсатилмаган полис берилади. Бундай шартнома бўйича ҳуқуқларни амалга оширишда бу полисни сугурталовчига тақдим этиш зарур.

918-модда. Зарар етказганлик учун жавобгарликни сугурта қилиш

Бошқа шахсларнинг ҳаёти, соғлиғи ёки мол-мулкига зарар етказилиши оқибатда юзага келадиган мажбуриятлар юзасидан жавобгарлик ҳавфини сугурта қилиш шартномаси

бўйича сугурта қилдирувчининг ўзининг ёки бундай жавобгарлик юкланиши мумкин бўлган бошқа шахснинг жавобгарлик ҳавфини сугурталаниши мумкин.

Зарар етказганлик учун жавобгарлик ҳавфи сугурталанган шахс сугурта шартномасида кўрсатилиши лозим. Агар бу шахс шартномада кўрсатилмаган бўлса, сугурта қилдирувчининг ўзининг жавобгарлик ҳавфини сугурталанган ҳисобланади.

Зарар етказганлик учун жавобгарлик ҳавфини сугурта қилиш шартномаси, ҳатто шартнома зарар етказилганлиги учун жавобгар бўлган сугурта қилдирувчи ёки бошқа шахс фойдасига тузилган ёхуд шартномада у кимнинг фойдасига тузилгани кўрсатилмаган тақдирда ҳам зарар етказилиши мумкин бўлган шахслар (наф олувчилар) фойдасига тузилган деб ҳисобланади.

Зарар етказганлик учун жавобгарлик уни сугурта қилиш мажбурий бўлгани сабабли сугурталанган тақдирда, шунингдек қонунда ёки бундай жавобгарликни сугурта қилиш шартномасида назарда тутилган бошқа ҳолларда сугурта шартномаси ўз фойдасига тузилган деб ҳисобланувчи шахс зарарни сугурта пули доирасида тўлаш тўғрисида бевосита сугурталовчига талаб қўйишга ҳақли.

919-модда. Шартнома бўйича жавобгарликни сугурта қилиш

Шартномани бузганлик учун жавобгарлик ҳавфини сугурта қилишга қонунда назарда тутилган ҳолларда йўл қўйилади.

Шартномани бузганлик учун жавобгарлик ҳавфини сугурта қилиш шартномаси бўйича фақат сугурта қилдирувчининг ўзининг жавобгарлик ҳавфи сугурталаниши мумкин. Ушбу талабга мувофиқ бўлмаган сугурта шартномаси ўз-ўзидан ҳақиқий эмас.

Шартномани бузганлик учун жавобгарлик ҳавфи, бу шартнома шартларига кўра сугурта қилдирувчи қайси тараф олдидан тегишли жавобгарликни зиммасига олиши лозим бўлса, уша тараф — наф олувчи фойдасига, ҳатто сугурта шартномаси бошқа шахс фойдасига тузилган ёхуд унда кимнинг фойдасига тузилгани айтилмаган тақдирда ҳам, сугурталанган ҳисобланади.

920-модда. Тадбиркорлик ҳавфини сугурта қилиш

Тадбиркорлик ҳавфини сугурта қилиш шартномаси бўйича фақат сугурта қилдирувчининг ўз тадбиркорлик ҳавфи ва фақат унинг фойдасига сугурталаниши мумкин.

Сугурта қилдирувчи бўлмаган шахсининг тадбиркорлик ҳавфини сугурта қилиш шартномаси ўз-ўзидан ҳақиқий эмас.

Сугурта қилдирувчи бўлмаган шахснинг фойдасига тадбиркорлик ҳавфини сугурта қилиш шартномаси сугурта қилдирувчи фойдасига тузилган ҳисобланади.

921-модда. Шахсий сугурта шартномаси

Шахсий сугурта шартномаси бўйича бир тараф (сугурталовчи) бошқа тараф (сугурта қилдирувчи) тўлайдиган, шартномада шартлашылган ҳақ (сугурта мукофоти) эвазига сугурта қилдирувчининг ўзининг ёхуд шартномада кўрсатилган бошқа фуқаро (сугурталанган шахс)нинг ҳаёти ёки соғлиғига зарар етказилган, у муайян ёшга тўлган ёки унинг ҳаётида шартномада назарда тутилган бошқа воқеа (сугурта ҳолати) юз берган ҳолларда шартномада шартлашылган пулни (сугурта пулини) бир йўла ёки вақти-вақти билан тўлаб туриш мажбуриятини олади.

Шахсий сугурта шартномаси кимнинг фойдасини кўзлаб тутилган бўлса, уша шахс сугурта пулини олиш ҳуқуқига эга бўлади.

Агар шартномада наф олувчи сифатида бошқа шахс кўрсатилмаган бўлса, шахсий сугурта шартномаси сугурталанган шахс фойдасига тузилган ҳисобланади. Бошқа наф олувчи кўрсатилмаган шартнома бўйича сугурталанган шахс вафот этган тақдирда, сугурталанган шахснинг меросхўрлари наф олувчилик деб тан олинади.

Сугурталанган деб ҳисобланмайдиган шахс фойдасига, шу жумладан сугурталанган шахс ҳисобланмайдиган сугурта қилдирувчи фойдасига шахсий сугурта шартномаси фақат сугурталанган шахснинг ёзма розилиги билангина тузилиши мумкин. Бундай розилик бўлмаган тақдирда, шартнома сугурталанган шахснинг даъвоси бўйича, бу шахс вафот этган тақдирда эса, унинг меросхўрлари даъвоси бўйича ҳақиқий эмас деб топилуши мумкин.

922-модда. Мажбурий сугурта

Қонунда қуйидагиларни сугурта қилиш мажбурияти белгилаб қўйилиши мумкин:

- қонунда кўрсатилган бошқа шахсларнинг ҳаёти, соғлиғи ёки мол-мулкни уларнинг ҳаёти, соғлиғи ёки мол-мулкига зарар етказилиши оқибатда юзага келиши мумкин бўлган ўзининг фуқаровий жавобгарлиги ҳавфи.
- сугурта қилдирувчи бўлиш мажбурияти қонун билан унда кўрсатилган шахслар зиммасига юкланади.

Қонунда мажбурий сугуртанинг бошқа турлари ҳам белгиланиши мумкин.

Фуқарога ўз ҳаёти ёки соғлиғини сугурталаш мажбурияти қонун билан юкланиши мумкин эмас.

Қонунда назарда тутилган ҳолларда ёки унда белгиланган тартибда ҳужжалик юретишида ёки оператив бошқарувида давлатга қарашли мол-мулкка эга бўлган юридик шахсларга бу мулкни сугурталаш мажбурияти юкланиши мумкин.

Мол-мулкни сугурта қилиш мажбурияти қонундан келиб чиқмайдиган, балки мол-мулкнинг эгаси билан тузилган шартномага ёки мол-мулкнинг мулкдори ҳисобланувчи юридик шахснинг таъсис ҳужжатларига асосланган ҳолларда, бундай сугурта ушбу модданинг маъноси жиҳатидан мажбурий ҳисобланмайди ва ушбу Кодекснинг 924-моддасида назарда тутилган оқибатларни келтириб чиқармайди.

923-модда. Мажбурий сугуртани амалга ошириш

Мажбурий сугурта бундай сугурта қилиш мажбурияти юкланган шахс (сугурта қилдирувчи) сугурталовчи билан сугурта шартномаси тузиши воситасида амалга оширилади.

Мажбурий сугурта сугурта қилдирувчи ҳисобидан амалга оширилади, йўловчиларни мажбурий сугурталаш бундан мустасно бўлиб, бу сугурта қонунда назарда тутилган ҳолларда уларнинг ўз ҳисобидан амалга оширилиши мумкин.

Мажбурий сугурталаниши лозим бўлган объектлар, улар сугурталанишига сабаб бўладиган хавфлар ва сугурта пулининг энг кам миқдорлари қонун ҳужжатлари билан белгиланади.

924-модда. Мажбурий сугурта тўғрисидаги қоидаларни бузиш оқибатлари

Қонун бўйича фойдасига мажбурий сугурта амалга оширилиши лозим бўлган шахс, агар сугурта амалга оширилмагани унга маълум бўлса, сугурта қилдирувчи сифатида зиммасига сугурталаш мажбурияти юкланган шахс уни амалга оширилиши суд тартибидан талаб қилишга ҳақли.

Агар сугурта қилдирувчи сифатида сугурталаш мажбурияти зиммасига юкланган шахс уни амалга оширмаган бўлса ёки сугурта шартномасини наф олувчининг аҳолининг қонундан белгиланган шартларга нисбатан ёмонлаштирилган шартларда тузган бўлса, у сугурта ҳолатида юз берганида башарти тегишлича сугурталанган тақдирда сугурта товони тўлаш асос бўлиши керак бўлган шартларда жавобгар бўлади

925-модда. Сугурталовчи

Тижорат ташкилотлари ҳисобланган ва тегишли турдаги сугуртани амалга оширишга лицензия бўлган юридик шахслар, агар қонунларда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, сугурталовчилар сифатида сугурта шартномаларини тузиши мумкин.

Сугурта ташкилотларига қўйилмайдиган талаблар, уларга лицензия бериш ва уларнинг фаолияти устидан давлат назоратини амалга ошириш тартиби қонун билан белгиланади.

926-модда. Сугурта шартномасидан келиб чиқадиган мажбуриятларнинг сугурта қилдирувчи ва наф олувчи томонидан бажарилиши

Наф олувчи фойдасига сугурта шартномаси тузиш, шу жумладан у сугурталанган шахс бўлганда ҳам, сугурта қилдирувчини, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилмаган ёхуд сугурта қилдирувчининг зиммасидаги мажбуриятлар фойдасига шартнома тузилган шахс томонидан бажарилмаган бўлса, ушбу шартномадан келиб чиқадиган мажбуриятларни бажаришдан овоз қилмайди.

Наф олувчи мулкий сугурта шартномаси бўйича сугурта товонини ёхуд шахсий сугурта шартномаси бўйича сугурта пулини тўлашни талаб қилганда сугурталовчи ундан, шу жумладан сугурталанган шахс наф олувчи бўлган тақдирда ҳам, сугурта шартномаси бўйича мажбуриятларни, шу билан бирга сугурта қилдирувчининг зиммасида бўлган, лекин у бажармаган мажбуриятларни бажаришни талаб қилишга ҳақли. Илгарги бажарилиши лозим бўлган мажбуриятларни бажармаслик ёки ўз вақтида бажармаслик оқибатлари ҳавфи наф олувчининг зиммасида бўлади.

927-модда. Сугурта шартномасининг шакли

Сугурта шартномаси ёзма шаклда тузилиши лозим. Бу талабга риоя этмаслик шартноманинг ҳақиқий саналмаслигига сабаб бўлади. Сугурта шартномаси битта ҳужжатни тузиш ёхуд сугурталовчи томонидан сугурта қилдирувчига унинг ёзма ёки оғзаки аризасига биноан сугурталовчи имзолаган, сугурта шартномасининг шартларини ўз ичига олган сугурта полиси (шаҳодатномаси, сертификати, квантитасия)ни топшириш йўли билан тузилиши мумкин. Бу ҳолда сугурта қилдирувчининг сугурталовчи тақлиф этган шартларда шартнома тузишга рози эканлиги сугурталовчидан кўрсатилган ҳужжатларни қабул қилиб олиш ва сугурта мукофоти тўлаш ёхуд — сугурта мукофоти бўлиб-бўлиб тўланганда — биринчи бадални тўлаш орқали тасдиқланади.

Сугурталовчи шартнома тузиш чоғида сугуртанинг алоҳида турлари бўйича сугурта шартномаси (сугурта полиси)нинг ўзи ишлаб чиққан стандарт шакллари билан тузилиши ҳақида.

928-модда. Бош полис бўйича сугурталаш

Бир турдаги мол-мулк (товарлар, юklar ва ҳоказонинг) турли туркумларни муайян муддат давомида бир хилдаги шартларда мунтазам сугурталаш сугурта қилдирувчининг сугурталовчи билан келишувига биноан битта сугурта шартномаси — бош полис асосида амалга оширилиши мумкин. Сугурта қилдирувчи бош полисининг таъсир доирасида бўладиган мол-мулкнинг ҳар бир туркуми тўғрисида сугурталовчига бундай полисда шартлашылган маълумотларни унда назарда тутилган муддатда, агар муддат назарда тутилмаган бўлса — улар олингандан кейин дарҳол хабар қилиши шарт. Агар ҳатто бундай маълумотларни олиш пайтигача сугурталовчи тўлаши лозим бўлган зарар кўриш эҳтимоли ўтиб кетган бўлса ҳам, сугурта қилдирувчи бу мажбуриятдан овоз қилмайди.

Сугурта қилдирувчининг талабига биноан сугурталовчи бош полисининг таъсир доирасида бўладиган мол-мулкнинг алоҳида туркумлари бўйича сугурта полисларини бериши шарт.

Сугурта полисининг мазмуни бош полиста номувофиқ бўлган тақдирда сугурта полиси афзал кўрилади.

929-модда. Сугурта шартномасининг муҳим шартлари

Мулкий сугурта шартномаси тузишда сугурта қилдирувчи билан сугурталовчи ўртасида қуйидагилар тўғрисида келишувга эришилиши лозим:

- сугурта объекти бўлган муайян мол-мулк ёхуд бошқа мулкий манфаат тўғрисида;
- юз бериши эҳтимол тутилиб сугурта амалга оширилаётган воқеа (сугурта ҳолати)нинг хусусияти тўғрисида;
- сугурта пули миқдори тўғрисида;
- сугурта товони миқдорини аниқлаш тартиби тўғрисида, агар шартномада уни сугурта пулидан оз миқдорда тўлаш мумкинлиги назарда тутилган бўлса;
- сугурта мукофотининг миқдори ва уни тўлаш муддати (муддатлари) тўғрисида;
- шартноманинг амал қилиш муддати тўғрисида. Шахсий сугурта шартномаси тузишда сугурта қилдирувчи билан сугурталовчи ўртасида қуйидагилар тўғрисида келишувга эришилиши лозим:

сугурталанган шахс тўғрисида; сугурталанган шахс ҳаётида юз бериши эҳтимол тутилиб сугурта амалга оширилаётган воқеа (сугурта ҳолати)нинг хусусияти тўғрисида;

сугурта пули миқдори тўғрисида; сугурта мукофотининг миқдори ва уни тўлаш муддати (муддатлари) тўғрисида; шартноманинг амал қилиш муддати тўғрисида. Тарафларнинг келишувига биноан шартномада бошқа шартлар ҳам киритилиши мумкин. Агар сугурта шартномаси сугурта қилдирувчи, сугурталанган шахс ёки наф олувчи ҳисобланган фуқаронинг аҳолини қонун ҳужжатларида белгиланган қоидаларга нисбатан ёмонлаштирилган шартларни ўз ичига олса, шартноманинг ана шу шартлари ўрнига қонун ҳужжатларининг тегишли қоидалари қўлланилади.

930-модда. Сугурта шартномаси шартларини сугурта қоидаларига белгилаб қўйиш

Сугурта шартномасини тузиш шартлари сугурталовчи ёхуд сугурталовчилар бирлашмаси томонидан қабул қилган, маълумланган ёки тасдиқланган тегишли турдаги сугуртанинг стандарт қоидалари (сугурта қоидалари)да белгилаб қўйилиши мумкин.

Сугурта қоидаларида мавжуд бўлган ва сугурта шартномаси (полиси) матнига киритилмаган шартлар, агар шартномада (полисда) шундай қоидалар қўлланилиши тўғривдан тўғри кўрсатилган ва қоидаларнинг ўзи шартнома (полис) билан битта ҳужжатда ёки унинг орқа томонидан баён қилинган ёхуд унга илова қилинган бўлса, сугурта қилувчи (наф олувчи) учун мажбурийдир. Илова қилинган тақдирда, шартномани тузиш пайтида сугурта қилдирувчига сугурта қоидалари топширилгани шартномада ёзув билан тасдиқлаб қўйилиши лозим.

Сугурта шартномаси тузилаётганда сугурта қилдирувчи ва сугурталовчи сугурта қоидаларининг айрим бандларини ўзгартириш ёки чиқариб ташлаш ва қоидаларда бўлмаган бандларни шартномага киритиш тўғрисида келишишлари мумкин.

Сугурта қилдирувчи (наф олувчи) ўз манфаатларини ҳимоя қилиб, сугурта шартномасида (полисда) кўрсатиб ўтилган тегишли турдаги сугурта қоидаларини, ҳатто агар бу қоидалар ушбу моддага кўра унинг учун мажбурий бўлмаса ҳам, важ қилиб келтиришга ҳақли.

931-модда. Сугурта шартномаси тузилаётганда сугурта қилдирувчи тақдим этилган маълумотлар

Сугурта шартномаси тузилаётганда сугурта қилдирувчи

ўзига маълум бўлиб, сугурта ҳолатида юз бериши эҳтимолини ва унинг юз бериши туфайли қутилажак зарар миқдори (сугурта ҳавфи)ни аниқлаш учун муҳим аҳамиятга эга бўлган ҳолатларни сугурталовчига хабар қилиши шарт.

Сугурта шартномаси (полиси)нинг стандарт шаклида, сугурта қилдирувчига берилган сугурта қоидаларида ёки ёзма сўровда сугурталовчи томонидан олинган аниқ айтиб қўйилган ҳолатлар муҳим деб ҳисобланади.

Агар сугурта шартномаси сугурталовчининг қандайдир саволларига сугурта қилдирувчининг жавоблари бўлмаган ҳолда тузилган бўлса, сугурталовчи тегишли ҳолатлар сугурта қилдирувчи томонидан маълум қилинмаганлигига асосланиб кейинчалик шартномани бекор қилишни ёхуд уни ҳақиқий эмас деб топишни талаб қила олмайди.

Агар сугурта шартномаси тузилганидан кейин, ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳолатлар тўғрисида сугурта қилдирувчи сугурталовчига била туриб ёлгон маълумот берганлиги аниқланса, сугурталовчи шартномани ҳақиқий эмас деб топишни талаб қила олмайди.

Агар сугурта шартномаси тузилганидан кейин, ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳолатлар тўғрисида сугурта қилдирувчи сугурталовчига била туриб ёлгон маълумот берганлиги аниқланса, сугурталовчи шартномани ҳақиқий эмас деб топишни талаб қила олмайди.

93

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING ФУҚАРОЛИК КОДЕКСИ

(Давоми. Боши 3-, 4-бетларда).

суғурта қилдирувчи (наф олувчи) етишмаётган суммани бошқа суғурталовчидан олишга ҳақли.

Етказилган зарар бошқа суғурталовчилар томонидан қоплангани сабабли суғурта товодини тўлашдан тўлиқ ёки қисман озод қилинган суғурталовчи суғурта қилдирувчига суғурта тўловларининг тегишли қисмини қилинган харажатларни чегириган ҳолда қайтариши шарт.

Ушбу молда қондалари ҳар бир суғурталовчи суғурта қилдирувчи, суғурталанган шахс ва наф олувчи олдидидаги ўз суғурта мажбуриятларини, бошқа суғурталовчилар мажбуриятларини бажарганлигини қатъи назар, мустақил бажарадиган қўшалок шахсий суғуртада қўлланилмайди.

940-модда. Тузли хилдаги суғурта хавфларидан мулкий суғурта

Мол-мулк ва тadbиркорлик хавфи турли хилдаги суғурта хавфларидан хоҳ битта, хоҳ алоҳида суғурта шартномалари бўйича, шу жумладан турли суғурталовчилар билан тузилган шартномалар бўйича суғурта қилиниши мумкин.

Бундай ҳолларда барча шартномалар бўйича умумий суғурта пули миқдори суғурта қийматидан ошиб кетишига йўл қўйилади ва тегишли суратда ушбу Кодекснинг 939-моддаси қондалари қўлланилади.

941-модда. Биргаликда суғурта қилиш

Суғурта объекти битта шартнома бўйича бир неча суғурталовчи томонидан ўртада суғурталаниши мумкин (биргаликда суғурта қилиш). Агар бундай шартномада суғурталовчилардан ҳар бирининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари белгиланмаган бўлса, улар мулкий суғурта шартномаси бўйича суғурта товодини ёки шахсий суғурта шартномаси бўйича суғурта пулини тўлаш учун суғурта қилдирувчи (наф олувчи) олдидан солидар жавобгар бўлишлари.

Йирик ва алоҳида йирик хавфларни ўртада суғурта қилиш учун биргаликда суғурталовчилар биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартнома асосида олдидан ширкатлар (суғурта шеркислиги) тузилиши мумкин.

Биргаликда суғурталовчилар ўртасида тегишли келишув бўлган тақдирда, улардан бири суғурта қилдирувчи (наф олувчи)нинг олдидан фақат ўз улуши учун жавобгар бўлиб қолгани ҳолда, у билан ўзаро муносабатларда барча биргаликдаги суғурталовчилар номидан вакил бўлиши мумкин.

942-модда. Суғурта мукофоти ва суғурта бадаллари

Суғурта мукофоти деганда суғурта қилдирувчи (наф олувчи) суғурта шартномасида белгиланган тартибда ва муддатларда суғурталовчига тўлаши шарт бўлган суғурта ҳақи тушунилади.

Суғурталовчи суғурта шартномаси бўйича тўлашни лозим бўлган суғурта мукофоти миқдорини белгилашда суғурта объекти ва суғурта хавфи хусусияти ҳисобга олинган ҳолда ўзи томонидан ишлаб чиқилган, суғурта пули бирлигини ундириладиган мукофотни аниқлайдиган суғурта тарифларини қўллашга ҳақли.

Қонунда назарда тутилган ҳолларда суғурта мукофотининг миқдори давлат суғурта назорати органлари томонидан жорий этилган ёки тартибга солинган суғурта тарифларига мувофиқ белгиланади.

Агар суғурта шартномасида суғурта мукофотини бўлиб-бўлиб тўлаш назарда тутилган бўлса, шартномада навбатдаги суғурта бадалларини белгиланган муддатларда тўламаслик оқибатлари кўрсатиб қўйилиши мумкин.

Агар суғурта ҳодисаси тўлаш муддати ўтказиб юборилган навбатдаги суғурта бадалли тўлашидан олдин юз берган бўлса, суғурталовчи мулкий суғурта шартномаси бўйича тўлашни лозим бўлган суғурта товодини ёки шахсий суғурта шартномаси бўйича суғурта пули миқдорини суғурта мукофотининг ўзига тўланган қисмига мутаносиб суммага келашга ва муддати ўтказиб юборилган суғурта бадалли суммасини ҳисобга олишга ҳақли.

943-модда. Суғурта шартномасининг ҳақиқий эмаслиги

Суғурта шартномаси қуйидаги ҳолларда ўз-ўзидан ҳақиқий эмас:

- шартнома тузилаётган пайтда суғурта объекти мавжуд бўлмаса;
- жиноий йўл билан қўлга киритилган, жиноят нарсаи олувчи бўлиши ёки мусодара қилиниши лозим бўлган мол-мулк мулкий суғурта шартномаси бўйича суғурталанган бўлса;
- шартнома бўйича гайриҳуқуқий манфаат суғурталанган бўлса;
- суғурта шартномасида суғурта ҳодисаси сифатида юз бериши эҳтимоллиги ва тасодифийлик белгилари бўлмаган воқеа назарда тутилган бўлса.

Суғурта шартномаси ушбу Кодексда ва бошқа қонунларда назарда тутилган бошқа ҳолларда ҳам ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмайд.

944-модда. Суғурталанган шахсини алмаштириш

Зарар етказганлик учун жавобгарлик хавфини суғурта қилиш шартномаси бўйича суғурта қилдирувчидан бошқа шахсининг жавобгарлиги суғурталанган ҳолларда, шартномада бошқа тартиб назарда тутилмаган бўлса, суғурта қилдирувчи бу шахсини суғурта ҳодисаси юз бергунча исталган вақтда, суғурталовчини ёзма равишда хабардор қилиб, бошқа шахсга алмаштиришга ҳақли.

Шахсий суғурта шартномасида кўрсатилган суғурталанган шахс суғурта қилдирувчи томонидан шу суғурталанган шахс ва суғурталовчининг розилиги билангина бошқа шахсга алмаштирилиши мумкин.

945-модда. Наф олувчини алмаштириш

Суғурта қилдирувчи суғурта шартномасида кўрсатилган наф олувчининг бошқа шахсга, бу ҳақда суғурталовчининг ёзма равишда хабардор қилиб, алмаштиришга ҳақли. Шахсий суғурта шартномаси бўйича суғурталанган шахсининг розилиги билан таъинланган наф олувчини алмаштиришга фақат шу шахсининг розилиги билан йўл қўйилади.

Наф олувчи суғурта шартномаси бўйича биринчи мажбуриятни бажарганидан ёки суғурта товодини ёхуд суғурта пулини тўлаш тўғрисида суғурталовчига талаб қўйганидан кейин у бошқа шахс билан алмаштирилиши мумкин эмас.

946-модда. Суғурта қилдирувчинини алмаштириш

Мол-мулкни суғурталаш шартномасини тузган суғурта қилдирувчи вафот этган тақдирда, суғурта қилдирувчининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари бу мол-мулкни мерос тартибидан қабул қилиб олган шахсга ўтади. Мулк ҳуқуқи ўтишининг бошқа ҳолларида суғурта қилдирувчининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари, агар шартномада ёки қонун ҳужжатларида бошқа тартиб белгиланмаган бўлса, суғурталовчининг розилиги билан янги мулкдорга ўтади.

Шахсий суғурта шартномасини суғурталанган шахс фойдасига тузган суғурта қилдирувчи вафот этган тақдирда, ушбу шартнома билан белгиланган ҳуқуқ ва мажбуриятлар суғурталанган шахсининг розилиги билан унга ўтади. Суғурталанган шахс суғурта шартномаси бўйича мажбуриятларини бажариши мумкин бўлса, унинг ҳуқуқлари ва мажбуриятлари қонун ҳужжатларида мувофиқ унинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини муҳофаза қилувчи шахсларга ўтиши мумкин.

Агар суғурта шартномасининг амал қилиш даврида суғурта қилдирувчи суд томонидан муомалага лаёқатсиз ёки муомала лаёқати чекланган деб топилса, бундай суғурта қилдирувчининг ҳуқуқ ва мажбуриятларини унинг васийи ёки ҳомийси олади. Бунда суғурта қилдирувчининг учинчи шахслар олдидagi жавобгарлиги суғуртаси унинг муомала лаёқати тугаган ёки чекланган пайтдан бошлаб тугайди.

Юридик шахс бўлган суғурта қилдирувчи суғурта шартномаси даврида қайта ташкил этилганида унинг ушбу шартнома бўйича ҳуқуқ ва мажбуриятлари суғурталовчининг розилиги билан тегишли ҳуқуқий ворисга ушбу Кодексда белгиланган тартибда ўтади.

947-модда. Суғурта шартномаси амал қилишнинг бошланishi

Суғурта шартномаси, агар унда бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, суғурта мукофоти ёки биринчи бадал тўланган пайтда кучга киради.

Агар шартномада суғурта амал қилиши бошланishiнинг бошқа муддати назарда тутилмаган бўлса, шартномада шартлашган суғурта суғурта шартномаси кучга кирганидан кейин юз берган суғурта ҳодисаларига нисбатан таъбиқ этилади.

948-модда. Суғурта шартномасининг муддатидан илгари бекор бўлиши

Суғурта шартномаси, агар у кучга кирганидан кейин суғурта ҳодисаси юз бериши эҳтимоли йўқолган ва суғурта хавфининг мавжуд бўлиши суғурта ҳодисасидан бошқа ҳолатлар бўйича тугаган бўлса, тузилган муддати келишидан олдин бекор бўлади. Қуйидагилар шундай ҳолатлар жумласига киради, чунончи:

- суғурталанган мол-мулкнинг ўз берган суғурта ҳодисасидан бошқа сабабларга кўра ноубуд бўлиши;
- тадбиркорлик хавфини ёки ана шу фаолият билан боғлиқ фуқаровий жавобгарлик хавфини суғурталанган шахсининг тадбиркорлик фаолиятини белгиланган тартибда тўхтатиши.

Суғурта шартномаси ушбу муддатидан биринчи қисмида кўрсатилган ҳолатлар бўйича муддатидан олдин бекор бўлганда, суғурталовчи суғурта мукофотининг бир қисмини суғурта амал қилган вақтга мутаносиб равишда олиш ҳуқуқига эга.

Суғурта қилдирувчи (наф олувчи), агар воз кечиб пайтга келиб суғурта ҳодисанинг юз бериши эҳтимоли ушбу муддатидан биринчи қисмида кўрсатилган ҳолатлар бўйича йўқолмаган бўлса, суғурта шартномасини бажаришдан истаган пайтда воз кечिशга ҳақли.

Суғурта қилдирувчи (наф олувчи) суғурта шартномасидан муддатидан илгари воз кечган тақдирда, суғурталовчига тўланган суғурта мукофоти, агар шартномада бошқа тартиб назарда тутилмаган бўлса, қайтариб берилмайди.

949-модда. Суғурта шартномасининг амал қилиш даврида суғурта хавфининг ортинги оқибатлари

Мулкий суғурта шартномасининг амал қилиш даврида суғурта қилдирувчи (наф олувчи) шартнома тузилаётганда суғурталовчига маълум қилинган ҳолатларда юз берган, ўзига маълум бўлган муҳим ўзгаришлар тўғрисида, агар бу ўзгаришлар суғурта хавфи ортинги жиддий таъсир кўрсатиши мумкин бўлса, суғурталовчига дарҳол хабар қилиши шарт. Суғурта шартномасида (суғурта полисида) ва суғурта қилдирувчига берилган суғурта қондаларида айтиб қўйилган ўзгаришлар муҳим деб ҳисобланади.

Суғурта хавфи ортинги сабаб бўладиган ҳолатлар тўғрисида хабардор қилинган суғурталовчи суғурта шартномасининг шартларини ўзгартириши ёки хавф ортинги мутаносиб равишда қўшимча суғурта мукофоти тўлашни талаб қилишга ҳақли.

Агар суғурта қилдирувчи (наф олувчи) суғурта шартномасининг шартларини ўзгартирилшига ёки суғурта мукофотига қўшимча тўлашга эътироз билдирса, суғурталовчи ушбу Кодекснинг 28-бобида назарда тутилган қондаларга мувофиқ шартномани бекор қилишни талаб этишга ҳақли.

Суғурта қилувчи ёхуд наф олувчи томонидан биринчи қисмида назарда тутилган мажбуриятни бажармаган тақдирда, суғурталовчи суғурта шартномасини бекор қилиши ва шартномани бекор қилиш тўғрисида етказилган зарар қоплатишни талаб этишга ҳақли.

Суғурталовчи, агар суғурта хавфи ортинги сабаб бўладиган ҳолатлар йўқолган бўлса, суғурта шартномасини бекор қилишни талаб этишга ҳақли эмас.

Шахсий суғуртада, суғурта шартномасининг амал қилиш даврида ушбу муддатидан иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмларида кўрсатилган суғурта хавфининг ўзгариши оқибатлари, агар улар шартномада тўғридан-тўғри кўрсатилган бўлсагина, юзга келиши мумкин.

950-модда. Суғурталанган мол-мулкка бўлган ҳуқуқларнинг бошқа шахсга ўтиши

Суғурталанган мол-мулкка бўлган ҳуқуқлар суғурта шартномаси тузилганида манфаати назарда тутилган шахсдан бошқа шахсга ўтганида ушбу шартнома бўйича ҳуқуқ ва мажбуриятлар мол-мулкка бўлган ҳуқуқ қайси шахсга ўтган бўлса, ўша шахсга ўтади, ушбу Кодекснинг 197 ва 199-моддаларида кўрсатилган асослар бўйича мол-мулкнинг мажбурий олиб қўйилиши ҳоллари бундан мустасно.

Суғурталанган мол-мулкка бўлган ҳуқуқлар ўзига ўтган шахс бу ҳақда суғурталовчининг ёзма равишда хабардор қилиши лозим.

951-модда. Суғурта ҳодисаси юз бергани тўғрисида суғурталовчининг хабардор қилиниши

Мулкий суғурта шартномаси бўйича суғурта қилдирувчи суғурта ҳодисаси юз бергани ўзига маълум бўлганидан кейин бу ҳақда дарҳол суғурталовчига ёки унинг вакилини хабардор қилиши шарт. Агар шартномада хабар қилиш муддати ва (ёки) усули назарда тутилган бўлса, бу шартлашланган муддатда ва шартномада кўрсатилган усулда қилиниши лозим. Агар наф олувчи ўзининг фойдасига тузилган шартнома бўйича суғурта товодини бўлган ҳужжатдан фойдаланиш ниятида бўлса, айни шундай мажбурият наф олувчи аяммасида бўлади.

Ушбу муддатидан биринчи қисмида назарда тутилган мажбуриятнинг бажарилмаслиги суғурталовчига, агар суғурталовчи суғурта ҳодисаси юз берганини ўз вақтида билганлиги, ёхуд бу ҳақда суғурталовчида маълумотлар йўқлиги унинг суғурта товодини тўлаш мажбуриятига таъсир этмаслиги исботланмаса, суғурта товодини тўлашни рад этиш ҳужжатини беради.

Ушбу моддада назарда тутилган қондалар, агар суғурталанган шахсининг вафоти ёки унинг соғлиғига зарар етказиши суғурта ҳодисаси бўлса, тегишли суратда шахсий суғурта шартномасига нисбатан қўлланилади. Бунда суғурталовчининг хабардор қилиниши шартномада белгиланган муддати йнгрима кундан кам бўлиши мумкин эмас.

952-модда. Суғурта ҳодисасидан қўриладиган зарарни камайтириш

Мулкий суғурта шартномасида назарда тутилган суғурта ҳодисаси юз берганида, суғурта қилдирувчи эҳтимол тутилган зарарни камайтириш учун оқилона ва мумкин бўлган чораларни қўриши шарт. Суғурта қилдирувчи бундай чораларни қўраб экан, агар ўзига маълум қилинган бўлса,

суғурталовчининг кўрсатмаларига амал қилиши лозим.

Зарарни камайтириш мақсадида қилинган, суғурталовчи қоплаши лозим бўлган харажатлар, агар бундай харажатлар зарур бўлган бўлса ёки суғурталовчининг кўрсатмаларини бажариш учун қилинган бўлса, тегишли чоралар фойдасиз бўлиб чиқса ҳам, суғурталовчи томонидан қопланиши лозим. Бундай харажатлар суғурта суммасининг суғурта қийматига нисбатига мутаносиб равишда, бошқа зарарларни қоплаш билан биргаликда улар суғурта пулидан ошиб кетиши мумкинлигини қатъи назар, қопланади.

Суғурта қилувчи эҳтимол тутилган зарарни камайтириш учун қасдан чоралар кўрмагани оқибатида қўрилган зарарни қоплашдан суғурталовчи озод қилинади.

953-модда. Суғурта қилдирувчи, наф олувчи ёки суғурталанган шахсининг айби билан суғурта ҳодисаси юз беришининг оқибатлари

Агар суғурта ҳодисаси суғурта қилдирувчи, наф олувчи ёки суғурталанган шахсининг қасд қилиши оқибатида юз берган бўлса, суғурталовчи суғурта товодини ёки суғурта пулини тўлашдан озод қилинади, қасдан қилинган харажатлар улар томонидан зарурий мулофаа ёки охириги зарурат ҳолатида, шунингдек ушбу муддатидан учинчи ва тўртинчи қисмларида назарда тутилган ҳолларда солид этилиши бундан мустасно.

Қонунда суғурта ҳодисаси суғурта қилувчининг ёки наф олувчининг қўпол эҳтиёсизлиги оқибатида юзга келганда суғурталовчининг мулкий суғурта шартномаси бўйича суғурта товодини тўлашдан озод қилиш ёки товои миқдорини камайтириш ҳоллари назарда тутилмиши мумкин.

Суғурталовчи суғурталанган шахсининг ҳаёти ёки соғлиғига зарар етказганлик учун фуқаровий жавобгарликни суғурта қилиш шартномаси бўйича суғурта товодини тўлашдан, агар зарар суғурталанувчи учун жавобгар шахсининг айби билан етказилган бўлса, озод қилинмайди.

Суғурталовчи шахсий суғурта шартномаси бўйича суғурталанган шахс вафот этган тақдирда тўлашни лозим бўлган суғурта пулини тўлашдан, агар унинг вафоти ўз жонига қасд қилиш оқибатида руй берган бўлса ва бу вақтда суғурта шартномаси камида икки йил амал қилган бўлса, озод қилинмайди.

954-модда. Суғурталовчининг суғурта товодини ва суғурта пулини тўлашдан озод қилиш асослари

Суғурталовчи, агар қонунда ёки суғурта шартномасида бошқа тартиб белгиланмаган бўлса ва суғурта ҳодисаси қуйидагилар оқибатида юзга келган бўлса, суғурта товодини ва суғурта пулини тўлашдан озод қилинади:

- ядро портлаши, радиация ёки радиоактив захарланиш таъсирида;
- ҳарбий харажатлар, манёврлар ёки бошқа ҳарбий тадбирлар. Агар мулкий суғурта шартномасида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, суғурталовчи суғурталанган мол-мулк давлат органларининг фармойиши билан олиб қўйилиши, мусодара қилиниши, реквизиция қилиниши, хатланishi ёки йўқ қилиб ташланиши оқибатида қўрилган зарар учун суғурта товодини тўлашдан озод қилинади.

955-модда. Суғурта товодини ёки суғурта пулини тўлашни рад этиш

Суғурталовчи мулкий суғурта шартномаси бўйича суғурта қилдирувчига (наф олувчига) суғурта товодини ёки шахсий суғурта шартномаси бўйича суғурта пулини тўлашни қуйидаги ҳолларда рад этишга ҳақли, чунончи:

- суғурта шартномасининг амал қилиши суғурта ҳодисаси юз берганига қадар, шу жумладан ушбу Кодекснинг 948 ва 950-моддаларида кўрсатилган асослар бўйича бекор қилинганда;
- суғурта шартномаси ушбу Кодексда ёки бошқа қонунларда назарда тутилган асослар бўйича ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмаганда;
- суғурталовчи ушбу Кодекснинг 951-954-моддаларида кўрсатилган асослар бўйича суғурта товодини ёки суғурта пули тўлашдан озод қилинганда;
- суғурталовчи ушбу Кодексда ёки бошқа қонунларда назарда тутилган асослар бўйича суғурта шартномасини ҳақиқий эмас деб топши тўғрисида ёхуд суғурта қилдирувчи (наф олувчи) суғурта ҳодисаси ҳолатларини текшириб қўришга ёки етказилган зарар миқдорини аниқлашга тўқсизлик қилгани тўғрисида суғурта шартномасини бекор қилиш тўғрисида даъво қўзғатганида.

Суғурталовчининг суғурта товодини ёки суғурта пулини тўлашни рад этиш тўғрисидаги қарори суғурта қилдирувчига (наф олувчига) улар суғурта товодини ёки суғурта пулини тўлашни сураб мурожаат этганларидан кейин ўн беш кундан кечиктирилган хабар қилиниши ва рад этиш сабабларининг асосланганлиги далил-исботларини ўз ичига олган бўлиши лозим.

Суғурталовчининг суғурта товодини ёки суғурта пулини тўлашни рад этишга қарши унга нисбатан судда даъво қўзғатиш йўли билан эътироз билдирилиши мумкин.

956-модда. Шахсий суғурта шартномаси бўйича суғурта пулини тўлаш

Шахсий суғурта шартномаси бўйича суғурта пули, ижтимоий суғурта, ижтимоий таъминот бўйича, бошқа суғурта шартномалари бўйича ёки зарарни қоплаш тартибидан суғурта қилдирувчига, суғурталанган шахсга ёки наф олувчига тегишли суммалардан қатъи назар, шартнома кимнинг фойдасига тузилган бўлса, ўша шахсга тўланади.

Ушбу Кодекс 921-моддасининг учинчи қисми асосида шахсий суғурта шартномаси бўйича суғурталанган шахсининг меросхўрларига тўланадиган суғурта пули суғурталанган шахсининг мерос тарихига қирмайди.

957-модда. Суғурта қилдирувчининг зарар қоплатишига бўлган ҳуқуқларнинг суғурталовчига ўтиши (суброгация)

Агар мулкий суғурта шартномасида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, суғурта қилдирувчи (наф олувчи)нинг суғурта натижасида қопланган зарар учун жавобгар шахсдан талаб қилиш ҳуқуқи тўланган сумма доирасида суғурта товодини тўлаган суғурталовчига ўтади. Бироқ шартноманинг била туриб зарар етказган шахсга нисбатан талаб қилиш ҳуқуқи суғурталовчига ўтишини истисно қиладиган шартлари ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмайди.

Суғурталовчига ўтган талаб қилиш ҳуқуқи унинг томодини суғурта қилдирувчи (наф олувчи) ва зарар учун жавобгар бўлган шахс ўртасидаги муносабатларни тартибга солувчи қондаларга риоя қилган ҳолда амалга оширилади.

Суғурта қилдирувчи (наф олувчи) суғурталовчи ўзига ўтган талаб қилиш ҳуқуқини амалга ошириши учун зарур бўлган барча ҳужжатлар ва далилларни суғурталовчига бериши ҳамда барча маълумотларини унга маълум қилиши шарт.

Агар суғурта қилдирувчи (наф олувчи) суғурталовчи томонидан қопланган зарар учун жавобгар шахсга нисбатан ўзининг талаб қилиш ҳуқуқидан воз кечса ёки бу ҳуқуқни амалга ошириш суғурта қилдирувчининг (наф олувчининг) айби билан мумкин бўлмаган бўлса, суғурталовчи суғурта товодини тўлиқ ёки унинг тегишли қисмини тўлашдан озод қилинади ва товонининг ортинча тўланган суммасини қайтариши талаб қилишга ҳақли бўлади.

958-модда. Суғурталанган мол-мулкка бўлган ҳуқуқларнинг

суғурталовчига ўтказилиши

Мол-мулк суғурта қилинганда суғурта қилдирувчи (наф олувчи) суғурта ҳодисаси юз берганидан кейин суғурталовчининг розилиги билан суғурталанган мол-мулкка бўлган ўз ҳуқуқларини унга ўтказиши ва суғурта товодини суғурта пулининг тўлиқ ҳажмида олиши мумкин.

959-модда. Қайта суғурта қилиш

Суғурта шартномаси бўйича суғурталовчи ўз зиммасига олган суғурта товодини ёки суғурта пулини тўлаш хавфи унинг томонидан тўлиқ ёки қисман бошқа суғурталовчида (суғурталовчиларда) у билан тузилган қайта суғурта қилиш шартномаси бўйича суғурталаниши мумкин.

Қайта суғурта қилиш шартномасига нисбатан, агар қайта суғурта қилиш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, ушбу боғининг тадбиркорлик хавфини суғурта қилиш борасида қўлланиши лозим бўлган қондаларни таъбиқ этилади. Қайта суғурта қилиш шартномасини тузган суғурта шартномаси (асосий шартнома) бўйича суғурталовчи кейинги шартномада суғурта қилдирувчи ҳисобланади.

Қайта суғурта қилишда суғурта товодини ёки суғурта пулини тўлаш учун асосий суғурта шартномаси бўйича суғурта қилдирувчи олдидан ушбу шартнома бўйича суғурталовчи жавобгар бўлиб қолавермайди.

Бироқ асосий суғурта шартномаси бўйича

ЎЗБЕКИСТОН

РЕСПУБЛИКАСИНING ФУҚАРОЛИК КОДЕКСИ

(Давоми. Боши 3-, 4-, 5-бетларда).

ди. Умумий мол-мулкдан барча шерикларнинг манфаатларини кўзлаб фойдаланилади.

Шериклар умумий мол-мулкнинг бухгалтерия ҳисобини юритиш улар томонидан оддий ширкат шартномасида иштирок этаётган юридик шахслардан бирига топширилиши мумкин.

Шерикларнинг умумий мол-мулкдан фойдаланиш уларнинг келишувига кўра, келишувга эришилмаган тақдирда, суд белгилайдиган тартибда амалга оширилади.

Шерикларнинг умумий мол-мулкни асраш бўйича мажбуриятлари ва бу мажбуриятларни бажариш билан боғлиқ харажатларни қоплаш тартиби оддий ширкатнинг шартномасида назарда тутилган.

965-модда. Шерикларнинг умумий ишларини юритиш
Оддий ширкат шартномаси иштирокчиларининг умумий ишларини юритиш шартномада назарда тутилган тартибда амалга оширилади.

Умумий ишларни юритишда ҳар бир шерик, агар оддий ширкат шартномасида ишларни юритиш шартноманинг айрим иштирокчилари томонидан ёхуд биргаликда барча иштирокчилар томонидан амалга оширилиши белгиланмаган бўлса, барча шериклар номидан иш кўришга ҳақли.

Ишлар биргаликда юритилганда ҳар бир битимни тузиш учун барча шерикларнинг розилиги талаб қилинади.

Учинчи шахслар билан муносабатларда шерикнинг барча шериклар номидан битим тузиш ваколати унга қолган шериклар томонидан берилган ишончнома билан тасдиқланади ёки оддий ширкат шартномасидан келиб чиқади.

Учинчи шахслар билан муносабатларда шериклар битим тузган шерикнинг умумий ишларни юритиш бўйича ҳуқуқлари чекланганлигини далил қилиб кўрсата олмайдилар, улар бундай чеклашлар борлигини битим тузилаётган пайтда учинчи шахс билганлигини ёки олдиндан билиши лозим бўлганлигини исботлаган ҳоллар бундан мустасно.

Барча шерикларга нисбатан ишларни юритиш ҳуқуқи чеклаб қўйилган бўлиб, улар номидан битимлар тузган ёхуд барча шерикларнинг манфаатларини кўзлаб ўз номидан битимлар тузган шерик, агар бу битим барча шерикларнинг манфаатлари учун зарур бўлган эди деб ҳисоблашга етарли асослар бўлса, у ўз маблағларидан қилган харажатлари қоплашни ҳуқуқига эга. Агар бундай битимлар туфайли бошқа шерикларга зарар етказилган бўлса, улар бу зарарнинг қоплашини талаб қилишга ҳақлидирлар.

Умумий ишларга тааллуқли қарорлар, агар оддий ширкат шартномасида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, шериклар томонидан умумий келишувга кўра қабул қилинади.

Умумий ишларни юритишга ваколатли шартнома иштирокчилари, агар оддий ширкат шартномасида назарда тутилган бўлса, алоҳида ҳақ олиш ҳуқуқига эгадирлар.

966-модда. Шерикнинг ахборот олишга бўлган ҳуқуқи

Ҳар бир шерик, у шерикларнинг умумий ишларини юритишга ваколат олган-олмаганидан қатъи назар, ишларни юритишга доир барча ҳужжатлар билан танишишга ҳақли. Бу ҳуқуқни рад этиш ёки уни чеклаш, шу жумладан шерикларнинг келишув билан рад этиш ёки чеклаш ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмайди.

967-модда. Шерикларнинг умумий харажатлари, зарарлари ва жавобгарлиги

Шерикларнинг биргаликдаги фаолиятига боғлиқ харажатлар ва зарарларни қоплаш тартиби уларнинг келишув билан аниқланади. Бундай келишув бўлмаганда ҳар бир шерик ўзининг умумий ишга қўшган ҳиссаси қийматига мутаносиб равишда харажатлар ва зарарларни зиммасига олади.

Шериклардан бирортасини умумий харажатларни ёки зарарни қоплашда иштирок этишдан тўлиқ овоз етдирган келишув ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмайди.

Агар оддий ширкат шартномаси унинг иштирокчилари тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириши билан боғлиқ бўлмаса, умумий шартнома мажбуриятлари юзасидан ҳар бир шерик ўзининг умумий ишга қўшган ҳиссаси қийматига мутаносиб равишда бутун мол-мулк билан жавобгар бўлади.

Оддий ширкат шартномасидан келиб чиқмаган умумий мажбуриятлар бўйича шериклар солидар жавобгар бўладилар.

Агар оддий ширкат шартномаси унинг иштирокчилари тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириши билан боғлиқ бўлса, шериклар умумий мажбуриятлар бўйича уларнинг юзга келиш асосидан қатъи назар солидар жавобгар бўладилар.

968-модда. Фойдани тақсимлаш

Шериклар томонидан уларнинг биргаликдаги фаолиятини натижасида олинган фойда, агар оддий ширкат шартномасида ёки шерикларнинг бошқа келишувидан бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, шерикларнинг умумий ишга қўшган ҳиссалари қийматига мутаносиб равишда тақсимланади. Шериклардан бирортасини фойдала иштирок этишдан четлатиш тўғрисидаги келишув ўз-ўзидан ҳақиқий эмас.

969-модда. Шерикнинг улуғини унинг кредитори талаби билан ажратиш

Оддий ширкат шартномаси иштирокчисининг кредитори ушбу Кодекснинг 227-моддасига мувофиқ унинг умумий мол-мулкдаги улуғини ажратишни талаб қилишга ҳақли.

970-модда. Оддий ширкат шартномаси бекор бўлишининг асослари

Оддий ширкат шартномаси куйидагилар оқибатида бекор бўлади:

шериклардан бирортаси муомалага лаёқатсиз, муомала лаёқати чекланган ёки бедарак йўқолган деб эълон қилинганда, агар оддий ширкат шартномасида ёки кейинги келишувда қолган шериклар ўртасидаги муносабатларда шартноманинг сақланиб қолиши нозорда тутилмаган бўлса; шериклардан бирортаси почра (банкрот) деб эълон қилинганда, ушбу модданинг иккинчи хатбошисидан кўрсатилгани бундан мустасно;

шерик вафот этганда ёки оддий ширкат шартномасида иштирок этаётган юридик шахс тугатилганда ёхуд қайта ташкил этилганда, агар шартномада ёки кейинги келишувда қолган шериклар ўртасидаги муносабатларда шартноманинг сақланиб қолиши ёхуд вафот этган шерикнинг (тутилган ёки қайта ташкил этилган юридик шахснинг) унинг меросхўрлари (ҳуқуқий ворислари) билан алмаштирилиши назарда тутилмаган бўлса;

шериклардан бирортаси оддий ширкатнинг муддатсиз шартномасида бундан буён иштирок этишдан воз кечганда, ушбу модданинг иккинчи хатбошисидан кўрсатилгани бундан мустасно;

муддат кўрсатилган ҳолда тузилган оддий ширкат шартномаси шериклардан бирининг талаби билан ўзи ва қолган шериклар ўртасидаги муносабатларда бекор қилинганда, ушбу модданинг иккинчи хатбошисидан кўрсатилгани бундан мустасно;

оддий ширкат шартномасининг муддати ўтганда; шерикнинг улуғи унинг кредитори талаби билан ажратилганда, ушбу модданинг иккинчи хатбошисидан

кўрсатилгани бундан мустасно;

ушбу Кодексда ёки шартномада назарда тутилган бошқа асосларда.

971-модда. Оддий ширкат шартномаси бекор бўлишининг оқибатлари

Оддий ширкат шартномаси бекор бўлганда шерикларнинг умумий эгаллигига ва (ёки) фойдаланишига бериб қўйилган ашёлар, тарафларнинг келишуви билан бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, уларни бериб қўйган шерикларга ҳақ тўламадан қайтарилади.

Оддий ширкат шартномаси бекор бўлган пайтдан бошлаб унинг иштирокчилари учинчи шахсларга нисбатан бажарилмаган умумий мажбуриятлар бўйича солидар жавобгар бўладилар.

Шерикларнинг умумий улуғи мулкда турган мол-мулкни ва уларда юзга келган умумий талаб қилиш ҳуқуқларини тақсимлаш ушбу Кодекснинг 223-моддасида белгиланган тартибда амалга оширилади.

Умумий улуғи мулкка ҳусусий аломатлари билан белгиланган ашёни қўшган шерик оддий ширкат шартномаси бекор бўлганда, қолган шериклар ва кредиторларнинг манфаатларига риоя этилиши шarti билан, бу ашёни ўзига қайтаришни талаб қилишга ҳақли.

972-модда. Оддий ширкатнинг муддатсиз шартномасидан воз кечиш

Шахсининг оддий ширкатнинг муддатсиз шартномасидан воз кечиш тўғрисидаги аризаси, агар шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, унинг томонидан шартномадан чиқиш мўжжалланаётган санадан камидан уч ой олдин берилиши лозим.

Оддий ширкатнинг муддатсиз шартномасидан воз кечиш ҳуқуқини чеклаш тўғрисидаги келишув ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмайди.

973-модда. Тарафининг талаби билан оддий ширкат шартномасини бекор қилиш

Ушбу Кодекс 382-моддасининг иккинчи қисмида кўрсатилган асос билан бир қаторда, муддат кўрсатилиб ёки бекор қилиш шarti сифатида мақсад кўрсатилиб тузилган оддий ширкат шартномасининг тарафи шартномани бекор қилиш туфайли етказилган ҳақиқий зарарни қолган шерикларга қоплаган ҳолда шартномани ўзи ва қолган шериклар ўртасидаги муносабатларда бекор қилишни талаб этишга ҳақли.

974-модда. Шартномада иштирок этишдан воз кечган ёки уни бекор қилишни талаб этган шерикнинг жавобгарлиги

Иштирокчилардан бирортаси оддий ширкат шартномасида бундан буён иштирок этишдан воз кечиш тўғрисида ариза бериши ёхуд шериклардан бирининг талаби билан шартнома бекор қилиниши натижасида оддий ширкат шартномаси бекор қилинмаган тақдирда, шартномада иштирок этиши тўхтаган шахс учинчи шахслар олдида ўзи шартномада иштирок этган даврда юзга келган умумий мажбуриятлар бўйича у оддий ширкат шартномасининг иштирокчиси бўлиб қолавергандаги каби жавобгар бўлади.

975-модда. Яширин ширкат

Оддий ширкат шартномасида унинг мавжудлигини учинчи шахсларга маълум қилмаслик (яширин ширкат) назарда тутилмиши мумкин. Бундай шартномага нисбатан, агар ушбу моддада бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса ёки яширин ширкат моҳиятидан келиб чиқмаса, ушбу боб қоидалари қўлланилади.

Яширин ширкат иштирокчиларидан ҳар бири учинчи шахслар билан муносабатларда шерикларнинг умумий манфаатларини кўзлаб ўз номидан тузган битимлар бўйича ўзининг бутун мол-мулк билан жавоб беради.

Шериклар ўртасидаги муносабатларда, уларнинг биргаликдаги фаолияти жараёнида юзга келган мажбуриятлар умумий ҳисобланади.

54-БОБ. ОММАВИЙ ТАНЛОВ

976-модда. Оммавий танловни ташкил этиш

Ишни энг яхши бажарганлик ёки бошқа натижаларга эришганлик учун пул мукофоти тўлаш ёки бошқа мукофот бериш тўғрисида (мукофот тўлаш тўғрисида) ошкора (оммавий танлов) эълон қилган шахс танловни ўтказиш шартларига мувофиқ унинг ёқлиби деб топилган кимсага шартлашылган мукофотни тўлаши лозим.

Оммавий танлов танловни уюштирувчининг танловда иштирок этишга таклифи матбуотда ва бошқа оммавий ахборот воситаларида эълон қилиш йўли билан барча ҳоҳловчиларга қаратилганда очiq ёки танловда иштирок этишга таклиф танловни уюштирувчининг хоҳиши бўйича муайян доирадаги шахсларга юборилганда ётиқ бўлиши мумкин.

Танловни уюштирувчи танловда иштирок этиш истагини билдирган шахсларни дастлабки саралашдан ўтказган тақдирда, очiq танловда унинг иштирокчиларининг дастлабки малакаси ҳақида шарт қўйилиши мумкин.

Оммавий танлов тўғрисидаги эълон топшириқнинг моҳиятини назарда тутувчи шартларни, ишнинг натижаларини ёки бошқа ютуқларни баҳолаш мезонлари ва тартибини, уларни тақдим этиш жойи, муддати ва тартибини, мукофотнинг миқдори ва шаклини, шунингдек натижаларни эълон қилиш тартиби ва муддатларини ўз ичига олган бўлиши лозим.

Танлов ёқлиби билан шартнома тузиш мажбуриятини ўз ичига олган оммавий танловга нисбатан ушбу бобнинг қоидалари, ушбу Кодекснинг 379-381-моддаларида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, қўлланилади.

977-модда. Оммавий танлов шартларини ўзгартириш ва уни бекор қилиш

Оммавий танлов эълон қилган шахс ишларни тақдим этиш учун белгиланган муддатнинг фақат биринчи ярими мобайнида унинг шартларини ўзгартиришга ёки танловни бекор қилишга ҳақли.

Танлов шартларини ўзгартириш ёки уни бекор қилиш тўғрисида танлов қандай усулда эълон қилинган бўлса, шундай усулда хабар берилиши лозим.

Танлов шартлари ўзгарган ёки у бекор қилинган тақдирда, танлов эълон қилган шахс эълонда назарда тутилган ишни конкурс шартларининг ўзгартирилиши ёки унинг бекор қилиниши ўзига маълум бўлгунча ёки маълум бўлиши лозим бўлгунча бажарган ҳар қандай шахснинг харажатларини тўлаши лозим.

Агар танлов шартларини ўзгартиришда ёки уни бекор қилишда ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмларида кўрсатилган талаблар бузилган бўлса, танловни эълон қилган шахс эълонда кўрсатилган шартларга жавоб берадиган ишни бажарганларга мукофот тўлаши лозим.

Танловни эълон қилган шахс, агар кўрсатилган иш танловдан мустасно тарзда, ҳусусан, танлов тўғрисидаги эълонга қалар бажарилганлигини ёхуд аввал бошланқоч танлов шартларига номувофиқ бўлганлигини исботлагаса, харажатларини тўлаш мажбуриятидан овоз қилинади.

978-модда. Мукофотни тўлаш тўғрисидаги қарор

Танлов ёқлибига мукофотни тўлаш тўғрисидаги қарор тан-

лов ҳақидаги эълонда белгиланган тартиб ва муддатларда чиқарилиши ҳамда оммавий танлов иштирокчиларига маълум қилиниши лозим.

Агар эълонда кўрсатилган натижаларга икки ёки ундан ортиқ шахснинг биргаликда бажарилган ишида эришилган бўлса, мукофот улар ўртасида уларнинг келишувига мувофиқ тақсимланади. Агар бундай келишувга эришилмаган бўлса, мукофотни тақсимлаш тартибини суд белгилайди.

979-модда. Оммавий танловда голиб чиққан фан, адабиёт ва санъат асарларидан фойдаланиш

Агар оммавий танлов нарасиси фан, адабиёт ёки санъат асаридан иборат бўлса, танловни эълон қилган шахс, ба-шарти танлов шартларида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, шартлашылган мукофотга сазовор бўлган муаллиф билан унга тегишли ҳақни тўлаган ҳолда, асардан фойдаланиш тўғрисида шартнома тузишда имтиёзли ҳуқуқни қўлга киритади.

980-модда. Тақдим этилган ишларни оммавий танлов иштирокчиларига қайтариш

Оммавий танловни эълон қилган шахс, агар танлов тўғрисидаги эълонда бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса ёки бажарилган ишнинг ҳусусиятидан келиб чиқмаса, мукофотга сазовор бўлмаган ишларни танлов иштирокчиларига қайтариши шарт.

55-БОБ. МУКОФОТНИ ОШКОРА ВАЪДА ҚИЛИШ

981-модда. Мукофотни тўлаш мажбурияти

Эълонда кўрсатилган харақатни ким унда белгиланган муддатда бажарса, ўшанга пул мукофоти тўлаш ёки бошқа мукофотни бериш тўғрисида (мукофотни тўлаш тўғрисида) ошкора эълон қилган шахс тегишли харақатни содир этган ҳар қандай шахсга ваъда қилинган мукофотни тўлаши шарт.

Мукофотни тўлаш мажбурияти мукофот ваъда қилиниши унинг ким томонидан ваъда қилинганлиги аниқлаш имконини берган тақдирда юзга келади. Ваъдага қизиқиш билдирган шахс ваъдани ёзма равишда тасдиқлашни талаб қилишга ҳақли ва, агар ҳақиқатда мукофот тўғрисидаги эълон унда кўрсатилган шахс томонидан қилинмаган бўлиб чиқса, бундай талаб қўйилмаганлиги оқибатлари хавфи унинг зиммасида бўлади.

Агар мукофотни ошкора ваъда қилишда унинг миқдори кўрсатилмаган бўлса, у мукофотни ваъда қилган шахс билан келишувга кўра аниқланади, низо келиб чиққан тақдирда эса судда аниқланади.

Мукофотни тўлаш мажбурияти, тегишли харақат эълон қилиниши муносабати билан ёки ундан мустасно тарзда бажарилганидан қатъи назар, юзга келади. Эълонда кўрсатилган харақатни бир неча шахс содир этган ҳолларда, улардан тегишли харақатни биринчи бўлиб содир этгани мукофотни олиш ҳуқуқига эга бўлади.

Агар эълонда кўрсатилган харақат икки ёки ундан ортиқ шахс томонидан бажарилган бўлса ва улардан қайси бири тегишли харақатни биринчи бўлиб содир этганини аниқлашнинг имкони бўлмаса, шунингдек, агар харақат икки ёки бундан ортиқ шахслар томонидан бир пайтнинг ўзида содир этилган бўлса, мукофот улар ўртасида баб-баравар ёки уларнинг ўзаро келишувидан назарда тутилган миқдорда тақсимланади.

Агар мукофот тўғрисидаги эълонда бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса ёки унда кўрсатилган харақат ҳусусиятидан келиб чиқмаса, бажарилган харақатнинг эълонда мавжуд бўлган талабларга мувофиқлиги мукофотни ошкора ваъда қилган шахс томонидан аниқланади, низо келиб чиққан тақдирда эса судда аниқланади.

982-модда. Мукофот ҳақидаги ошкора ваъдани бекор қилиш

Мукофот тўлашни ошкора эълон қилган шахс берилган ваъдалан худди шундай тартибда воз кечишга ҳақли, воз кечишга йўл қўйилмаслиги эълоннинг ўзидан назарда тутилган ёки ундан келиб чиқадиган ёки мукофот ваъда қилинган харақатни содир этиш учун муайян муддат берилган ёхуд воз кечишни эълон қилиш пайтига келиб бир ёки бир неча қизиқиш билдирган шахслар эълонда кўрсатилган харақатни бажариб бўлган ҳоллар бундан мустасно.

Мукофот ҳақидаги ошкора ваъдани бекор қилиш мукофот тўғрисида эълон қилган шахсини қизиқиш билдирган шахсга у эълонда кўрсатилган харақатни бажариши муносабати билан қилган харажатларини қоплашдан овоз қилмайди. Қоплаш миқдори барча ҳолларда эълонда кўрсатилган мукофотдан ортиқча бўлиши мумкин эмас.

56-БОБ. ҚИМОР ВА ГАРОВ ЎЙИНЛАР ҲАҚИДА

983-модда. Қимор ва гаров ўйинлар уюштириш ҳамда уларда иштирок этиш билан боғлиқ талаблар

Фуқаролар ва юридик шахсларнинг тавakkалчиликка асосланган қимор ёки гаров ўйинлари (қимор ва бас бойлаш) уюштириш ёки уларда иштирок этиш билан боғлиқ талабларни судда ҳимоя қилинмайди, қимор ёки гаров ўйинлари алдов, зўравонлик, таҳдид қилиш таъсирида ёхуд ўз вақилининг қимор ёки гаров ўйинлари ташкилотчиси билан гаровга келишувни туфайли иштирок этган шахсларнинг талаблари ва ушбу Кодекснинг 984-моддасида кўрсатилган муносабатлардан келиб чиқадиган талаблар бундан мустасно.

984-модда. Тотализаторлар, тотализаторлар ва бошқа ўйинларни давлат томонидан ўтказишни ўзига хос ҳуқуқлар

Лотереялар, тотализаторлар (ўзаро бас бойлаш) ва бошқа тавakkалчиликка асосланган ўйинлар ташкилотчиси - давлат, ваколатли давлат органидан рухсатнома (лицензия) олган шахслар ва ўйинларнинг иштирокчилари ўртасидаги муносабатлар шартномага асосланади. Бундай шартнома лотерея билети, патта ёки бошқа ҳужжат бериш орқали расмийлаштирилади ва иштирокчи лотерея билети қийматини тўлаган ёки ўйинда иштирок этишга бошқа тарзда ҳақ тўлаган пайтдан бошлаб тузилган деб ҳисобланади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган шартномани тузиш тўғрисидаги таклиф ўйинларни ўтказиш муддати ва ютуқни аниқлаш тартиби ҳамда унинг миқдори ҳақидаги шартларни ўз ичига олган бўлиши лозим.

Ўйинлар ташкилотчиси уларни белгиланган муддатда ўтказишдан бош торган тақдирда, ўйинларнинг иштирокчилари уларнинг ташкилотчисида ўйинларни қолдириш ёки уларнинг муддатини бошқа вақтга кўчириш туфайли етказилган зарарни қоплашни талаб қилишга ҳақли.

Лотерея, тотализатор ёки бошқа ўйинларни ўтказиш шартларига мувофиқ ютган деб эътироф этиладиган шахсларга ўйинлар ташкилотчиси томонидан ютуқ ўйинларни ўтказиш шартларида назарда тутилган миқдорда, шаклда (пул ёки буюм ҳолида) ва муддатларда, агар бу шартларда муддат кўрсатилмаган бўлса, ўйинларнинг натижалари чиқарилган пайтдан бошлаб ўн кундан кечиктирмай тўлашни лозим.

Ўйинларнинг ташкилотчиси ушбу модданинг учинчи қисмида кўрсатилган мажбуриятини бажармаган тақдирда, ло-

терея, тотализатор ёки бошқа ўйинларда ютган иштирокчи ўйинлар ташкилотчисида ютуқни тўлашни, шунингдек шартноманинг ташкилотчи томонидан бузилиши туфайли етказилган зарарни қоплашни талаб қилишга ҳақли.

57-БОБ. ЗАРАР ЕТКАЗИШДАН КЕЛИБ ЧИҚАДИГАН МАЖБУРИЯТЛАР 1-Ў. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

985-модда. Зарар етказганлик учун жавобгарлиқнинг умумий асослари

Ҳар қандай харақат (харақатсизлик) туфайли фуқаронинг шахсига ёки мол-мулкига етказилган зарар, шунингдек юридик шахсга етказилган зарар зарарни етказган шахс томонидан тўлиқ ҳажмда қопланиши лозим.

Қонунда зарарни тўлаш мажбурияти зарар етказувчи бўлмаган шахсга юклатилиши мумкин.

Қонун ҳужжатларида ёки шартномада жабрланувчиларга зарарни тўлашдан ташқари товон тўлаш мажбурияти белгилаб қўйилиши мумкин.

Зарар етказган шахс, агар зарар ўз айби билан етказилмаганини исботлагаса, зарарни тўлашдан овоз қилинади. Қонунда зарар етказган шахснинг айби бўлмаган тақдирда ҳам зарарни тўлаш назарда тутилмиши мумкин.

Қонуний харақатлар туфайли етказилган зарар қонунда назарда тутилган ҳолларда тўланиши лозим.

Агар зарар жабрланувчининг илтимоси ёки розилиги билан етказилган бўлса, зарар етказган шахснинг харақатлари эса жамиятнинг ахлоқий тамойилларини бузмаса, зарарни тўлаш рад этилиши мумкин.

986-модда. Зарар етказишни олдини олиш
Келгусида зарар етказишни хавфи борлиги бундай хавфни юзга келтирадиган фаолиятни таққиллаш тўғрисида даъво қўзғатишга асос бўлиши мумкин.

Агар етказилган зарар зарар етказишни давом эттираётган корхона, иншоотдан фойдаланиш ёхуд бошқа ишлаб чиқариш фаолиятининг оқибати бўлса, суд жавобгарга зарарни қоплашдан ташқари тегишли фаолиятни тўхтатиб туриш ёки тўхтатиш мажбуриятини юклаганга ҳақли.

ЎЗБЕКИСТОН

РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ФУҚАРОЛИК КОДЕКСИ

(Давоми. Боши 3-, 4-, 5-, 6-бетларда).

томонидан етказилган зарар учун унинг ота-онаси (фарзандликка олувчилари) ёки васийлари, агар зарар уларнинг айби билан етказилмаганлигини исботлай олмасалар, жавобгар бўладилар.

Агар васийликка муҳтож кичик ёшдаги бола тегишли тарбиялаш, даволаш муассасасида, аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш муассасасида ёки қонунга қўра васийси ҳисобланган бошқа шунга ўхшаш муассасаларда турган бўлса, бу муассаса, агар зарар муассасанинг айби билан етказилмаганлигини исботлай олмаса, кичик ёшдаги бола томонидан етказилган зарарни тўлаши шарт.

Агар кичик ёшдаги бола ўқув юрти, тарбиялаш, даволаш муассасаси ёки унинг устидан назоратни амалга ошириши шарт бўлган бошқа муассасанинг, шунингдек шартнома асосида назоратни амалга оширувчи шахснинг назорати остида турган вақтда зарар етказган бўлса, бу муассасалар ва шахслар, агар зарар уларнинг назоратни амалга оширишдаги айби билан етказилмаганлигини исботлай олмасалар, зарар учун жавобгар бўладилар.

Ота-она (фарзандликка олувчилар), васийлар, ўқув юрти, тарбиялаш, даволаш муассасалари ва бошқа муассасаларнинг кичик ёшдаги бола томонидан етказилган зарарни тўлаш мажбурияти кичик ёшдаги бола вояга етиши ёки у зарарни тўлаш учун етарлича мол-мулк олиши муносабати билан бекор бўлмайди.

Агар ота-она (фарзандликка олувчилар), васийлар, шунингдек ўқув молданинг учинчи қисмида кўрсатилган бошқа шахслар вафот этган бўлсалар ёки улар зарарни тўлаш учун етарли маблағга эга бўлмасалар, тўлиқ муомалага лаёқатли бўлиб қолган зарар етказувчининг ўзи бундай маблағга эга бўлса, суу тарафларнинг мулкий аҳволини, шунингдек бошқа ҳолатларни инобатга олиб, зарарни тўлиқ ёки қисман зарар етказувчининг ўз мол-мулки ҳисобидан қоплаш тўғрисида қарор қабул қилишга ҳақли.

994-модда. Ҳўн тўрт ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган вояга етмаганлар томонидан етказилган зарар учун жавобгарлик
Ҳўн тўрт ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган вояга етмаганлар етказилган зарар учун умумий асосларда мустақил жавобгар бўладилар.

Ҳўн тўрт ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган вояга етмаганлар зарарни қоплаш учун етарли мол-мулк ёки бошқа даромад манбалари бўлмаган тақдирда, зарар тўлигича ёки унинг еттишдан қисми вояга етмаганнинг ота-онаси (фарзандликка олувчилари) ёки васийи томонидан, агар улар зарар ўзларининг айби билан етказилмаганлигини исботлай олмасалар, тўлаши лозим.

Агар ҳомиликка муҳтож ўн тўрт ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган вояга етмаган тегишли тарбиялаш, даволаш муассасасида, аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш муассасасида ёки қонунга қўра унинг ҳомиёси ҳисобланувчи бошқа шунга ўхшаш муассасаларда турган бўлса, бу муассасалар, агар зарар уларнинг айби билан етказилмаганлигини исботлай олмасалар, зарарни тўлигича ёки унинг еттишдан қисмини тўлаши шарт.

Зарар етказган вояга етмаган ёхуд у вояга етмасидан унда мол-мулк ёки зарарни тўлаш учун етарли даромад манбалари пайдо бўлганда ёхуд у вояга етмасидан муомала лаёқатига эга бўлганда ота-она (фарзандликка олувчилар), ҳомиёи ва тегишли муассасанинг зарарни тўлаш бўйича мажбурияти тўғрисида.

995-модда. Ота-оналик ҳуқуқларидан маҳрум этилган ота-онанинг вояга етмаганлар томонидан етказилган зарар учун жавобгарлиги

Суд ота-оналик ҳуқуқларидан маҳрум этилган ота-онага уларнинг вояга етмаган болалари томонидан ота-онаси ўз ҳуқуқларидан маҳрум қилингандан кейин ўн йил ичида солидир этилган зарар учун, агар боланинг зарар етказилганлиги сабаб бўлган ҳулд-автори улар болани тарбиялаш бўйича ўз мажбуриятларини лозим даражада бажармаганликлари билан оқибати бўлса, жавобгарлики юклатилиши мумкин.

996-модда. Муомалага лаёқатсиз деб топилган фуқаро томонидан етказилган зарар учун жавобгарлик

Муомалага лаёқатсиз деб топилган фуқаро томонидан етказилган зарарни унинг васийи ёки унинг устидан назоратни амалга ошириши шарт бўлган ташкилот, агар зарар уларнинг айби билан етказилмаганлигини исботлай олмаса, тўлашади.

Васий ёки ташкилотнинг муомалага лаёқатсиз деб топилган фуқаро томонидан етказилган зарарни тўлаш бўйича мажбурияти, унинг муомала лаёқати тикланган тақдирда ҳам тугатайди.

Агар васий вафот этса ёхуд зарарни тўлаш учун етарлича маблағга эга бўлмаса, зарар етказувчининг ўзи эса бундай маблағга эга бўлса, суд жабранувчининг ва зарар етказувчининг мулкий аҳволини, шунингдек бошқа ҳолатларни инобатга олиб, зарарни тўлигича ёки қисман зарар етказувчининг мол-мулки ҳисобидан тўлаш тўғрисида қарор қабул қилишга ҳақли.

997-модда. Муомала лаёқати чекланган фуқаро томонидан етказилган зарар учун жавобгарлик

Муомала лаёқати чекланган деб топилган фуқаро томонидан спиртли ичимликлар ёки гиёҳвандлик воситаларини суниётсизмол қилиш оқибатида етказилган зарарни унинг ўзи умумий асосларда тўлашади.

998-модда. Ҳўн ҳаракатларининг аҳамиятини тушуна олмайидган фуқаро томонидан етказилган зарар учун жавобгарлик

Ҳўн ҳаракатларининг аҳамиятини тушуна олмайидган ёки уларни идора қила олмайидган ҳолатда зарар етказган муомалага лаёқатли фуқаро, шунингдек ўн тўрт ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган вояга етмаган келтирган зарарни учун жавобгар бўлмайди.

Агар жабранувчининг ҳаёти ёки соғлиғига зарар етказилган бўлса, суд жабранувчининг ва зарар етказувчининг мулкий аҳволини, шунингдек бошқа ҳолатларни инобатга олиб, зарарни тўлаш мажбуриятини тўлигича ёки қисман зарар етказувчига юклатилиши мумкин.

Зарар етказувчи, агар спиртли ичимликлар, гиёҳвандлик воситалари истеъмол қилиш тўғрисида ёки бошқа усулда ўзини ўзи шу ҳолатда келтирган бўлса, жавобгарликдан озод қилинмайди.

Агар зарар руҳий ҳолати бузилган (руҳий касаллик ёки ақли заифлик) оқибатида ўз ҳаракатлари аҳамиятини тушуна олмаган ёки уларни идора қила олмаган шахс томонидан етказилган бўлса, зарарни тўлаш мажбурияти суд томонидан бу шахс билан бирга яшовчи, зарар етказувчининг бундай ҳолати ҳақида билган, лекин уни муомалага лаёқатсиз деб топил ш ва унинг устидан васийлик ўрнатил тўғрисида масала қўймаган эри (хотини), ота-онаси, вояга етган фарзандларига юклатилиши мумкин.

999-модда. Теварак-атрофдагиларга ошиқча хавф туғдирадиган фаолият тўғрисида етказилган зарар учун жавобгарлик

Фаолияти теварак-атрофдагиларга ошиқча хавф туғдирадиган юридик шахслар ва фуқаролар (транспорт ташкилотлари, саноат корхоналари, қурилишлар, транспорт вос-

италарининг эгалари ва бошқалар) ошиқча хавф манбаи етказган зарарни, агар зарар бартараф қилиб бўлмайдиган куч ёки жабранувчининг қасддан қилган ҳаракати оқибатида юзага келганини исботлай олмасалар, тўлаши шарт.

Зарарни тўлаш мажбурияти ошиқча хавф манбаига мулк ҳуқуқи, ҳўжалик юритиш ҳуқуқи ёки оператив бошқарув ҳуқуқи ёхуд бошқа ҳар қандай қонуний асосда (мулкий ижара шартномаси, транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқини берадиган ишончнома, тегишли органнинг унга ортиқча хавф манбаини топшириш тўғрисидаги фармойишига қўра ва ҳоказо) эғалик қилувчи юридик шахс ёки фуқарога юклатилади.

Ошиқча хавф манбаларининг эгалари бу манбаларнинг бир бирига таъсири (транспорт воситаларининг тўқнашуви ва ҳоказо) натижасида учинчи шахсларга етказилган зарар учун ушбу молданинг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган асослар бўйича солидар жавобгар бўладилар.

Ошиқча хавф манбаларининг ўзаро таъсири натижасида уларнинг эгаларига етказилган зарар умумий асосларда қопланади. Бунда бир тарафнинг айби билан етказилган зарар шу тараф томонидан тўлиқ ҳажмда қопланади, иккала ёки бир нечта тарафларнинг айби билан етказилган зарар эса улардан ҳар бирининг айби даражасига мутаносиб равишда қопланади. Тарафлардан ҳар бирининг айби даражасини аниқлаш имконияти бўлмаганда жавобгарлик улар ўртасида тенг баравар тақсимланади. Зарарнинг етказилганлиги тарафларнинг айби бўлмаганда улардан ҳеч бири зарарни қоплашни талаб қилиш ҳуқуқига эга эмас. Бундай ҳолда тарафларнинг ҳар бири ўзи кўрган зарар хавфини зиммасига олади.

Ошиқча хавф манбаининг эғаси шу манбаи етказган зарар учун, агар манбаи эғасининг тасарруфидан бошқа шахсларнинг гаирҳуқуқий ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) натижасида чиқиб кетганлигини исботласа, жавобгар бўлмайди. Бундай ҳолатларда ошиқча хавф манбаи томонидан етказилган зарар учун жавобгарлик манбаини гаирҳуқуқий эғаллаб олган шахсининг зиммасида бўлади. Бу манбаини эғасининг тасарруфидан гаирҳуқуқий тортиб олишга эғасининг айби бўлган тақдирда, жавобгарлик унинг эғасига ҳам, ошиқча хавф манбаини эғаллаб олган шахсларга ҳам юклатилиши мумкин.

1000-модда. Биргаликда етказилган зарар учун жавобгарлик

Биргаликда зарар етказган шахслар жабранувчининг олдида солидар жавобгар бўладилар.

Жабранувчининг аризасига қўра ва унинг маънафатларини қўзғалаб, суд биргаликда зарар етказган шахсларга ҳиссали жавобгарлиқни юклагига ҳақли.

1001-модда. Зарар етказган шахсга нисбатан регресс ҳуқуқи
Бошқа шахс (меҳнат мажбуриятларини бажараётган ходим, транспорт воситасини бошқарувчи шахс ва ҳў) томонидан етказилган зарарни тўлаган шахс бу шахсга нисбатан, агар қонунда бошқача миқдор белгиланмаган бўлса, тўлаган тоvon миқдоридан қайта талаб қилиш (регресс) ҳуқуқига эга.

Биргаликда етказилган зарарни тўлаган зарар етказувчи зарар етказувчиларнинг ҳар бирини жабранувчига тўлаган тоvonнинг ҳар бир зарар етказувчининг айби даражасига мос улдушини талаб қилишга ҳақли. Айбнинг даражасини аниқлаш имконияти бўлмаганда улдушлар тенг баравар деб ҳисобланади.

Суриштирув, дастлабки тергов, прокуратура органлари ва суднинг мансабдор шахслари томонидан етказилган зарарни тўлаган давлат бундай шахсларнинг айби суднинг қонуний қўчга кирган ҳўки билан аниқланган ҳолларда, бу шахсларга нисбатан регресс ҳуқуқига эга.

Ушбу Кодекснинг 933-996, 998-моддаларида кўрсатилган асослар бўйича зарарни тўлаган шахслар зарар етказган шахсга нисбатан қайта талаб қилиш (регресс) ҳуқуқига эга эмас.

1002-модда. Ҳўн ҳайвонлари томонидан етказилган зарар учун жавобгарлик

Ҳўн ҳайвони томонидан етказилган зарар учун унинг мулкдори ёки бу ҳайвонга эғалик қилувчи ва ундан фойдаланувчи шахс умумий асосларда жавобгар бўлади.

1003-модда. Зарарнинг ўрнини қоплаш усуллари
Суд зарарни қоплаш тўғрисидаги талабни қаноатлантирар экан, иш ҳолатларига мувофиқ равишда, етказилган зарар учун жавобгар шахсга зарарни аслича қоплаш (ўшандай турдаги ва сифатдаги ашёни тақдим этиш, шикастланган ашёни тугатиш ва ҳоказо) ёки етказилган зарарни тўлаш мажбуриятини юклайди.

1004-модда. Жабранувчининг айбини ва зарар етказган шахсининг мулкий ҳолатини ҳисобга олиш

Жабранувчининг қасддан иш қўриши натижасида юзага келган зарар тўланмайди. Агар жабранувчи унинг қўпол эғҳтисизлиги тўғрисида зарарнинг юзага келишига ёки ортишга қўмақлашган бўлса, унда жабранувчининг ва зарар етказувчининг айби даражасига қараб тоvon миқдори камайитирилиши лозим.

Жабранувчи қўпол эғҳтисизлик қилганда ва зарар етказувчининг айби бўлмаганда, унинг жавобгарлиги айбдан қайта назар юзага келган ҳолларда, тоvon миқдори камайитирилиши лозим ёки, агар қонунда бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, зарарни тўлаш рад этилиши мумкин. Фуқаронинг ҳаёти ёки соғлиғига зарар етказилганда тоvon тўлашни рад этишга йўл қўйилмайди.

Қўшимча ҳаракатларни тўлашда, боқувчисининг вафоти муносабати билан қўрилган зарарни тўлашда, шунингдек дафн этиш ҳаракатларини тўлашда жабранувчининг айби ҳисобга олинмайди.

Суд фуқаро томонидан етказилган зарарни қоплаш миқдорини, унинг мулкий ҳолатини ҳисобга олиб, камайитириши мумкин, зарар қасддан қилинган ҳаракатлар (ҳаракатсизлик) тўғрисида етказилган ҳоллар бундан мустағсно.

2-§. ФУҚАРОНИНГ ҲАЁТИ ВА СОҒЛИҒИГА ЕТКАЗИЛГАН ЗАРАРНИНГ ҲАЙТИНИ ҚОПЛАШ

1005-модда. Шартномаларга онд ёки бошқа мажбуриятларни бажаришда фуқаронинг ҳаёти ёки соғлиғига етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш

Шартнома мажбуриятларини бажаришда, шунингдек ҳарбий хизмат мажбуриятларини, ички ишлар органларидаги хизматни ва бошқа шунга ўхшаш мажбуриятларни бажаришда фуқаронинг ҳаёти ёки соғлиғига етказилган зарар, агар қонунда ёки шартномада жавобгарликнинг анча юқори миқдори назарда тутилмаган бўлса, ушбу боб қондаларига мувофиқ қопланади.

1006-модда. Соғлиққа шикаст етказилганлиги тўғрисида қўрилган зарарнинг ўрнини қоплаш ҳажми ва ҳусусияти

Фуқаро майиб қилинганда ёки унинг соғлиғига бошқача шикаст етказилганда жабранувчига олдиндан ёки муайян равишда олиши мумкин бўлган йўқотилган иш ҳақи (даромадлари), шунингдек саломатлигига шикаст етказилганлиги тўғрисида қўрилган қўшимча ҳаракатлари, шу жумладан даволаниш,

қўшимча овқатланиш, дори-дармонлар сотиб олиш, протез қўйдириш, бировнинг парваришида бўлиш, санитарий-курорлда даъволаниш, махсус транспорт воситаларини сотиб олиш, бошқа қасбга тайёргарликдан ўтиш ҳаракатлари, агар жабранувчининг ана шу ёрдам ва парварши турларига муҳтожлиги ҳамда уларни бепул олиш ҳуқуқига эга эмаслиги аниқланса, ўрни қопланиши лозим.

Йўқотилган иш ҳақини (даромадларини) аниқлашда жабранувчига майиб бўлиши ёки соғлиғига бошқача шикаст этиши сабабли тайинланган ногиронлик пенсияси, ҳудди шунингдек соғлиғига зарар етказилмасдан олдинги ва ундан кейинги бошқа турдаги пенсиялар, нафақалар ва бошқа шунга ўхшаш тўловлар эътиборга олинмайди ва зарарни қоплаш миқдорини камайитиришга сабаб бўлмайди (зарарни қоплаш ҳисобига киритилмайди). Зарарни қоплаш ҳисобига шунингдек жабранувчи соғлиғига шикаст етказилганидан кейин олдиндан иш ҳақи (даромади) ҳам киритилмайди.

Қонун ҳужжатлари ёки шартнома билан ушбу моддага мувофиқ жабранувчига тегадиган тўлов ҳажми ва миқдори қўпайитирилиши мумкин.

1007-модда. Соғлиққа шикаст етказилганлиги натижасида йўқотилган иш ҳақини (даромадн) аниқлаш

Ўрни қопланиши лозим бўлган йўқотилган иш ҳақи (даромаднинг) миқдори майиблашилганга ёки соғлиққа шикаст етказилганлигига ёхуд меҳнат қобилияти йўқотилгангача бўлган ўртача ойлик иш ҳақи (даромад)га нисбатан жабранувчининг касбий меҳнат қобилиятини йўқотиши даражасига, касби йўқ бўлганда эса — умумий меҳнат қобилиятини йўқотиш даражасига мувофиқ фоизалар аниқланади.

Жабранувчининг йўқотилган иш ҳақи (даромади) таркибига ҳам асосий иш жойидан, ҳам ўриндошлик бўйича ишлайдиган жойидан меҳнат ва фуқаровий-ҳуқуқий шартномалар бўйича тўланадиган, даромад солиғи олинмаган барча турдаги меҳнат ҳақи қўшилиди. Бир йўла тўланадиган тўловлар (фойдаланилмаган таътил учун тўланадиган пул, меҳнат шартномаси бекор қилингандаги ишдан бўшатилиш нафақаси) ҳисобга олинмайди. Вақтинча меҳнат қобилиятсизлик даври ҳамда ҳомилдорлик ва туғиш таътили учун тўланган нафақа ҳисобга олинади. Тадбиркорлик фаолиятидан олинмадиган даромадлар, шунингдек маулифлик гонорари йўқотилган иш ҳақи (даромад) таркибига киритилади, бунда тадбиркорлик фаолиятидан олинмадиган даромадлар солиқ инспекциясининг маълумотлари асосида киритилади.

Иш ҳақи (даромаднинг) барча турлари солиқлар ушлаб қолинмасдан олдин ҳисобланган суммаларда ҳисобга олинади.

Ўртача ойлик иш ҳақи (даромад) соғлиққа шикаст етказилганлигини олдинги ишланган ўн икки ой ичидagi иш ҳақи (даромад)нинг умумий суммасини ўн иккига бўлиш йўли билан ҳисоблаб чиқилади. Зарар етказилган пайтгача жабранувчи ўн икки ойдан кам ишлаган ҳолларда ўртача иш ҳақи (даромад) соғлиққа шикаст етказилганлигини олдинги амалда ишланган ойларга иш ҳақи (даромад)нинг умумий суммасини ана шу ойлар сонига бўлиш йўли билан ҳисоблаб чиқилади.

Жабранувчи тўлиқ ишламаган ойлар унинг хоҳишига қўра бундан олдинги тўлиқ ишланган ойларга алмаштирилади ёки уларни алмаштириш имконияти бўлмаганда ҳисобдан чиқариб ташланади.

Жабранувчи зарар етказилган пайтда ишламаган бўлса, унинг хоҳишига қўра меҳнат шартномаси бекор қилингангача бўлган иш ҳақи (даромади) ёхуд мазкур жойда унинг малакасидаги ходимга тўланадиган, аммо қонун ҳужжатларида белгиланган энг кам иш ҳақининг беш каррасидан кам бўлмаган одадгаги ҳақ тўлаш миқдори ҳисобга олинади.

Агар жабранувчининг иш ҳақида (даромадлари) унинг майиб қилиниши ёки соғлиғига бошқача шикаст етказилганлиги қадар унинг мулкий аҳволини яхшиловчи барқарор ўзгаришлар солидир бўлган (эғаллаб турган) лавозими бўйича иш ҳақи оширилган, юқориорқ ҳўн тўланадиган ишга ўтказилган, кўндүзи ўқув юртини битирганидан кейин ишга кирган) бўлса ва ўзгаришнинг барқарорлиги ёки жабранувчининг иш ҳақи ўзгариши эғҳтимоли исботланган бошқа ҳолларда, унинг ўртача ойлик иш ҳақини аниқлашда у тегишли ўзгаришдан кейин олган ёки олиши лозим бўлган иш ҳақи (даромад)гина ҳисобга олинади.

1008-модда. Вояга етмаган шахснинг соғлиғига шикаст етказилганда зарарнинг ўрнини қоплаш

Ҳўн тўрт ёшга тўлмаган ва иш ҳақи (даромад) олмайидган вояга етмаган шахс майиб бўлиб қолган ёки соғлиғига бошқача тарзда шикаст етказилган тақдирда зарар етказилганлиги учун жавобгар шахс соғлиққа шикаст етказилганлиги тўғрисидаги ҳаракатларнинг ўрнини қоплаши шарт.

Жабранувчи ўн тўрт ёшга тўланганда, шунингдек ўн тўртдан ўн саккиз ёшгача бўлган иш ҳақи (даромад) олмайидган вояга етмаган шахсга зарар етказилган тақдирда, етказилган зарар учун жавобгар шахс жабранувчига соғлиққа шикаст етказилганлиги тўғрисидаги ҳаракатлардан ташқари, шунингдек унинг меҳнат қобилияти йўқотилганлиги ёки камайганлиги билан боғлиқ зарарни қонун ҳужжатларида белгиланган энг кам иш ҳақининг беш карраси миқдоридан келиб чиқиб, қоплаши шарт.

Агар вояга етмаган шахс соғлиғига шикаст етказилганлиги қадар иш ҳақи (даромад)га эга бўлган бўлса, унда зарар ушбу иш ҳақи (даромад) миқдоридан келиб чиқиб, аммо қонун ҳужжатларида белгиланган энг кам иш ҳақининг беш каррасидан кам бўлмаган миқдорда тўланади.

Соғлиғига иллари шикаст етказилган вояга етмаган шахс меҳнат фаолияти бошланганидан сўнг зарар учун тўланадиган ҳақини у оладиган иш ҳақи (даромад) ёхуд унга лавозими бўйича белгиланган ҳақ миқдоридан ёки у ишлаётган жойдаги айни шундай малакадаги ходимнинг иш ҳақи (даромади) миқдоридан келиб чиқиб, қўпайитириши талаб қилишига ҳақли.

1009-модда. Боқувчиси вафот этганлиги натижасида эғҳтисиз қўрилган шахсларга зарарни тўлаш

Боқувчиси вафот этган тақдирда қўйидагилар зарарни ундириш ҳуқуқига эга: марҳумнинг қарамогида турган ёки у вафот этган кўнчгача улдан таъминот олиш ҳуқуқига эга бўлган меҳнатда лаёқатсиз шахслар;

марҳумнинг вафотидан кейин туғилган фарзанди; меҳнат қобилиятидан қатъи назар марҳумнинг қарамогида бўлган унинг ўн тўрт ёшга тўлмаган ёхуд кўрсатилган ёшга бўлган бўлса ҳам табиий муассасасининг ҳулосасига қўра саломатлиги бўйича бошқаларнинг парваришига муҳтож бўлган болалари, неваралари, ака-укалари ва опа-сингилларини парваришладда банд бўлган ва ишламайдиган ота-онасидан бири, эри (хотини) ёки оиланинг бошқа аъзоси; марҳумнинг қарамогида бўлган ва унинг вафотидан кейин беш йил ичида меҳнатда қобилиятсиз бўлиб қолган шахслар.

Ишламайдиган ва марҳумнинг ушбу молданинг биринчи қисмида кўрсатилган болалари, неваралари, ака-укалари ва опа-сингилларини парваришладда банд бўлган ота-онасидан бири, эри (хотини) ёхуд оиланинг бошқа аъзоси парва-

ришлани амалга ошириш даврида меҳнатда қобилиятсиз бўлиб қолган тақдирда, ана шу шахсларни парваришлад тугаганидан кейин зарарни ундириш ҳуқуқини сақлаб қолади.

Зарар қўйидагиларга тўланади: вояга етмаганларга — ўн саккиз ёшга тўлгунга қадар; ўн саккиз ёшдан ошган ўқувчиларга — ўқувнинг кўндүзи шаклида ўқини тугатгунга қадар, бироқ йигирма уч ёшдан ошмагунча;

эзлик беш ёшдан ошган аёлларга ва олтинчи ёшдан ошган эркекларга — умрбод; ногиронларга — ногиронлик муддатига; марҳумнинг қарамогида бўлган болалари, неваралари, ака-укалари ва опа-сингилларини улар ўн тўрт ёшга тўлгунга қадар парваришладда банд бўлган ота-онасидан бири, эри (хотини) ёхуд оиланинг бошқа аъзосига.

1010-модда. Боқувчиси вафот этган тақдирда қўрилган зарарнинг ўрнини қоплаш миқдори

Боқувчиси вафот этганлиги муносабати билан зарарни ундириш ҳуқуқига эга бўлган шахсларга зарар марҳумнинг ушбу Кодекс 1007-моддаси қондалари бўйича аниқланган иш ҳақи (даромади)нинг марҳум ҳаёт вақтида улар ўз таъминоти учун олган ёки олиш ҳуқуқига эга бўлган улдуши миқдоридан қопланади. Бу шахсларга зарарни қоплашни аниқлашда марҳумнинг даромадлари таркибига иш ҳақи (даромад) билан бир қаторда у ҳаёт вақтида олган пенсия, умрбод таъминот ва бошқа шунга ўхшаш тўловлар киритилади.

Зарарнинг ўрнини қоплаш миқдорини аниқлашда боқувчиси вафот этганлиги муносабати билан шахсларга тайинланган пенсия, шунингдек боқувчисининг вафотидан олдин ҳам, вафотидан кейин ҳам тайинланган бошқа турдаги пенсиялар ҳамда иш ҳақи (даромад), стипендия қоплаш ҳисобига киритилмайди.

Боқувчиси вафот этганлиги муносабати билан зарарни ундириш ҳуқуқига эга бўлган зарарнинг ҳар бирига белгиланган қоплаш миқдори кейинчалик қайтадан ҳисоблаб чиқилмайди, қўйидаги ҳоллар бундан мустағсно: боқувчининг вафотидан кейин фарзанд туғилиши; вафот этган боқувчининг болалари, неваралари, ака-укалари ва опа-сингилларини парваришладда банд бўлган шахсларга ҳақ тўлашни тайинлаш ёки уни тўхтатиш.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ФУҚАРОЛИК КОДЕКСИ

(Давомий. Боши 3-, 4-, 5-, 6-, 7-бетларда).

шарт. Бу харажатларни қилган фуқаролар томонидан олинган дафн этиш нафақаси зарарнинг ўрнини қоплаш ҳисобига киритилмайди.

3-§. ТОВАРЛАР, ИШЛАР, ХИЗМАТЛАРДАГИ НУҚСОНЛАР ОҚИБАТИДА ЕТКАЗИЛГАН ЗАРАРНИНГ ЎРНИНИ ҚОПЛАШ

1017-модда. Товарнинг, ишнинг, хизматнинг нуқсонлари оқибатида етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш асослари. Товарнинг (ишнинг, хизматнинг) конструктив, репетуравий ёки бошқа нуқсонлари оқибатида, шунингдек товар (иш, хизмат) тўғрисидаги маълумот нотўғри ёки етарли эмаслиги оқибатида фуқаронинг ҳаёти, соғлиги ёки мол-мулкига ёхуд юридик шахснинг мол-мулкига етказилган зарар сотувчи ёки тайёрловчи (ижрочи) томонидан, уларнинг айбидан ва жабрланувчи улар билан шартнома муносабатларида бўлган ёки бўлмаганидан қатъий назар, қопланиши лозим.

Ушбу моддада назарда тутилган қондалар товарни (ишнинг бажарилиши, хизматнинг кўрсатилиши) тадбиркорлик фаолиятида фойдаланиш учун эмас, балки истеъмол максадлари учун сотиб олинган ҳоллардагина қўлланилади.

1018-модда. Товарнинг, ишнинг, хизматнинг нуқсонлари оқибатида етказилган зарар учун жавобгар шахслар. Товарнинг нуқсонлари оқибатида етказилган зарар жабрланувчининг таловига қўра товарнинг сотувчиси ёки тайёрловчиси томонидан қопланиши лозим.

Ишнинг (хизматнинг) нуқсонлари оқибатида етказилган зарар ишни бажарган ёки хизматни кўрсатган шахс (ижрочи) томонидан қопланиши лозим.

Товар (иш, хизмат) тўғрисида тўлиқ ёки ишончли маълумот бермаганлиги оқибатида етказилган зарар ушбу модданинг қондаларига мувофиқ қопланиши лозим.

1019-модда. Товарнинг, ишнинг, хизматнинг нуқсонлари натижасида етказилган зарарни қоплаш муддатлари. Товарнинг (ишнинг, хизматнинг) нуқсонлари оқибатида етказилган зарар, агар у товарнинг (ишнинг, хизматнинг) белгиланган яроқлилик муддатлари мобайнида етказилган бўлса, қопланиши лозим, мабодо яроқлилик муддати белгиланмаган бўлса, товар ишлаб чиқарилган (иш, хизмат қабул қилиб олинган) кундан бошлаб ўн йил мобайнида қопланиши лозим.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган муддатлардан ташқари зарар қуйидаги ҳолларда қопланиши лозим, агар: қонун талаблари бузилиб яроқлилик муддати белгиланмаган бўлса; товарни сотиб олган, ишни бажартирган ёки хизматдан фойдаланган шахс яроқлилик муддати тугатилгандан кейин зарар бўлган харажатларни қилиши тўғрисида ва кўрсатилган харажатлар бажарилмаган тақдирда келиб чиқиши мумкин бўлган оқибатлар тўғрисида оғоҳланган бўлса.

1020-модда. Товарнинг, ишнинг, хизматнинг нуқсонлари оқибатида етказилган зарар учун жавобгарликдан озод қилиш асослари. Товарнинг сотувчиси ёки тайёрловчиси, ишнинг (хизматнинг) ижросини, зарар енгиз бўлмас куч таъсирида ёки истеъмолчи товарларни сақлаш ёки улардан фойдаланиш натижаларидан, хизматлардан) фойдаланиш юзасидан белгиланган қондаларни бузиши оқибатида етказилганлигини исботлаган ҳолларда жавобгарликдан озод қилинади.

4-§. МАЪНАВИЙ ЗАРАРНИ ҚОПЛАШ

1021-модда. Умумий қондалар. Маънавий зарар уни етказувчининг айби бўлган тақдирда, зарар етказувчи томонидан қопланади, ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Маънавий зарар уни етказувчининг айбидан қатъий назар қуйидаги ҳолларда қопланади, агар: зарар фуқаронинг ҳаёти ва соғлигига ошқоча хавф манбаи томонидан етказилган бўлса; зарар фуқарога уни қонунга ҳилоф тарзда ҳукм қилиш, қонунга ҳилоф тарзда жиноий жавобгарликка тортиш, эҳтиёт чораси сифатида қамоққа олиниши ёки муносиб ҳулқ-атворда бўлиш ҳақида тилхат олиниши қонунга ҳилоф тарзда қўлланиш, қонунга ҳилоф тарзда маъмурий жазо қўлланиши ва қонунга ҳилоф тарзда ушлаб туриш натижасида етказилган бўлса;

зарар ор-номус, қадр-қиммат ва ишчанлик обрў-эътиборини ҳақоратловчи маълумотларни тарқатиш туфайли етказилган бўлса;

қонунда назарда тутилган бошқа ҳолларда.

1022-модда. Маънавий зарарни қоплаш усули ва миқдори. Маънавий зарар пул билан қопланади. Маънавий зарарни қоплаш миқдори жабрланувчига етказилган жисмоний ва маънавий азобларнинг ҳусусиятига, шунингдек айб томон тўлашга асос бўлган ҳолларда зарар етказувчининг айби даражасига қараб суд томонидан аниқланади. Зарарни қоплаш миқдори аниқлашда оқилоналик ва алоқатчилик талаблари эътиборга олинishi лозим.

Жисмоний ва маънавий азобларнинг ҳусусияти маънавий зарар етказилган ҳақиқий ҳолатлар ва жабрланувчининг шахсий ҳусусиятлари ҳисобга олинган ҳолда суд томонидан баҳоланади.

Маънавий зарар тўлалиги лозим бўлган мулкий зарардан қатъий назар қопланади.

58-БОБ. АСОССИЗ БОЙЛИК ОРТТИРИШ ОҚИБАТИДА КЕЛИБ ЧИҚАДИГАН МАЖБУРИЯТЛАР

1023-модда. Асосиз орттирилган бойликни қайтариш мажбурияти. Қонун ҳужжатларида ёки битимда белгиланган асослар-сиз бошқа шахс (жабрланувчи)нинг ҳисобидан мол-мулкни эгаллаб олган ёки тежаб қолган шахс (қўлга киритувчи) асосиз эгаллаб олинган ёки тежаб қолingan мол-мулкни (асосиз орттирилган бойликни) жабрланувчига қайтариб бериши шарт, ушбу Кодекснинг 1030-моддасида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Ушбу модданинг биринчи қисмида белгиланган мажбурият, шунингдек мол-мулкни эгаллаб олиш ёки тежаб қилиш асоси кейинчалик бекор бўлганда ҳам юзга келади.

Ушбу бобнинг қондалари асосиз бойлик орттириш қўлга киритувчининг, жабрланувчининг ўзининг, учинчи шахсларнинг ҳулқ-атвори натижаси бўлганлигидан ёки уларнинг иродасидан ташқари содир бўлганлигидан қатъий назар қўлланилади.

1024-модда. Асосиз орттирилган бойликни қайтариш тўғрисидаги талабларнинг фуқаролик ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисидаги бошқа талаблар билан ўзаро боғлиқлиги. Агар қонун ҳужжатларида бошқача тартиб белгиланмаган бўлса ва тегишли муносабатларнинг моҳиятидан келиб

чиқмаса, ушбу бобнинг қондалари, шунингдек: ҳақиқий бўлмаган битим бўйича бажарилган нарсани қайтариш тўғрисидаги;

мулкдор томонидан мол-мулкни бировнинг қонунга ҳилоф тарздаги эгаллигидан талаб қилиб олиш тўғрисидаги; мажбуриятидаги бир тарафнинг бошқа тарафга ана шу мажбуриятлар муносабати билан қайтариш тўғрисидаги; зарарни, шу жумладан бойлик орттирган шахснинг инсофсизлик билан қилган хатти-ҳаракатлари туфайли етказилган зарарни қоплаш, тўғрисидаги талабларга нисбатан қўлланилиши лозим.

1025-модда. Асосиз орттирилган бойликни асл ҳолида қайтариш. Қўлга киритувчининг асосиз орттирилган бойлигини ташкил этувчи мол-мулк жабрланувчига асл ҳолида қайтарилиши лозим.

Қўлга киритувчи жабрланувчининг олдида ҳар қандай, шу жумладан орттирилган бойликнинг асосизлигини билган ёки билиши лозим бўлган пайтдан кейин асосиз қўлга киритилган ёки тежаб қолingan мол-мулкнинг тасодифий етишмовчилиги ёки ёмонлашуви учун жавобгар бўлади. Бу пайтгача у қасд ва қўпол эҳтиётсизлик учунгина жавобгардир.

1026-модда. Асосиз орттирилган бойликнинг қийматини тўлаш. Асосиз олинган ёки тежаб қолingan мол-мулкни асл ҳолида қайтаришнинг имконияти бўлмаган тақдирда, қўлга киритувчи жабрланувчига бу мол-мулкнинг қўлга киритиш пайтидаги ҳақиқий қийматини тўлаши, шунингдек агар қўлга киритувчи орттирилган бойликнинг асосизлигини билганидан кейин дарҳол унинг қийматини тўламаган бўлса, мол-мулк қийматининг кейинги ўзгариши туфайли қўрилган зарарни тўлаши лозим.

Эгаллаб олиш ниятсиз ўзганинг мол-мулкдан ёки ўзганинг хизматларидан вақтинча асосиз фойдаланган шахс жабрланувчига бундай фойдаланиш натижасида тежалган нарсани фойдаланиш тугалланган пайтда ва ўша жойда мавжуд нарх бўйича тўлаши лозим.

1027-модда. Ҳуқуқни бошқа шахсга асосиз бериш оқибатлари. Ўзига тегишли ҳуқуқни талабномадан воз кечиш йўли билан ёки бошқача тарзда бошқа шахсга мавжуд бўлмаган ёки ҳақиқий бўлмаган мажбурият асосида берган шахс аввалги ҳолатни тиклашни, шу жумладан берилган ҳуқуқни тасдиқловчи ҳужжатлар ўзига қайтарилишини талаб қилишига ҳақиқ.

1028-модда. Жабрланувчига олинмаган даромадларни тўлаш. Мол-мулкни асосиз олган ёки тежаб қолingan шахс бойликнинг асосиз орттирилганлигини билган ёки билиши лозим бўлган вақтдан бошлаб ана шу мол-мулкдан чиқариб олган ёки чиқариб олиши лозим бўлган барча даромадларни жабрланувчига қайтариши ёки тўлаши шарт.

Асосиз орттирилган пул суммасига, қўлга киритувчи пул маблағларини олиш ёки тежаб қолinganнинг асосизлигини билган ёки билиши лозим бўлган вақтдан бошлаб, ўзганинг маблағларидан фойдаланганлик учун фойзалар ҳисобланиши лозим.

1029-модда. Қайтарилиши лозим бўлган мол-мулкка қилинган харажатларни тўлаш. Асосиз олинган ёки тежаб қолingan мол-мулк қайтариладиган ёхуд унинг қиймати тўланганида қўлга киритувчи даромадларни қайтариши шарт бўлган вақтдан бошлаб мол-мулкни сақлаб туриш ва асраш учун қилинган зарур харажатларни ўзи олган нафни эътиборга олган ҳолда тўлаши жабрланувчидан талаб қилишга ҳақиқ.

Қўлга киритувчи қайтарилиши лозим бўлган мол-мулкни била туриб бермай турган ҳолларда харажатларни ундириш ҳуқуқи йўқолади.

1030-модда. Қайтариб берилмайдиган асосиз орттирилган бойлик. Қуйидагилар асосиз орттирилган бойлик сифатида қайтариб берилмайди:

ижро этиш муддати тўлгунча қалар мажбуриятни бажариш юзасидан топширилган мол-мулк, агар мажбуриятда бошқача ҳол назарда тутилмаган бўлса; даъво муҳлати ўтганидан кейин мажбуриятни бажариш юзасидан топширилган мол-мулк;

иш ҳақи ва унга тенглаштирилган тўловлар, пенсиялар, нафақалар, стипендиялар, ҳаёт ёки соғлиққа етказилган зарар товони, алиментлар ва фуқарога турмуш кечирishi воситаси сифатида берилган бошқа пул маблағлари, унинг томонидан виждонсизлик қилинганда ва ҳисоб-китобда ҳалотлар бўлмаганда;

мавжуд бўлмаган мажбуриятни бажариш учун берилган пул суммалари ва бошқа мол-мулк, агар қўлга киритувчи мол-мулкни қайтариши талаб қилаётган шахснинг мажбурият йўқлигини билганлигини ёхуд мол-мулкнинг хайрия мақсадларида берганлигини исботласа.

IV БЎЛИМ ИНТЕЛЛЕКТУАЛ МУЛК 59-БОБ. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1031-модда. Интеллектуал мулк объектлари. Интеллектуал мулк объектлари жумласига қуйидагилар кирлади:

1) интеллектуал фаолият натижалари: фан, адабиёт ва санъат асарлари; эшиттириш ташкилотларининг ижролари, фонограммалари ва эшиттиришлари;

электрон ҳисоблаш машиналари учун дастурлар ва маълумотлар базалари; ихтиролар, фойдални моделлари, сановат намуналари; селекция ютуқлари;

ошкор этилмаган ахборот, шу жумладан ишлаб чиқариш сирлари (ноу-хау);

2) фуқаролик муомаласи иштирокчиларининг, товарлар, ишлар ва хизматларнинг ҳусусий аломатларини акс эттирувчи воситалар: фирма номлари; товар белгилари (хизмат кўрсатиш белгилари); товарлар чиқариладиган жой номи;

3) ушбу Кодексда ёки бошқа қонуларда назарда тутилган ҳолларда интеллектуал фаолиятнинг бошқа натижалари ҳамда фуқаролик муомаласи иштирокчиларининг, товарлар ва хизматларнинг ҳусусий аломатларини акс эттирувчи воситалар.

1032-модда. Интеллектуал мулк объектларини ҳуқуқий муҳофаза қилиш. Интеллектуал мулк объектларини ҳуқуқий муҳофаза қилиш уларнинг яратилганлиги туфайли ёхуд ушбу Кодексда ёки бошқа қонуларда назарда тутилган ҳолларда ва тартибда ваколат берилган даълат органи томонидан ҳуқуқий муҳофаза берилиши натижасида юзга келади.

Ошкор этилмаган ахборот ҳуқуқий муҳофаза бериш шар-тлари қонун билан белгиланади.

1033-модда. Интеллектуал мулк объектларига шахсий ном-мулкнинг ва мулкнинг ҳуқуқлари. Интеллектуал фаолият натижаларининг муаллифлари ана

шу натижаларга нисбатан шахсий номулкий ва мулкний ҳуқуқларга эга бўладилар.

Шахсий номулкий ҳуқуқлар муаллифга унинг мулкий ҳуқуқларидан қатъий назар тегишли бўлади ва унинг интел-лектуал фаолият натижаларига бўлган мулкий ҳуқуқлари бошқа шахсга ўтган тақдирда унинг ўзида сақланиб қолади.

Фуқаролик муомаласи иштирокчиларининг, товарлар, ишлар ёки хизматларнинг ҳусусий аломатларини акс этти-рувчи воситалар (бундан буён матнда — ҳусусий аломатлар-ни акс эттирувчи воситалар)га нисбатан ҳуқуқ эгаларига бу воситалар борида мулкий ҳуқуқлар тегишли бўлади.

Муаллифлик ҳуқуқи (интеллектуал фаолият натижасининг муаллифи деб эътироф этилиш ҳуқуқи) шахсий номулкий ҳуқуқ ҳисобланади ва ижодий меҳнати билан интеллектуал фаолият натижасини яратган шахсгагина тегишли бўлади.

Муаллифлик ҳуқуқи бошқа шахсга ўтказилмайди ва бе-рилмайдми. Агар натижа икки ёки ундан ортқ шахснинг биргаликдаги ижодий меҳнати билан яратилган бўлса, улар ҳаммуаллифлар ҳисобланадилар. Интеллектуал мулкнинг айрим объектларига нисбатан қонунда асарнинг тўлалигича ҳаммуаллифлари деб ҳисобланган шахслар доираси че-клаб қўйилиши мумкин.

1034-модда. Интеллектуал мулк объектларига нисбатан мутлақ ҳуқуқлар. Интеллектуал фаолият натижасига ёки ҳусусий аломат-ларни акс эттирувчи воситага нисбатан мулкий ҳуқуқлар эгасига ана шу интеллектуал мулк объектидан ўз хоҳишига қўра ҳар қандай шаклда ва ҳар қандай усулда мутлақ қону-ний фойдаланиш ҳуқуқи тегишли бўлади.

Ҳуқуқ эгасига мутлақ ҳуқуқ асосида тегишли бўлган ин-теллектуал мулк объектларидан бошқа шахсларнинг фойда-ланишига фақат ҳуқуқ эгасининг розилиги билан йўл қўйила-ди.

Интеллектуал мулк объектига нисбатан мутлақ ҳуқуқ эга-си бу ҳуқуқни бошқа шахсга тўлиқ ёки қисман ўтказишга, интеллектуал мулк объектдан бошқа шахс фойдаланишига рuxсат беришга ҳақиқ ва, агар бу ушбу Кодекс ва бошқа қонуларнинг қондаларига зид бўлмаса, уларни бошқача тарзда тасаруф этишга ҳақиқ.

Мутлақ ҳуқуқларни чеклашга, шу жумладан интеллект-уал мулк объектдан бошқа шахслар фойдаланишига имко-ният бериш йўли билан чеклашга, бу ҳуқуқларни ҳақиқий эмас деб топишга ва уларни тугатишга (бекор қилишга) ушбу Кодексда ва бошқа қонуларда белгиланган ҳолларда, доираларда ва тартибда йўл қўйилади.

Мутлақ ҳуқуқларни чеклашга бундай чеклаш интеллект-уал мулк объектдан нормал фойдаланишга зарар етказма-ган ва ҳуқуқ эгаларининг қонуний манфаатларини камсит-маган тақдирда йўл қўйилади.

1035-модда. Мутлақ ҳуқуқларнинг бошқа шахсга ўтиши. Интеллектуал мулк объектига нисбатан мутлақ ҳуқуқлар эгасига тегишли мулкий ҳуқуқлар, агар ушбу Кодексда ёки бошқа қонунда бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, ҳуқуқ эгаси томонидан шартнома бўйича бошқа шахсга тўлиқ ёки қисман ўтказилиши мумкин, шунингдек бу мутлақ ҳуқуқлар мерос бўлиб ва юридик шахс — ҳуқуқ эгаси қайта ташкил этилганда ҳуқуқий ворислик тартибда ўтади.

Мулкий ҳуқуқларнинг шартнома бўйича ўтказилиши ёхуд уларнинг универсал ҳуқуқий ворислик тартибда ўтиши му-аллифлик ҳуқуқининг ва бошқа бегоналаштирилмайдиган ҳамда ўзига ўтказилмайдиган мутлақ ҳуқуқларнинг ўткази-лишига ёки чекланишига сабаб бўлмайдми. Бундай ҳуқуқларнинг ўтказилиши ёки чекланиши тўғрисидаги шар-тнома шартлари ўз-ўзидан ҳақиқий эмас.

Шартнома бўйича ўтказилмайдиган мутлақ ҳуқуқлар унда аниқлаб қўйилиши лозим. Шартномада бошқа шахсга ўтка-зилмайдиган ҳуқуқ сифатида кўрсатилмаган ҳуқуқлар, агар бошқача ҳол исботланмаган бўлса, ўтказилмаган деб ҳисоб-ланади.

Мутлақ ҳуқуқни унинг амал қилиш даврида чекланган вақтга бошқа шахсга беришини назарда тутувчи шартномага нисбатан лицензия шартномаси тўғрисидаги қондалар қўлла-нилади.

1036-модда. Лицензия шартномаси. Лицензия шартномаси бўйича интеллектуал фаолият на-тижасига ёки ҳусусий аломатларни акс эттирувчи воситага нисбатан мутлақ ҳуқуқга эга бўлган тараф (лицензиар) бошқа тарафга (лицензиатга) тегишли интеллектуал мулк объекти-дан фойдаланишга рuxсатнома беради.

Лицензия шартномаси бериладиган ҳуқуқларни, фойда-ланиш чегаралари ва муддатларини аниқлаши лозим.

Лицензия шартномаси пуллик ҳисобланади. Лицензия шар-тномаси лицензиатга қуйидагиларни беришини назарда тути-ши мумкин:

интеллектуал мулк объектдан, лицензиарнинг ундан фой-даланиш ҳуқуқи ва бошқа шахсларга лицензия бериш ҳуқуқи сақланиб қолган ҳолда (оддий номулқ лицензия) фойда-ланиш ҳуқуқини;

интеллектуал мулк объектдан, лицензиарнинг ундан фой-даланиш ҳуқуқи сақланиб қолган ҳолда, бироқ бошқа шах-сларга лицензия бериш ҳуқуқисиз (мутлақ лицензия) фой-даланиш ҳуқуқини;

қонунда йўл қўйилмайдиган бошқа турдаги лицензияларни. Агар лицензия шартномасида бошқача тартиб назарда ту-тилмаган бўлса, лицензия оддий (номулқ) деб ҳисоблана-ди. Лицензияни олувчи томондан интеллектуал мулк объекти-дан фойдаланиш ҳуқуқини бошқа шахсга бериш тўғрисидаги шартнома сублицензия шартномаси ҳисоблана-ди.

Лицензияни олувчи фақат лицензия шартномасида назар-да тутилган ҳолларда сублицензия шартномаси тузишга ҳақиқ.

Қўшимча лицензиянинг харажатлари учун, агар лицен-зия шартномасида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, лицензиар олдида лицензиат жавобгар бўлади.

1037-модда. Интеллектуал фаолият натижаларини яратиш ва улардан фойдаланиш тўғрисидаги шартнома. Муаллиф интеллектуал фаолият натижаларини яратиш ва улардан фойдаланиш тўғрисидаги шартнома бўйича кел-гусида асар, ихтиро ёки бошқа интеллектуал фаолият нати-жасини яратиш ва ўзининг иш бериувчиси бўлмаган буюрт-мачига бу натижадан фойдаланиш учун мутлақ ҳуқуқлар бериш мажбуриятини ўз зиммасига олиши мумкин.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган шар-тнома яратилиши лозим бўлган интеллектуал фаолият нати-жасининг ҳусусиятини, шунингдек ундан фойдаланиш мақсадлари ёхуд усулларини белгилаши лозим.

Муаллиф зиммасига ушбу муаллиф келгусида яратадиган ҳар қандай интеллектуал фаолият натижаларидан фойдала-ниш учун мутлақ ҳуқуқларни бирорта шахсга бериш маж-буриятини юклайдиган шартнома ўз-ўзидан ҳақиқий эмас.

Интеллектуал фаолият натижаларини яратиш ва улардан фойдаланиш тўғрисидаги шартноманинг муаллифининг кел-гусида муайян турдаги ёхуд муайян соҳлага интеллектуал фаолият натижаларини яратилиши чекланидиган шартлари ўз-ўзидан ҳақиқий эмас.

1038-модда. Мутлақ ҳуқуқ ва мулк ҳуқуқи. Интеллектуал фаолият натижасига ёки ҳусусий аломат-ларни акс эттирувчи воситага нисбатан мутлақ ҳуқуқ бун-дай натижа ёки ҳусусий аломатларни акс эттирувчи восита

ифодаланган моддий объектга нисбатан мулк ҳуқуқидан қатъий назар мавжуд бўлади.

1039-модда. Интеллектуал мулк объектларига нисбатан мутлақ ҳуқуқнинг амал қилиш муддати. Интеллектуал мулк объектларига нисбатан мутлақ ҳуқуқ ушбу Кодексда ёки бошқа қонуларда назарда тутилган муд-дат мобайнида амал қилади.

Интеллектуал мулк объектларига нисбатан шахсий но-мулкий ҳуқуқлар муддатсиз амал қилади.

Қонунда назарда тутилган интеллектуал мулк объектларига нисбатан мутлақ ҳуқуқнинг амал қилиши ун-дан муайян вақт мобайнида фойдаланилмаслиги оқибатида бекор қилиниши мумкин.

1040-модда. Интеллектуал мулк объектларига нисбатан мутлақ ҳуқуқларни ҳимоя қилиш усуллари. Интеллектуал мулк объектларига нисбатан мутлақ ҳуқуқларни ҳимоя қилиш ушбу Кодекснинг 11-моддасида назарда тутилган усуллар билан амалга оширилади. Мутлақ ҳуқуқларни ҳимоя қилиш шунингдек:

мутлақ ҳуқуқлар қайси моддий объектлар ёрдамида бу-зилган бўлса, ўша моддий объектларни ҳамда бундай бузиш натижасида яратилган моддий объектларни олиб қўйиш орқали;

йўл қўйилган бузиш ҳақидаги маълумотни мажбурий су-рағда эълон қилиб, унга бузилган ҳолларда тегишлилиги тўғрисидаги маълумотларни киритиш орқали;

қонунда назарда тутилган бошқа усулларда амалга оши-рилиши мумкин.

Интеллектуал фаолият натижаларини ва ҳусусий аломат-ларни акс эттирувчи воситаларни яратиш ҳамда улардан фойдаланиш тўғрисидаги шартнома бузилганда мажбурият-ларни бузганлик учун жавобгарлик тўғрисидаги умумий қондалар қўлланилади.

60-БОБ. МУАЛЛИФЛИК ҲУҚУҚИ

1041-модда. Муаллифлик ҳуқуқи билан қўриқланадиган асарлар (муаллифлик ҳуқуқи объектлари). Муаллифлик ҳуқуқи ижодий фаолият натижаси бўлиши фан, адабиёт ва санъат асарларига нисбатан, уларнинг мақсади ва қадр-қиммати, шунингдек ифодаланиш усулидан қатъий назар, табиқ этилади.

Асар оғзаки, ёзма шаклда ёки уни идрок этиш имконини берадиган бошқа объект шаклда ифодаланган бўлиши ло-зим.

Ёзма шаклдаги ёки моддий жисмда бошқача усулда ифо-даланган асар (кўл ёзма, машиналанган ёзув, нотали ёзув-лар, техника воситалари ёрдамидаги ёзув, шу жумладан аудио ёки видео ёзув, икки ўлчовий ёки ҳажмий-фазовий шаклда яратилган тасвир ва ҳоказо), ундан учинчи шахсларнинг фойдаланиш имконияти бор-йўқлигидан қатъий назар, объектив шаклда эга деб ҳисобланади.

Оғзаки ёки моддий жисмда ифодаланмаган бошқа асар, башарти у ўқинчи шахслар идрок этиш олдидан ҳолга келган бўлса (омма олдида сўзлаш, оммавий ижрочилик ва ҳоказо), объектив шаклда эга деб ҳисобланади.

Муаллифлик ҳуқуқи эълон қилинган (ошкор қилинган, чоп этилган) асарларга нисбатан ҳам, эълон қилинмаган асарларга нисбатан ҳам таъбиқ этилади.

Муаллифлик ҳуқуқи гошлар, концепциялар, принциплар, тизимлар, таклиф қилинаётган ечимлар, объектив мавжуд кашфиётларга нисбатан таъбиқ этилмайди.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING ФУҚАРОЛИК КОДЕКСИ

(Давоми. Бош 3-, 4-, 5-, 6-, 7-, 8-бетларда).

муаллифлик ҳуқуқи лойиҳани яратган (ишлаб чиққан) шахсга тегишлидир.

Расмий ҳужжатлар, рамзлар ва белгиларнинг лойиҳаларини ишлаб чиққан шахслар, башарти бундай лойиҳани ишлаб чиқиш тўғрисида топшириқ берган орган томонидан таққидланмаган бўлса, уларни яратган лойиҳаларини эълон қилишга ҳақлидирлар. Лойиҳани эълон қилишда уни ишлаб чиққан шахслар ўз исми-шарифини кўрсатишга ҳақлидирлар.

Ваколатли орган расмий ҳужжат тайёрлаш учун лойиҳадан, башарти лойиҳа уни ишлаб чиққан шахс томонидан эълон қилинган ёки тегишли органга юборилган бўлса, мазкур шахснинг розилигисиз фойдаланиши мумкин.

Лойиҳа асосида расмий ҳужжат, рамзлар ва белгилар тайёрлаш чоғида расмий ҳужжат, рамз ёки белги тайёрлаётган органнинг хоҳишига кўра лойиҳага қўшимчалар ва ўзгаришлар киритилиши мумкин.

Ваколатли орган лойиҳани маъқулаганидан кейин лойиҳадан уни ишлаб чиққан шахснинг исми-шарифини кўрсатмаган ҳолда фойдаланиши мумкин.

1046-модда. Асар муаллифи. Муаллифлик презумпцияси
Асар кимнинг ижодий меҳнати билан яратилган бўлса, ана шу фуқаро асар муаллифи деб эътироф этилади.

Асар биринчи марта эълон қилинганда муаллиф сифатида кўрсатилган шахс, башарти бошқача ҳол исботланмаган бўлса, асар муаллифи ҳисобланади.

Асар имзосиз ёки тахаллус остида эълон қилинган тақдирда (муаллифнинг тахаллуси унинг ким эканлигига шубҳа қолдирмайдиган ҳоллар бундан мустасно), асарда исми-шарифи ёки номи кўрсатилган ношир, башарти бошқа далиллар бўлмаса, муаллифнинг вакили ҳисобланади ҳамда муаллифнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва уларнинг амалга оширилишини таъминлаш ҳуқуқига эга бўлади. Бу қоида бундай асар муаллифи ўз шахсини ошқор этгунича ва ўзининг муаллиф эканлигини маълум қилгунича амалда бўлади.

1047-модда. Ҳаммуаллифлик
Икки ёки ундан орттиқ фуқаронинг биргаликдаги ижодий меҳнати натижасида яратилган асарга бўлган муаллифлик ҳуқуқи, мазкур асар бўлинмас бир бутун ёки ҳар бири ҳам мустақил мазмунга эга қисмлардан иборат эканлигидан қатъи назар, ҳаммуаллифларга биргаликда тегишли бўлади.

Башарти асарнинг муайян қисмидан унинг бошқа қисмларига боғлиқ бўлмаган ҳолда фойдаланиши мумкин бўлса, бу мустақил мазмунга эга бўлган қисм деб эътироф этилади. Ҳаммуаллифларнинг ҳар бири, башарти уларнинг ўртасидаги келишувда ўзгача ҳол назарда тутилган бўлмаса, асарнинг ўзи яратган, мазмунга эга бўлган қисмидан ўз хоҳишига кўра фойдаланишга ҳақлидир.

Ҳаммуаллифлар ўртасидаги муносабатлар, қоида тариқасида, келишув асосида белгиланади. Бундай келишув бўлмаган тақдирда асарга бўлган муаллифлик ҳуқуқи барча муаллифлар томонидан биргаликда амалга оширилади, муаллифлик ҳақи эса улар ўртасида тенг тақсимланади.

Башарти ҳаммуаллифларнинг асари бўлинмас бир бутунни ташкил этса, асардан фойдаланишни етарли асослар бўлмай туриб таққидлаб қўйишга ҳаммуаллифлардан ҳеч бири ҳақи эълон қилинган бўлса, асар муаллифи ҳисобланади.

1048-модда. Ҳосила асарларнинг муаллифлари
Бошқа асарларни қайта ишланган шахслар, таржимонлар, тўпламлар ва бошқа жамлама асарларнинг тузувчилари тегишинча ҳосила асарларнинг муаллифлари деб эътироф этилади.

Ҳосила асарнинг муаллифи қайта ишланган, таржима қилинган ёки жамлама асарга киритилган асар муаллифининг ҳуқуқларига риоя этган тақдирдагина ҳосила асарга бўлган муаллифлик ҳуқуқидан фойдаланади.

Ҳосила асарлар яратувчиларининг муаллифлик ҳуқуқи бошқа шахсларнинг муқаддам фойдаланилган асарлар асосида ўз ҳосила асарларини яратишга тўқсонлик қилмайди.

1049-модда. Асарлар яратилишини ташкил этувчи шахсларнинг ҳуқуқлари
Асарлар яратилишини ташкил этувчи шахслар (энциклопедияларнинг ноширлари, фильмларнинг тайёрловчилари, продюсерлар ва шу кабилар) тегишли асарларнинг муаллифлари деб эътироф этилмайди. Бироқ ушбу Кодекс ёки бошқа қонуларда назарда тутилган ҳолларда, бундай шахслар ана шундай асарлардан фойдаланишда алоҳида ҳуқуқларга эга бўладилар.

Энциклопедиялардан, энциклопедик лугатлардан, илмий ишларнинг даврий ва давомли тўпламларидан, газеталар, журналлар ва бошқа даврий нашрлардан фойдаланишнинг алоҳида ҳуқуқлари уларнинг ноширларига тегишлидир. Бундай нашрдан ҳар қандай тарзда фойдаланилганда ҳам ношир ўз номини кўрсатишга ёки номи кўрсатилишини талаб қилишга ҳақлидир.

Бундай нашрларга киритилган асарларнинг муаллифлари, башарти асар яратишга доир шартномада бошқача ҳол назарда тутилган бўлмаса, тўлиқ нашрдан қатъи назар, ўз асарларидан фойдаланишга бўлган алоҳида ҳуқуқларини сақлаб қоладилар.

Аудиовизуал асар, шу жумладан фильм яратиш ҳусусида шартнома тузиш, башарти бундай шартномада ўзгача ҳол назарда тутилган бўлмаса, мазкур асар муаллифларининг асарни такрорлашга, уни тарқатишга, омма олдига ижро этишга, барчанинг эътиборига етказиш учун кабель орқали беришга, эфирга узатиш ёки асардан бошқа ҳар қандай тарзда оммавий фойдаланишга, фильм матнини субтитрлаш ва дубляж қилишга бўлган алоҳида ҳуқуқларининг асарни тайёрловчига ўтишига олиб келинади. Мазкур ҳуқуқлар аудиовизуал асарга бўлган муаллифлик ҳуқуқининг амал қилиш мuddати давомида амал қилади.

Фильм тайёрловчиси бу асардан ҳар қандай тарзда фойдаланилганда ҳам ўзи исми-шарифи ёки номини кўрсатишга ёхуд исми-шарифи ёки номи кўрсатилишини талаб қилишга ҳақлидир.

Фильм омма олдига намойиш этилганда мусиқа асарининг муаллифи ўзининг мусиқа асари (матнли ёки матнсиз) омма олдига ижро этилганлиги учун ҳақ олиш ҳуқуқини сақлаб қолади.

Фильм муаллифи ва фильмага бўлган мулклик ҳуқуқининг бошқа эгалари розилигисиз фильмнинг охириги вариантини (ёзувнинг асл нусхасини) йўқ қилиб юбориш таққидланади.

1050-модда. Муаллифлик ҳуқуқининг ҳимоя белгилари
Алоҳида муаллифлик ҳуқуқининг эгаси ўз ҳуқуқларидан хабардор этиш учун асарнинг ҳар бир нусхасида акс эттирилган ва қуйидаги уч унсурдан иборат муаллифлик ҳуқуқининг ҳимоя белгисидан фойдаланиши мумкин: айлана ичига олинган лотинча «С» ҳарфи; алоҳида муаллифлик ҳуқуқлари эгасининг исми (номи); асар биринчи марта эълон қилинган йил. Муаллифлик ҳуқуқининг ҳимоя белгисидан кўрсатилган шахс, башарти бошқа ҳол исботланмаган бўлса, ҳуқуқ эгаси ҳисобланади.

1051-модда. Муаллифнинг шахсий номулкий ҳуқуқлари
Асар муаллифига қуйидаги шахсий номулкий ҳуқуқлар тегишлидир:

муаллифлик ҳуқуқи; муаллифлик номига бўлган ҳуқуқ; асарнинг дахлизлигига бўлган ҳуқуқ. Муаллифнинг шахсий

номулкий ҳуқуқларни амалга оширишдан воз кечиш тўғрисида бирон-бир шахс билан келишуви ва муаллифнинг бу ҳақдаги аризаси ўз-ўзидан ҳақиқий эмас.

1052-модда. Муаллифлик ҳуқуқи
Муаллиф (ҳаммуаллифлар)нинг ўзи яратган асарга бўлган муаллифлик ҳуқуқи бошқа шахсларнинг айни шу асарга бўлган муаллифлик ҳуқуқи эътироф қилинишини истисно этади.

1053-модда. Муаллифлик номига бўлган ҳуқуқ
Муаллиф асардан ўз исми, тахаллусини кўрсатган ҳолда ёки имзосиз фойдаланиш ёки шу тарзда фойдаланишга рухсат бериш борасидаги алоҳида ҳуқуққа (муаллифлик номига бўлган ҳуқуққа) эгадир.

1054-модда. Асарнинг дахлизлигига бўлган ҳуқуқ
Муаллиф ўз асарига ўзгаришлар ва қўшимчалар киритиш ҳамда асарга ўзининг розилигисиз бирон-бир шахс томонидан ўзгаришлар ёки қўшимчалар киритилишидан асарини ҳимоя қилиш буйича алоҳида ҳуқуққа (асарнинг дахлизлигига бўлган ҳуқуққа) эгадир.

Асарни нашр қилиш, омма олдига ижро этиш ёки ундан бошқача тарзда фойдаланишда асарнинг ўзини ҳам, унинг номига ҳам, муаллифнинг номи кўрсатилишига ҳам бирон-бир ўзгариш киритишга фақат муаллифнинг розилиги билангина йўл қўйилади.

Муаллифнинг розилигисиз унинг асарини беизлар билан, сўзбоши, хотима, шарҳ ёки бирон-бир тушунтиришлар билан нашр этиш таққидланади.

Муаллифнинг вафотидан кейин асарнинг дахлизлигини ҳимоя қилиш васиятномада кўрсатилган шахс томонидан, бундай кўрсатма бўлмаган тақдирда эса муаллифнинг меросхўрлари, шунингдек қонунга мувофиқ зиммасига муаллифлик ҳуқуқларини ҳимоя қилиш мажбурияти юклатилган шахслар томонидан амалга оширилади.

1055-модда. Асарни эълон қилиш ҳуқуқи
Муаллиф аниқ бўлмаган доирадаги шахсларнинг асардан фойдаланишга имкон яратиб бериш ҳуқуқига (асарни эълон қилиш ҳуқуқига) эгадир.

Асарни нашр қилиш, омма олдига ижро этиш, оммага намойиш этиш йўли билан ёки бошқа тарзда оммавийлаштириш орқали муаллиф томонидан ёки унинг розилиги билан аниқ бўлмаган доирадаги шахсларнинг асардан фойдаланиши учун биринчи бор имкон яратиб берилса, асар эълон қилинган ҳисобланади.

Муаллиф асарни эълон қилиш тўғрисида илгари қабул қилган қароридан асардан фойдаланиш ҳуқуқини олган шахсларга улар шундай қарор туйғайди қўрган зарарининг ўрнини, шу жумладан олинмай қолган фойдани қоплаш шартли билан воз кечиш ҳуқуқига (асарни чақириб олиш ҳуқуқига) эгадир. Башарти асар эълон қилинган бўлса, муаллиф ўз асарини чақириб олганининг оммага маълум қилиши шарт. Бунда муаллиф асарнинг аввал тайёрлаб қўйилган нусхаларини ўз ҳисобидан муомаладан олиб қўйишга ҳақлидир. Бу қоидалар, башарти муаллиф билан тузилган шартномада бошқача ҳол назарда тутилган бўлмаса, хизмат асарларига нисбатан ҳам таъбиқ этилади.

1056-модда. Муаллифнинг асардан фойдаланиш ҳуқуқи
Муаллиф асардан ҳар қандай шаклда ва ҳар қандай усулда фойдаланишда алоҳида ҳуқуқларга эгадир.

Асарни такрорлаш ва уни тарқатиш, бошқа йўвлар билан реализация қилиш, хусусан:

- асарни омма олдига намойиш этиш (кўргазмага қўйиш, экспонат сифатида кўрсатиш);
- асарнинг моддий жиисини ташкил этувчи нусхасини ижарага бериш;
- асарни омма олдига ижро этиш;
- асарни эфирга узатиш (радио ёки телевидение орқали трансляция қилиш), шу жумладан кабель ёки алоқа йўдоши орқали бериш;
- асарни техника ёрдамида ёзиб олиш;
- асарнинг техник вакили ёзувини эшиттириш ёки кўрсатиш, шу жумладан радио ёки телевидение орқали;
- асардан кейинчалик фойдаланиш мақсадида уни таржима қилиш ёки қайта ишлаш;
- шаҳарсозлик, архитектура, дизайн лойиҳасини амалий рўёбга чиқариш асардан фойдаланиш ҳисобланади. Асарга унинг объектив шаклини, ақалли асл нусхасида қандай бўлса, шу ҳолдаги шаклини қайта бериш (асарни нашр этиш, аудио ёки видеоёзувлардан нуска қўйатириш ва шу кабилар) асарни такрорлаш ҳисобланади.

Асар нусхаларини сотиш, алмаштириш, ижарага бериш ёки улар иштирокиди бошқа амалларни бажариш, шу жумладан уларни импорт қилиш асарни тарқатиш ҳисобланади. Башарти асарнинг нусхаларини қонунга асосан бошқа шахсга берилган бўлса, уларни кейинчалик муаллифнинг розилигисиз ва ҳақ тўламаган ҳолда тарқатишга йўл қўйилади, қонунда назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Асардан даромад (фойда) олиш мақсадида фойдаланилганлиги ёки ундан фойдаланиш бундай мақсадга қаратилганлигидан қатъи назар, асар фойдаланилган деб ҳисобланади.

Асарнинг мазмунини ташкил этувчи қоидаларни (кашифтларни, бошқа техникавий, иқтисодий, ташкилий ва шу каби ёчимларни) амалий қўланиш асардан муаллифлик ҳуқуқи маъносидан фойдаланишнинг аниқланмайдиганлиги билан ҳисобланади.

1057-модда. Асардан фойдаланиш ҳуқуқини тасаруф этиш
Муаллиф ёки ҳуқуққа эга бўлган бошқа шахс шартномага, шу жумладан очик савлода тузилган шартномага биноан асардан фойдаланиш борасидаги барча ҳуқуқларини ўзга шахсга бериши (фойдаланиш ҳуқуқини бошқа шахсга ўтказиш) мумкин.

Асардан фойдаланиш ҳуқуқи бир шахсдан бошқа шахсга универсал ҳуқуқий ворислик тартибиде ўтади.

Ҳуқуқ эгаси бошқа шахсга асардан муайян доирада фойдаланиш учун ружхатнома (лицензия) бериши мумкин. Бундай ружхатнома асардан унинг дастлабки шаклида фойдаланиш учун ҳам, қайта ишланган шаклида, хусусан таржима, аранжировка тарзида ва шу каби усулларда фойдаланиш учун ҳам талаб қилинади.

Асардан фойдаланишнинг ҳар бир усули учун ҳуқуқ эгасининг махсус ружхатномаси талаб қилинади.

1058-модда. Муаллифлик ҳуқуқларининг чекланиши
Муаллиф ва бошқа шахсларнинг асардан фойдаланиш борасидаги алоҳида ҳуқуқларини чеклашга ушбу Кодекснинг 1059-1063-моддаларида ёки бошқа қонуларда назарда тутилган ҳоллардагина йўл қўйилади.

Мазкур чеклашлар асардан нормал фойдаланишга ўринсиз зиён етказмаган ва муаллифнинг қонуний манфаатларини асосан камситмаган тақдирдагина таъбиқ этилади.

1059-модда. Ҳуқуқ эгасини шахсий мақсадларда такрорлаш
Ҳуқуқ эгаси асардан муаллифнинг розилигисиз ва муаллифлик ҳақини тўламаган ҳолда шахсий мақсадларда фойдаланишга, башарти бунда асардан нормал фойдаланишга зарар етмайди ва муаллифнинг қонуний манфаатларига путур етмайди бўлса, йўл қўйилади. Ушбу модда биринчи қисмининг қоидалари қуйидагиларга нисбатан таъ-

биқ этилмайди:

бинолар ва шунга ўхшаш иншоотлар шаклидаги архитектура асарларидан фойдаланиш;

маълумот базалари ёки уларнинг муҳим қисмларидан фойдаланиш;

қонунда назарда тутилган ҳолларни истисно қилганда ЭХМ учун яратилган дастурлардан фойдаланиш;

китобларни (тўлалигича) ва нотали матнларни репродукция қилиш.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилганидан истисно тарзда қонунда аудио ва видеоёзувлардан шахсий мақсадларда фойдаланилган тақдирда тегишли ёзувнинг муаллифи, ижрочиси ва ишлаб чиқарувчиси тегишли ҳақ олиш ҳуқуқига эга бўлиши белгилаб қўйилиши мумкин.

Асарни такрорлаш учун ишлатилган асбоб-ускуналар (аудио аппаратлар, видеомагнитофонлар ва шу кабилар) ҳамда асар моддий жиисининг (аудио ва ёки) видео пленкалар, кассеталар, лазер дискалар, компакт дискалар ва шу кабиларнинг импортчилари томонидан ажратмалар (фонизлар) шаклида тўланади.

1060-модда. Асарларни омма олдига эркин ижро этиш
Қонуний эълон қилинган мусиқа асарларини расмий, дусни ва дафн маросимларида бундай маросимларнинг хусусиятига мос ҳажмда муаллифнинг розилигисиз ва муаллифлик ҳақи тўламаган ҳолда ижро этишга йўл қўйилади.

1061-модда. Суд мақсадлари учун асарларни эркин такрорлаш
Судлов ва маъмурий иш юритиш мақсадларини қўлаб, фойдаланиш мақсадида мос ҳажмда асарларни муаллифнинг розилигисиз ва муаллифлик ҳақи тўламаган ҳолда ижро этишга йўл қўйилади.

1062-модда. Хизмат асарига бўлган ҳуқуқ
Хизмат топширигини бажариш тартибиде яратилган асарга (хизмат асарига) бўлган муаллифлик ҳуқуқи шу асар муаллифига тегишлидир.

Хизмат асаридан топшириқ мақсади тақозо этган усулда ва топшириқдан келиб чиқадиган доирада фойдаланиш ҳуқуқи, башарти иш бериш билан муаллиф ўртасидаги шартномада бошқача ҳол назарда тутилган бўлмаса, асар яратиш ҳақида топшириқ берган ва муаллиф меҳнат муносабатлари ўрнатган шахсга (иш беришга) тегишлидир. Иш бериш бундай фойдаланиш ҳуқуқини бошқа шахсга беришга ҳақлидир.

Иш бериш билан муаллиф ўртасидаги шартномада хизмат асардан фойдаланиш учун муаллифга ҳақ тўлаш назарда тутилган ва асардан фойдаланишнинг бошқа шартлари қамраб олинган бўлиши мумкин.

Иш бериш билан тузилган шартномадан қатъи назар, муаллиф асар тақдим этилган пайтдан эътиборан ўн йил ўтганидан кейин, иш беришнинг розилиги билан эса, ундан ҳам олинроқ асардан фойдаланиш ва муаллифлик ҳақини олиш ҳуқуқини тўлиқ ҳажмда қўлга киритади.

Муаллифнинг хизмат асардан топшириқ мақсади тақозо этмайдиган усулда фойдаланиш ҳуқуқи чекланмайди.

1063-модда. Муаллифлик ҳуқуқининг Ўзбекистон Республикаси ҳудудида амал қилиши

Биринчи марта Ўзбекистон Республикаси ҳудудида чоп этилган ёки чоп этилмаган бўлса-да, асл нусхаси бирон-бир объектив шаклда унинг ҳудудида турган асарга бўлган муаллифлик ҳуқуқи Ўзбекистон Республикаси ҳудудида амал қилади. Бундай ҳолда муаллифлик ҳуқуқи муаллифга ва унинг меросхўрларига, шунингдек фуқароллигидан қатъи назар, муаллифнинг бошқа ҳуқуқий ворисларига тегишли деб эътироф этилади.

Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг асари биринчи марта чет давлат ҳудудида чоп этилган ёки бирон-бир объектив шаклда ана шу давлат ҳудудида турган бўлса, бундай асарга бўлган муаллифлик ҳуқуқи Ўзбекистон Республикасининг фуқароларига, худди шунингдек уларнинг меросхўрлари ва бошқа ҳуқуқий ворисларига тегишли деб эътироф этилади.

Муаллифга халқаро шартномаларга мувофиқ ҳуқуқий ҳимоя берилиши пайтида асарнинг чет давлат ҳудудида чоп этилганлиги тегишли халқаро шартнома қоидаларига биноан аниқланади.

Асарни Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ҳимоя қилиш мақсадида асарнинг муаллифи деб эътироф этилган шахс асар биринчи марта қайси давлатнинг ҳудудида ҳимоя қилина бошлаган бўлса, шу давлатнинг қонунига биноан аниқланади.

1064-модда. Муаллифлик ҳуқуқи амал қилишнинг бошланиши

Асарга бўлган муаллифлик ҳуқуқи чоп этилганлиги ёки этилмаганлигидан қатъи назар, асарга учинчи шахслар идрок эта оладиган объектив шакл берилган вақтдан бошлаб амал қилади. Озакки асарга бўлган муаллифлик ҳуқуқи бу асар учинчи шахсларга маълум қилинган вақтдан бошлаб амал қилади.

Башарти асар ушбу Кодекснинг 1063-моддаси қоидаларининг таъсир доирасига кирмаса, бундай асарга бўлган муаллифлик ҳуқуқи, башарти ўзбекистон Республикасида эълон қилинган бўлса, биринчи марта эълон қилинган пайтдан бошлаб ҳимоя қилинади.

1065-модда. Муаллифлик ҳуқуқининг амал қилиш мuddати

Муаллифлик ҳуқуқи муаллифнинг бутун ҳаёти давомида ва вафотидан кейин у вафот этган йилдан кейинги йилнинг биринчи январидан эътиборан эълик йил давомида амал қилади.

Ҳаммуаллифликда яратилган асарга бўлган муаллифлик ҳуқуқи ҳаммуаллифларнинг бутун ҳаёти давомида ва ҳаммуаллифлар орасида энг узоқ умр қўрган шахс вафот этганидан кейин эълик йил давомида амал қилади.

Биринчи марта тахаллус остида ёки имзосиз чоп этилган асарга бўлган муаллифлик ҳуқуқи асар чоп этилган йилдан кейинги йилнинг биринчи январидан эътиборан эълик йил давомида амал қилади.

Башарти ана шу мuddат ичда имзосиз ёки тахаллус остида чоп этилган асар муаллифнинг шахси маълум бўлиб қолса, ушбу модданинг биринчи қисмида айтилган мuddатлар қўланади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида айтиб ўтилган мuddатлар давомида муаллифлик ҳуқуқи муаллифнинг меросхўрларига тегишли бўлади ва мерос буйича, бир шахсдан бошқа шахсга ўтади. Айни ана шу мuddатлар ичда муаллифлик ҳуқуқи муаллиф билан, унинг меросхўрлари ва кейинги ҳуқуқий ворислари билан тузилган шартнома буйича бу ҳуқуқни олган ҳуқуқий ворисларга тегишли бўлади.

Муаллиф вафотидан кейин эълик йил ичда биринчи марта чоп этилган асарга бўлган муаллифлик ҳуқуқи асар чоп этилган йилдан кейинги йилнинг биринчи январидан эътиборан эълик йил давомида амал қилади.

Муаллифлик, муаллифнинг исми ва асарнинг дахлизлиги мuddатсиз ҳимоя қилинади.

1066-модда. Асарнинг ижтимоий мулкка айланиши
Асарга бўлган муаллифлик ҳуқуқининг амал қилиш мuddати тугаганидан кейин асар ижтимоий мулкка айланади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ҳеч қачон ҳимоя билан таъмин этилмаган асарлар ижтимоий мулк ҳисобланади.

Ижтимоий мулк ҳисобланган асардан ҳар қандай шахс муаллифлик ҳақини тўламаган ҳолда эркин фойдаланиши мумкин. Бунда асарга бўлган муаллифлик ҳуқуқига, муаллифлик номига бўлган ҳуқуққа ва асарнинг дахлизлигига бўлган ҳуқуққа риоя этилиши лозим.

1067-модда. Муаллифлик шартномаси

Муаллиф ёки унинг меросхўри муаллифлик шартномаси тузиш орқали ўз асаридан фойдаланиш ҳуқуқини бошқа шахсга ўтказиши мумкин. Муаллифлик шартномаси учун ҳақ тўлаш талаб қилинади.

Муаллифлик шартномаси тайёр асар учун ёки муаллиф яратишни ўз зиммасига олган асар учун (буюртма шартномаси) тузилади. Асардан у ёки бу доирада фойдаланишга рухсатнома бериш тўғрисидаги муаллиф ёки унинг меросхўрлари тузилган шартнома ҳам (муаллифлик лицензия шартномаси) муаллифлик шартномаси ҳисобланади.

1068-модда. Муаллифлик шартномасининг шартлари
Муаллифлик шартномасида қуйидагилар назарда тутилиши керак:

асардан фойдаланиш усуллари (мазкур шартнома асосида берилган конкрет ҳуқуқлар);

асардан фойдаланишнинг ҳар бир усули учун тўланадиган ҳақ миқдори ва (ёки) тўланадиган ҳақ миқдорини белгилаш тартиби, уни тўлашнинг тартиби ва мuddати.

Муаллифлик шартномасида асардан фойдаланиш ҳуқуқи қанча мuddатга

ЎЗБЕКИСТОН

РЕСПУБЛИКАСИНING ФУҚАРОЛИК КОДЕКСИ

(Давоми. Бош 3-, 4-, 5-, 6-, 7-, 8-, 9-белларда).

1077-модда. Ижрочининг ҳуқуқлари
Ижрочи қуйидаги ҳуқуқларга эгадир:
ижро вақтида, ижро ёзувининг нусхаларида, ижро трансляция қилинаётганда ёки такорланаётганда унинг исми-шарифини кўрсатиш;
асарни бузиб ижро этишдан ҳимоя қилиш;
ижродан фойдаланишни амалга ошириш ёки фойдаланишга рухсат бериш. Ижродан фойдаланиш ҳуқуқи қуйидагиларга рухсат бериш ҳуқуқини қамраб олади:
ижрони эфир ва кабель орқали трансляция қилиш;
ижрони техника воситалари ёрдамида ёзиб олиш;
ёзиб олинган ижрони трансляция қилиш ва омма олдига такорлаш;

ижро ёзувини кўпайтириш ва унинг нусхаларини тарқатиш. Ижрочилар ўз ҳуқуқларини ижро этилаётган асарлар муаллифларининг ҳуқуқларига риоя этган ҳолда рўйхат чикарадилар. Ижродан фойдаланиш ҳуқуқини чеклаш қонун билан белгилаб қўйилади. Хизмат топширигини бажариш тартибда амалга оширилган ижрога (хизмат ижросига) бўлган ҳуқуққа нисбатан тегишли ушбу Кодекс 1062-моддасининг қоидалари татбиқ этилади.

1078-модда. Ижрон ёзиб олган шахсининг ҳуқуқлари
Ижронинг аудиоёзувини, видеоёзувини, аудио-видеоёзувини амалга оширган шахс ва унинг ҳуқуқий вориси ана шу ёзувга нисбатан алоҳида ҳуқуққа эга бўлади.

Бундай ёзувдан бошқа шахсларнинг фойдаланишига ана шу ёзувни амалга оширган шахс ёки унинг ҳуқуқий ворисининг рухсати билангина йўл қўйилади.

Ижрон ёзиб олган шахс ёки унинг ҳуқуқий вориси қуйидагиларни амалга оширишга ёки қуйидагиларга рухсат беришга ҳақлидир:

ёзувни омма олдига такорлаш;
ёзувга тузатишлар киритиш ёки уни бошқа тарзда қайта ишлаш;

ёзувнинг нусхаларини тарқатиш (сотиш, ижарага бериш ва шу қабилар), шу жумладан чет элга бериб юбориш;
ёзув нусхаларини импорт қилиш.

Башарти ижро ёзувининг нусхасига эгалик қилиш ҳуқуқи ижрон ёзиб олган шахсга тегишли бўлмаса, ёзувдан фойдаланиш, шу жумладан уни тижорат мақсадида ижарага бериш соҳасидаги алоҳида ҳуқуқ ёзувни амалга оширган шахсда сақланиб қолади.

Ижрон ёзиб олган шахсининг ҳуқуқларини чеклаш қонун билан белгилаб қўйилади.

Ижро ёзувга бўлган ҳуқуқнинг эгалари ўз ҳуқуқларини асарлар муаллифларининг ҳуқуқларини ва ижрочиларнинг ҳуқуқларини ҳисобга олган ҳолда амалга оширадилар.

1079-модда. Эфир орқали кўрсатув ва эшиттириш берувчи ташкилотнинг ҳуқуқлари

Эфир орқали кўрсатув ва эшиттириш берувчи ташкилот ўз кўрсатув ва эшиттиришларидан исталган шаклда фойдаланиш ва унинг шахсларга бундай кўрсатув ва эшиттиришлардан фойдаланиш учун рухсат бериш борасида алоҳида ҳуқуқларга эгадир.

Кўрсатув ва эшиттиришлардан унинг шахсларнинг фойдаланиши шартнома асосида амалга оширилади. Ҳуқуқ эгаси фойдаланишнинг ҳар бир тури учун ҳақ олиш ҳуқуқига эга.

Эфир орқали кўрсатув ва эшиттириш берувчи ташкилотларнинг ҳуқуқларини чеклаш қонун билан белгилаб қўйилади.

Эфир орқали кўрсатув ва эшиттириш берувчи ташкилот ўз ҳуқуқларини асар муаллифларининг ҳуқуқлари ва ижрочиларнинг ҳуқуқларини, зарур ҳолларда эса, ижро ёзувга бўлган ҳуқуқ эгаларининг ҳамда эфир орқали кўрсатув ва эшиттириш берувчи бошқа ташкилотларнинг ҳуқуқларини ҳисобга олган ҳолда амалга оширади.

1080-модда. Кабель орқали кўрсатув ва эшиттириш берувчи ташкилотнинг ҳуқуқлари

Кабель орқали кўрсатув ва эшиттириш берувчи ташкилотнинг ҳуқуқлари эфир орқали кўрсатув ва эшиттириш берувчи ташкилотнинг ушбу Кодекс ва қонунда белгиланган ҳуқуқларига нисбатан белгиланади.

1081-модда. Турдош ҳуқуқлардан фойдаланиш тўғрисидаги шартномани бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик ва асардан шартнома тузмаган ҳолда гайриқонуний равишда фойдаланганлик учун жавобгарлик

Турдош ҳуқуқлардан фойдаланиш тўғрисидаги шартномани бажармаган ёки лозим даражада бажармаган ёхуд асардан шартнома тузмаган ҳолда гайриқонуний равишда фойдаланган шахс шартномани бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун жавобгарлик тўғрисидаги ёхуд зарар етказганлик учун жавобгарлик тўғрисидаги умумий қоидаларга мувофиқ жавобгар бўлади.

62-БОБ. САНОАТ МУЛКИГА БЎЛГАН ҲУҚУҚ (ИХТИРО, ФОЙДАЛИ МОДЕЛЬ, САНОАТ НАМУНАСИГА БЎЛГАН ҲУҚУҚ)

1082-модда. Ихтиро, фойдали модель, саноат намунасини ҳуқуқий жиҳатдан муҳофаза қилиш

Ихтиро, фойдали модель ва саноат намунасига бўлган ҳуқуқ патент берилган тақдирдагина муҳофаза қилинади.

Ихтиро, фойдали модель, саноат намунасига нисбатан қўйиладиган, патент олиш ҳуқуқини вужудга келтирадиган талаблар ҳамда патент идорасининг бундай ҳужжат бериш тартиби қонун билан белгилаб қўйилади.

1083-модда. Ихтиро, фойдали модель, саноат намунасида фойдаланиш ҳуқуқи

Патент билан муҳофазаланган ихтиро, фойдали модель, саноат намунасида ўз хоҳишига фойдаланишдаги алоҳида ҳуқуқ, шу жумладан муҳофазаланган ечимларни қўлланган ҳолда маҳсулот ишлаб чиқариш, патент билан муҳофазаланган технологик жараёнларни ўз ишлаб чиқаришида қўллаш, муҳофазаланган ечимга эга бўлган маҳсулотларни сотиш ёки сотишга тақлиф этиш, тегишли маҳсулотларни четдан келтириш ҳуқуқи патент эгасига тегишлидир.

Патент эгасидан бошқа шахслар унинг рухсатисиз ихтиро, фойдали модель, саноат намунасида фойдаланишга ҳақи эмас, бундай фойдаланиш ушбу Кодекс ёки бошқа қонунга мувофиқ патент эгасининг ҳуқуқларини бузиш ҳисобланмайдиган ҳоллар бундан мустасно.

Патентланган ихтиронини, фойдали модель ёки саноат намунасини қўлланган ҳолда маҳсулотни рухсатсиз тайёрлаш, қўлланш, четдан олиб келиш, сотишга тақлиф этиш, сотиш, фуқаролик муомаласига бошқа йўсинда киритиш ёки шу мақсадда сақлаш, шунингдек ихтиро патенти билан муҳофаза қилинаётган усулни қўлланш ёхуд ихтиро патенти билан муҳофаза қилинаётган усул воситасидангина тайёрланган маҳсулотни фуқаролик муомаласига киритиш ёки шу мақсадда сақлаш патент эгаси алоҳида ҳуқуқининг бузилиши ҳисобланади.

Бошқача ҳолат исботлангунга қадар маҳсулот патентланган усул билан тайёрланган ҳисобланади.

1084-модда. Патентга бўлган ҳуқуқни тасарруф этиш
Патент олиш ҳуқуқи, талабномани рўйхатдан ўтказишдан келиб чиқадиган ҳуқуқлар, патентга эгалик ҳуқуқи ва патентдан келиб чиқадиган ҳуқуқлар бошқа шахсга тўлиқ ёки қисман берилиши мумкин.

1085-модда. Муаллифлик ҳуқуқи
Ихтиро, фойдали модель, саноат намунасига муаллифлик ҳуқуқи ва махсус ном бериш ҳуқуқи ихтиро, фойдали модель, саноат намунасининг муаллифига тегишлидир.

Ихтиро, фойдали модель, саноат намунасига бўлган муаллифлик ҳуқуқи ва бошқа шахсий ҳуқуқлар патентга асосланган ҳуқуқлар юзга келган пайтдан эътиборан вужудга келади.

Ихтиро, фойдали модель, саноат намунаси муаллифини қонун махсус ҳуқуқлар, имтиёзлар ва ижтимоий тусдаги афзалликлар билан таъмин этиши мумкин.

Талабномада муаллиф тариқасида кўрсатилган шахс бошқача ҳолат исботлангунга қадар муаллиф ҳисобланади. Ҳуқуқ юзга келишидан аввал мавжуд бўлган фактлар ва ҳолатларига далил тариқасида жалб этилиши мумкин.

1086-модда. Ихтиро, фойдали модель, саноат намунасининг ҳаммуаллифлари

Ихтиро, фойдали модель, саноат намунаси ҳаммуаллифларининг ўзаро муносабатлари улар ўртасидаги келишув билан белгилаб қўйилади.

Ихтиро, фойдали модель, саноат намунасини яратишга ноҳижодий ёрдам бериш (техникавий, ташкилий ёки математик ёрдам, ҳуқуқларни расмийлаштиришга кўмаклашиш ва ҳоказолар) ҳаммуаллифликка сабаб бўлмайди.

1087-модда. Хизмат ихтиролари, фойдали моделлари, саноат намуналари

Ходим ўз хизмат мажбуриятларини ёки иш берувчидан олган аниқ топшириқни бажариш вақтида яратган ихтиро, фойдали модель, саноат намунаси (хизмат ихтиросига) патент олиш ҳуқуқи, башарти бу улар ўртасидаги шартномада назарда тутилган бўлса, иш берувчига тегишли бўлади.

Хизмат ихтироси, фойдали модели, саноат намунаси учун муаллифга тўланадиган мукофот пули миқдори, тўлов шартли ва тартиби у билан иш берувчи ўртасидаги келишув билан белгилаб қўйилади. Келишувга эришилмаган тақдирда қарорни суд чиқаради. Башарти муаллиф ва иш берувчининг хизмат ихтироси, фойдали модели ёки саноат намунасини яратишга қўшган ҳиссасини аниқ белгиланиши илож бўлмаса, иш берувчи олган ёки оладиган фойданинг ярмисига бўлган ҳуқуқ муаллифига деб эътироф этилади.

1088-модда. Патентга бўлган ҳуқуқни бошқа шахсга ўтказиш тўғрисидаги шартноманинг шакли

Патентга бўлган ҳуқуқни бошқа шахсга ўтказиш тўғрисидаги (патентни бериш тўғрисидаги) шартнома ёзма шаклда тузилиши ва патент идорасида рўйхатдан ўтказилиши лозим. Уни ёзма шаклда тузишга ёки рўйхатдан ўтказиш талабига риоя этмаслик шартноманинг ҳақиқий эмас деб топилишига сабаб бўлади.

1089-модда. Ихтиро, фойдали модель, саноат намунасида фойдаланиш рухсатномасининг (лицензиясининг) шакли

Лицензия шартномаси ва қўшимча лицензия шартномаси ёзма шаклда тузилади ва патент идорасида рўйхатдан ўтказилиши лозим. Уни ёзма шаклда тузишга ёки рўйхатдан ўтказиш талабига риоя этмаслик шартноманинг ҳақиқий эмас деб топилишига сабаб бўлади.

1090-модда. Патентни бузувчилик учун жавобгарлик

Патентни бузиш патент эгасининг талаби билан тўхтатилиши, қоидабузар эса патент эгасига етказилган зарарининг ўрнини қоплаши шарт. Патент эгаси қўрилган зарар ўрнига қоидабузардан қоидабузарлик оқибатида олган даромадларини ундириб олишга ҳақлидир.

63-БОБ. ЎСИМЛИКЛАРНИНГ ЯНГИ НАВЛАРИ ВА ҲАЙВОНЛАРНИНГ ЯНГИ ЗОТЛАРИГА БЎЛГАН ҲУҚУҚ

1091-модда. Ўсимликларнинг янги навлари ва ҳайвонларнинг янги зотларига бўлган ҳуқуқларни муҳофаза қилиш

Ўсимликларнинг янги навлари ва ҳайвонларнинг янги зотларига (селекция ютуқлари) бўлган ҳуқуқлар патент берилган тақдирдагина муҳофаза қилинади.

Селекция ютуғига патент олиш ҳуқуқини вужудга келтирадиган талаблар ҳамда бундай патентни бериш тартиби қонун билан белгилаб қўйилади.

Селекция ютуқларига бўлган ҳуқуқлар ҳамда бу ҳуқуқларни муҳофаза қилиш билан боғлиқ муносабатларга нисбатан, башарти ушбу бобнинг қоидалари ва қонунда ўзгача ҳол назарда тутилган бўлмаса, ушбу Кодекснинг тегишлинча 1084 - 1090-моддалари қоидалари татбиқ этилади.

1092-модда. Селекция ютуғи муаллифининг ҳақ олиш ҳуқуқи

Селекция ютуғининг патент эгаси бўлмаган муаллифи селекция ютуғидан фойдаланганлик учун патентнинг амал қилиш мuddати давомида патент эгасидан ҳақ олиш ҳуқуқига эга.

Селекция ютуғи муаллифига тўланадиган ҳақ миқдори ва тўлов шартлари у билан патент эгаси ўртасида тузиладиган шартномада белгилаб қўйилади.

1093-модда. Патент эгасининг ҳуқуқи

Селекция ютуғи патентининг эгаси селекция ютуғидан қонунда белгилаб қўйилган доирада фойдаланиш бўйича алоҳида ҳуқуққа эгадир.

1094-модда. Патент эгасининг мажбурияти

Селекция ютуғи патентининг эгаси ўсимликнинг тегишли нави ёки ҳайвонларнинг тегишли зотини патентнинг амал қилиш мuddати давомида уларни рўйхатга олиш вақтида тузилган нав ёки зот тавсифига айтиб ўтилган белгилар сақлаб қолинадиган тарзда асраши шарт.

64-БОБ. ОШКОР ЭТИЛМАГАН АХБОРОТНИ НОҚОНУНИЙ ФОЙДАЛАНИШДАН МУҲОФАЗА ҚИЛИШ

1095-модда. Ошкор этилмаган ахборотни муҳофаза қилиш ҳуқуқи

Учинчи шахсларга маълум бўлмаган техникавий, ташкилий ёки тижорат ахбороти, шу жумладан ишлаб чиқариш сирларига (ноу-хау) қонуан эга бўлиб турган шахс уни (ошкор этилмаган ахборотни), башарти ушбу Кодекснинг 98-моддасида белгилаб қўйилган шарҳларга риоя этилган бўлса, ноқонуний фойдаланишдан муҳофаза қилиш ҳуқуқига эга.

Ошкор этилмаган ахборотни ноқонуний фойдаланишдан муҳофаза қилиш ҳуқуқи бу ахборотга нисбатан бирон-бир расмиятчиликни бажаришдан (уни рўйхатдан ўтказиш, гувоҳнома олиш ва ҳоказолар) қатъи назар вужудга келади.

Ошкор этилмаган ахборотни муҳофаза қилиш қоидаси қонунга мувофиқ қизмат ёки тижорат сирини була олмайдиган маълумотларга (юридик шахслар тўғрисидаги, мол-мулкка бўлган ҳуқуқлар ва мол-мулк хусусида тузилиб, давлат рўйхатидан ўтказилмаган келишувлар тўғрисидаги маълумотларга, давлат статистика ҳисоботи тариқасида тақдим этиладиган маълумотлар ва ҳоказоларга) нисбатан татбиқ этилмайди.

Ошкор этилмаган ахборотни муҳофаза қилиш ҳуқуқи ушбу Кодекснинг 98-моддасида назарда тутилган шартлар сақланиб турган пайтга қадар амал қилади.

1096-модда. Ошкор этилмаган ахборотдан ноқонуний фойдаланганлик учун жавобгарлик

Ошкор этилмаган ахборотни қонуний асоси бўлмайд туриб олган ёки тарқатган ёхуд ундан фойдаланаётган шахс бу ахборотга қонуан эга бўлиб турган шахсга ахборотдан ноқонуний фойдаланганлик натижасида етказилган зарарни тўлаши шарт.

Ошкор этилмаган ахборотдан ноқонуний фойдаланаётган шахс бу ахборотни уни тарқатишга ҳуқуқи бўлмаган шахсдан олган бўлса, ахборотни қўлга киритувчи шахс бундан беҳабар бўлса ва бунини билмаслиги керак бўлса (ахборотни инсофли эгалловчи), ошкор этилмаган ахборотнинг қонуний эгаси ахборотни инсофли эгалловчи ахборотдан фойдаланаётганлиги ноқонуний эканлигини билиб қолганидан сўнг ошкор этилмаган ахборотдан фойдаланганлик натижасида етказилган зарарларни қоплашни ундан талаб қилиши ҳақиқидир.

Ошкор этилмаган ахборотга қонуан эга бўлиб турган шахс бу ахборотдан ноқонуний фойдаланаётган шахсдан ахборотдан фойдаланишни дарҳол тўхтатишни талаб қилишига ҳақлидир. Бироқ суд ошкор этилмаган ахборотни инсофли эгалловчи ундан фойдаланганда сарфлаган маблағларини инобатга олиб, бу ахборотдан ҳақ тўлаб олинмаган алоҳида лицензия асосида бундан буён ҳам фойдаланишига рухсат этиши мумкин.

Ошкор этилмаган ахборот мазмунини ташкил этувчи маълумотларни мустақил тарзда ва қонуан олган шахс бу маълумотлардан, тегишли ошкор этилмаган ахборот эгасининг ҳуқуқларидан қатъи назар, фойдаланишга ҳақи ва бундай фойдаланиш учун унинг олдига жавоб бермайди.

1097-модда. Ошкор этилмаган ахборотни ноқонуний фойдаланишдан муҳофаза қилиш ҳуқуқининг бошқа шахсга ўтиши

Ошкор этилмаган ахборотга эга бўлган шахс бу ахборот мазмунини ташкил этувчи маълумотларнинг ҳаммасини ёки бир қисмини лицензия шартномаси асосида бошқа шахсга бериши мумкин.

Лицензия шартнома бўйича олган ахборотларнинг махфийлигини муҳофаза қилишга доир керакли чораларни қўриши шарт ва уни учинчи шахсларнинг ноқонуний фойдаланишдан муҳофаза қилишга лицензиясини сингари ҳуқуқларга эга. Шартномада ўзгача ҳол назарда тутилган бўлмаса, ахборотларнинг махфийлигини сақлаш мажбурияти, башарти тегишли маълумотлар ошкор этилмаган ахборот тариқасида қолаверса, лицензия шартномаси бекор бўлганидан кейин ҳам лицензиянинг зиммасида бўлади.

65-БОБ. ФУҚАРОЛИК МУОМАЛАСИ ҚАТНАШЧИЛАРИ, ТОВАРЛАР, ИШЛАР ВА ХИЗМАТЛАРНИ ШАХСИЙЛАШТИРИШ ВОСИТАЛАРИ 1-§. ФИРМА НОМИ

1098-модда. Фирма номига бўлган ҳуқуқ

Юридик шахс товарларда, уларнинг идиши ва ўрвида, рекламада, пешлавлаларда, босма маълумотномаларда, ҳисобварақларда, босма нашрларда, расмий бланкаларда ва ўзининг фаолияти билан боғлиқ бошқа ҳужжатларда, шунингдек маҳсулотларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ўтказилаётган кўргазма ва ярмаркаларда намойиш этиш вақтида фирма номидан фойдаланишда алоҳида ҳуқуққа эга.

Юридик шахсининг фирма номи унинг устанини тасдиқлаш вақтида белгиланади ва у юридик шахслар давлат реестрига киритиш йўли билан рўйхатдан ўтказилиши керак.

Юридик шахсининг фирма номи тегишли юридик шахсларни айнан бир деб ҳисоблашга олиб келиши мумкин бўлган даражада аввал рўйхатдан ўтказилган номга ўхшаб кетадиган бўлса, у рўйхатга олиниши мумкин эмас.

1099-модда. Юридик шахсининг фирма номидан товар белгисига фойдаланиш

Юридик шахсининг фирма номидан унга тегишли товар белгисига фойдаланилиши мумкин.

1100-модда. Фирма номига бўлган ҳуқуқнинг амал қилиши

Юридик шахсининг белгиси тариқасида Ўзбекистон Республикасида рўйхатга олинган номга бўлган алоҳида ҳуқуқ Ўзбекистон Республикаси ҳудудида амал қилади.

Чет давлатда рўйхатга олинган ёки умум эътироф этган номга Ўзбекистон Республикаси ҳудудида алоҳида ҳуқуқ қонунда назарда тутилган ҳоллардагина амал қилади.

Фирма номига бўлган ҳуқуқнинг амал қилиши юридик шахс тугатилиши билан ёки унинг фирма номи ўзгарishi билан бекор бўлади.

1101-модда. Фирма номига бўлган ҳуқуқни бошқа шахсга бериш

Юридик шахсининг фирма номига бўлган ҳуқуқни бошқа шахсга бериш ва ўтказишга факат юридик шахс қайта ташкил этилган ҳамда умуман корхона бошқа шахсга берилган ҳоллардагина йўл қўйилади.

Фирма номига бўлган ҳуқуқ эгаси бошқа шахсга ўзининг бу номдан фойдаланишга рухсат этиши (лицензия бериши) мумкин. Бироқ бунда лицензия шартномасида истеъмолчини чалғитиб қўйишни истисно этувчи чоралар шарт қилиб қўйилиши лозим.

2-§. ТОВАР БЕЛГИСИ (ХИЗМАТ КЎРСАТИШ БЕЛГИСИ)

1102-модда. Товар белгисини ҳуқуқий жиҳатдан муҳофаза қилиш

Товар белгиси (хизмат кўрсатиш белгиси) уни рўйхатдан ўтказиш асосида ҳуқуқий жиҳатдан муҳофаза қилинади.

Товар белгисига бўлган ҳуқуқ гувоҳнома билан тасдиқланади.

1103-модда. Товар белгисидан фойдаланиш ҳуқуқи

Товар белгисига бўлган ҳуқуқ эгаси ўзига тегишли белгидан фойдаланишда ва уни тасарруф этишда алоҳида ҳуқуққа эга.

Товар белгисини қонунда белгиланган тартибда ҳар қандайсига муомалага киритиш ундан фойдаланиш деб ҳисобланади.

1104-модда. Товар белгисидан фойдаланмаганлик оқибатлари

Товар белгисидан у рўйхатдан ўтказилганидан кейин уэр-

ли сабабсиз узлуксиз беш йил давомида фойдаланилмаган тақдирда, унинг рўйхатдан ўтказилганлиги исталган манфаатдор шахсининг талаби билан бекор қилиниши мумкин.

Товар белгисидан фойдаланиш учун лицензия берилиши ундан фойдаланиш деб ҳисобланади.

1105-модда. Товар белгисига бўлган ҳуқуқнинг бошқа шахсга ўтиши

Гувоҳномада кўрсатилган товарлар, ишлар ва хизматларнинг барча гуруҳларига ёки бир қисмига нисбатан товар белгисига бўлган ҳуқуқни унинг эгаси шартнома асосида бошқа шахсга бериши мумкин.

Товар белгисига бўлган ҳуқуқни, башарти у товар ёки унинг тайёрловчиси ҳақида чалғишга сабаб бўлиши мумкин бўлса, бошқа шахсга беришга йўл қўйилмайди.

Товар белгисига бўлган ҳуқуқнинг бошқа шахсга ўтиши, шу жумладан уни шартнома асосида ёки ҳуқуқий ворислик тартибда бошқа шахсга бериш патент идорасида рўйхатдан ўтказилмоғи лозим.

1106-модда. Товар белгисига бўлган ҳуқуқни бошқа шахсга бериш тўғрисидаги шартноманинг шакли

Товар белгисига бўлган ҳуқуқни бошқа шахсга бериш тўғрисидаги ёки лицензия бериш ҳақидаги шартнома ёзма шаклда тузилиши ва патент идорасида рўйхатдан ўтказилиши лозим.

Ёзма шаклда ва рўйхатдан ўтказиш талабига риоя

ЎЗБЕКИСТОН

РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ФУҚАРОЛИК КОДЕКСИ

(Давоми. Бош 3-, 4-, 5-, 6-, 7-, 8-, 9-, 10-бетларда).

V БЎЛИМ.

ВОРИСЛИК ҲУҚУҚИ

66-БОБ. ВОРИСЛИК ТЎҒРИСИДАГИ УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1112-модда. Ворислик асослари

Ворислик васият ва қонун бўйича амалга оширилади. Қонун бўйича ворислик васият мавжуд бўлмаса ёхуд бутун мероснинг тақдирини белгиламаса, шунингдек ушбу Кодексда белгиланган бошқа ҳолларда амалга оширилади.

1113-модда. Мерос таркиби

Мерос очилган пайтда мерос қолдирувчига тегишли бўлган, унинг ўлимидан кейин ҳам бекор бўлмайдиган барча ҳуқуқ ва мажбуриятлар мерос таркибига кирилади.

Мерос қолдирувчининг шахси билан чамбарчас боғлиқ бўлган ҳуқуқ ва мажбуриятлар:

юрдик шахс ҳисобланган тижорат ташкилотлари ва бошқа ташкилотларга аъзолик, уларда иштирок этиш ҳуқуқлари, агар қонун ёки шартномада бошқа ҳол белгиланган бўлмаса;

ҳаётга ёки соғлиққа etkazилган зарар учун тоvon undириш ҳуқуқи;

алимент мажбуриятлари туфайли юзага келган ҳуқуқлар ва мажбуриятлар;

меҳнат ва ижтимоий таъминот тўғрисидаги қонун ҳужжатлари асосида пенсия, нафақа ва бошқа тўловлар олиш ҳуқуқи;

мулкий ҳуқуқлар билан боғлиқ бўлмаган шахсий номулкий ҳуқуқлар мерос таркибига кирмайди.

Мерос қолдирувчига тегишли бўлган шахсий номулкий ҳуқуқлар ва бошқа номоддий бойликлар меросхўрлар томонидан амалга оширилиши ва ҳимоя қилиниши мумкин.

1114-модда. Умумий биргалликдаги мулк бўлган мол-мулкни мерос қилиб олиш

Умумий биргалликдаги мулк иштирокчисининг ўлими умумий мол-мулкка бўлган ҳуқуқдаги унинг улушини аниқлаш ва ушбу Кодекснинг 226-моддасида белгиланган тартибда умумий мол-мулкни тақсимлаш ёхуд ундан вафот этган иштирокчининг улушини ажратиш учун асос бўлади. Бу ҳолда мерос вафот этган иштирокчининг улушига тўғри келадиган умумий мол-мулкка нисбатан очилади, мол-мулкни натура ҳолда тақсимлашнинг имкони бўлмаганида эса - бундай улушнинг қийматига нисбатан очилади.

Умумий биргалликдаги мулк иштирокчиси умумий мол-мулкка бўлган ҳуқуқдаги ўз улушини васият қилишга ҳақлидир, бу улуш унинг вафотидан кейин ушбу модданинг биринчи қисмига мувофиқ аниқланади.

1115-модда. Деҳқон хўжалиги ер участкасига эгалик қилиш ҳуқуқини мерос қилиб олиш

Деҳқон (фермер) хўжалиги ер участкасига мерос қилиб қолдириладиган умрбод эгалик қилиш ҳуқуқини мерос қилиб олиш, агар қонунда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, ушбу Кодекс қоидалари билан тартибга солинади.

1116-модда. Мероснинг очилиши

Мерос фуқаронинг ўлими ёки унинг суд томонидан вафот этган деб эълон қилиниши оқибатида очилади.

Мерос қолдирувчининг ўлган куни (зарурат бўлганда пайти ҳам), у вафот этган деб эълон қилинганда эса, агар суднинг қароридан бошқа муддат кўрсатилган бўлмаса, вафот этган деб эълон қилиш тўғрисидаги суднинг қарори кучга кирадиган кун мерос очилган вақт деб ҳисобланади.

Агар бирдан кейин бошқача мерос олишга ҳақли бўлган шахслар бир календарь сутка (ийгирма тўрт соат) ичида вафот этган бўлсалар, улар бир вақтда вафот этган деб ҳисобланадилар, мерос уларнинг ҳар биридан кейин очилгани ва улардан ҳар бирининг меросхўрлари ворисликка қақриладилар.

1117-модда. Мероснинг очилиш жойи

Мерос қолдирувчининг охири доимий яшаб турган жойи мероснинг очилиш жойи ҳисобланади. Агар мерос қолдирувчининг охири яшаб турган жойи номаълум бўлса, мерос қолдирувчига тегишли бўлган кўчмас мулк ёки унинг асосий қисми турган жой, кўчмас мулк бўлмаган тақдирда эса, кўчар мулкнинг асосий қисми турган жой мерос очилган жой деб ҳисобланади.

1118-модда. Меросхўрлар

Мерос очилган пайтда ҳаёт бўлган фуқаролар, шунингдек мерос қолдирувчининг ҳаётлик пайтида ҳомида ҳолида бўлган ва мерос очилгандан кейин тирик тутилган болалари васият ва қонун бўйича меросхўр бўлишлари мумкин.

Мерос очилган пайтда тузилиб бўлган юридик шахслар, шунингдек давлат ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ҳам васият бўйича меросхўр бўлишлари мумкин.

1119-модда. Нолойиқ меросхўрларни меросдан четлатиш

Мерос қолдирувчининг ёки эҳтимол тутилган меросхўрлардан бирортасини қасддан ўлдирган ёки уларнинг ҳаётига суиқасд қилган шахслар васият бўйича ҳам, қонун бўйича ҳам мерос олиш ҳуқуқига эга эмаслар. Васият қилувчи ўз ҳаётига суиқасд қилганидан кейин васиятнома берган шахслар бундан мустанос.

Мерос қолдирувчи ўзининг охири хоҳиш-иродасини амалга оширишга қасддан тўқсизлик қилган ва шу орқали уларнинг ёки ўзларига яқин шахсларнинг ворисликка қақрилишига ёхуд мероснинг ўзларига ёки ўзларига яқин шахсларга тегишли улуш қўйилтирилишига имкон яратган шахслар васиятнома бўйича ҳам, қонун бўйича ҳам мерос олиш ҳуқуқига эга эмаслар.

Болаларга нисбатан ота-оналик ҳуқуқларидан маҳрум этилган ва мерос очилган пайтда бу ҳуқуқлари тикланмаган ота-оналар ана шу болалардан қолган мулкка ворис бўлиш ҳуқуқига эга эмаслар, шунингдек мерос қолдирувчига таъминлаб туриш юзасидан қонунга кўра зиммаларга юклатилган мажбуриятларини бажаришдан буйин товланган ота-оналар (фарзандликка олувчилар) ва воёга етган болалар (фарзандликка олинганлар) қонун бўйича ворислик қилиш ҳуқуқига эга эмаслар.

Нолойиқ меросхўрларнинг ворисликдан четлатиш учун асос бўладиган ҳолатлар бундай четлатиш келтириб чиқарилган ворислик билан боғлиқ мулквий оқибатлар дахлдор шахснинг даъвоси бўйича суд томонидан белгиланади.

Ушбу модда қоидалари васият мажбуриятига нисбатан ҳам қўлланилади.

Ушбу модданинг қоидалари ҳар қандай меросхўрларга, шу жумладан мажбурий ҳисса олиш ҳуқуқига эга бўлган меросхўрларга ҳам тааллуқлидир.

67-БОБ. ВАСИЯТ БЎЙИЧА ВОРИСЛИК

1120-модда. Умумий қоидалар

Фуқаронинг ўзига тегишли мол-мулкни ёки бу мол-мулкка нисбатан ҳуқуқини вафот этган тақдирда тасарруф этиш ҳуқуқидан хоҳиш-иродаси васият деб эътироф қилинади. Васиятнома шахсан тузилиши лозим. Васиятноманинг ва-

қил орқали тузилишига йўл қўйилмайди.

Фуқаро ўзининг барча мол-мулкни ёки унинг муайян қисмини қонун бўйича меросхўрлар доирасига кирадиган, шунингдек кирмайдиган бир ёки бир неча шахсга, шу билан бирга юридик шахсларга, давлатга ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларига васият қилиши мумкин.

Васият қилувчи қонун бўйича меросхўрлардан биттасини, бир нечасини ёки ҳаммасини изоҳ бермаган ҳолда меросдан маҳрум қилишга ҳақли. Қонун бўйича меросхўрни меросдан маҳрум этиш, агар васиятномадан бошқа ҳол келиб чиқмаса, бу васият қилувчининг тақдим этиш ҳуқуқи бўйича ворислик қиладиган авлодларига нисбатан таъбиқ этилмайди.

Мерос қолдирувчи ҳар қандай мол-мулк тўғрисидаги фармойишни ўз ичига оладиган васиятнома тузишга ҳақли.

Мерос қолдирувчи васият қилаётган пайтда ўзига тегишли бўлмаган мол-мулк тўғрисидаги фармойишни ўз ичига оладиган васиятнома тузишга ҳақли. Агар мерос очилган пайтда келиб, бундай мол-мулк унга тегишли бўлиб қолса, тегишли фармойиш қақрилади.

Мерос қолдирувчи васиятнома тузилгандан кейин уни истаган пайтда бекор қилиш ва ўзгартириш борасида эркин бўлиб, бунда бекор қилиш ёки ўзгартириш сабабларини кўрсатишга мажбур эмас.

Мерос қолдирувчи ўзи васиятномада меросхўр этиб тайинлаган шахсларга, ўз навбатида вафот этишлари эҳтимоли билан ўзларига васият қилинган мол-мулкни муайян тарзда тасарруф этиш ҳусусида кўрсатма бериш мажбуриятини юклатишга ҳақли эмас.

1121-модда. Шартли васиятнома

Васият қилувчи мероснинг олинishi учун меросхўр худқатворининг ҳусусиятини қонуний равишда шарт қилиб қўйишга ҳақли.

Меросхўрни тайинлаш ёки ворислик ҳуқуқидан маҳрум этиш тўғрисидаги фармойишга киритилган гайриқонуний шартлар қақриқ бўлмайди.

Васиятнома қақриқилган бўлиб, меросхўр ўз саломаатлигининг аҳолига кўра ёки бошқа объектив сабаблар туфайли бажара олмайдиган шартлар меросхўрнинг даъвоси бўйича қақриқ эмас деб топилиши мумкин.

1122-модда. Ворисдан кейинги ворисларни тайинлаш

Васият қилувчи васиятномада кўрсатилган меросхўр мерос очилгунга қадар вафот этиши, меросни қабул қилмаслиги ёхуд ундан воз кечиши ёки нолойиқ меросхўр сифатида ушбу Кодекснинг 1119-моддасида назарда тутилган тартибда мерос олишдан четлаштирилиши эҳтимолини, шунингдек васиятнома бўйича меросхўр мерос қолдирувчининг қонуний шартларини бажармаслиги эҳтимолини назарда тутган ҳолда бошқа меросхўрни (ворисдан кейинги ворисни) тайинлаши мумкин.

Ушбу Кодексга мувофиқ меросхўр бўла оладиган ҳар қандай шахс ворисдан кейинги ворис этиб тайинланиши мумкин.

Васиятнома бўйича меросхўрнинг ворисдан кейинги ворис зарарига меросдан воз кечишига йўл қўйилмайди.

1123-модда. Мол-мулкнинг васият қилинмаган қисминини мерос қилиб олиш

Мол-мулкнинг васият қилинмаган қисми ушбу Кодекснинг 1134-1143-моддаларида назарда тутилган тартибда ворисликка қақриқилган қонун бўйича меросхўрлар ўртасида тақсимланади.

Бу меросхўрлар жумласига мол-мулкнинг бошқа қисми васиятнома бўйича мерос қилиб қолдирилган қонун бўйича ворислар ҳам кирадилар.

1124-модда. Васиятноманинг шаклига доир умумий қоидалар

Васиятнома ёзилган жойи ва вақти кўрсатилган ҳолда ёзма шаклда тузилиши лозим.

Қуйидаги васиятномалар ёзма шаклда тузилган ҳисобланади:

нотариал тасдиқланган васиятномалар; нотариал тасдиқланган васиятномаларга тенглаштирилган васиятномалар. Ёзма шаклдаги васиятнома васият қилувчининг ўз қўли билан имзолаши лозим. Агар васият қилувчи жисмоний нуқсонлари, касаллиги ёки саводсизлиги туфайли васиятномани ўз қўли билан имзолай олмаганда, унинг илтимосига биноан нотариус ёки қонунга мувофиқ васиятномани тасдиқлайдиган бошқа шахс ҳозир бўлганда васият қилувчи ўз қўли билан имзолай олмаганлигининг сабаблари кўрсатилган ҳолда васиятномага бошқа шахс имзо қўйиши мумкин.

Қуйидагилар васият қилувчининг ўрнига васиятномани имзолаши мумкин эмас:

нотариус ёки васиятномани тасдиқловчи бошқа шахс; васиятнома кимнинг фойдасига тузилган ёки кимга нисбатан васият мажбурияти, юклатилган бўлса, ўша шахс, унинг эри (хотини), болалари, ота-онаси, неваралари ва чеваралари, шунингдек васият қилувчининг қонун бўйича меросхўрлари;

тулик муомала лаёқатига эга бўлмаган фуқаролар; саводсизлар ва васиятномани ўқий олмайдиган бошқа шахслар;

ёлгон гувоҳлик берганлик учун муқаддам судланган шахслар.

1125-модда. Нотариал тасдиқланган васиятнома

Нотариал тасдиқланган васиятнома васият қилувчи томонидан ёзилган ёки унинг сўзларидан нотариус томонидан ёзиб олинган бўлиши лозим. Васиятномани васият қилувчи сўзларидан нотариус томонидан ёзиб олиш пайтида умумий қабул қилинган техника воситаларидан (ёзув машинкаси, шахсий компьютер ва ҳоказолардан) фойдаланилиши мумкин.

Васият қилувчининг сўзларидан нотариус томонидан ёзиб олинган васиятномани имзолашдан олдин васият қилувчи унинг матнини нотариус олдида тулик ўқиб чиқиши лозим.

Агар васият қилувчи жисмоний нуқсонлари, касаллиги ёки саводсизлиги туфайли васиятномани шахсан ўқий олма-са, васиятноманинг матни васият қилувчига нотариус томонидан ўқиб эшиттирилади, бу ҳақда васиятномада тегишли ҳақда эътибор, васият қилувчи васиятномани шахсан ўқий олмаганлигининг сабаблари кўрсатиллади.

Васият қилувчининг хоҳишига кўра васиятнома нотариус томонидан унинг мазмуни билан танишиб чиқилмасдан (мафхия васиятнома) тасдиқланади.

Мафхия васиятномани васият қилувчи қақриқ саналмаслик ҳавфи остида ўз қўли билан ёзиши ва имзолаши лозим. Васиятнома икки гувоҳ ва нотариус иштирокида хатжилдга солиниб, хатжилд елимланиши лозим, гувоҳлар ўз фамилиялари, исмлари, оталарининг исмини ва доимий турар жойларини кўрсатган ҳолда хатжилдга имзо қўядилар. Гувоҳлар имзо қўйган хатжилд гувоҳлар ва нотариуснинг иштирокида бошқа хатжилдга солинадан ва бу хатжилд ҳам елимланади, унга нотариус тасдиқлаш устқилини ёзиб қўяди.

1126-модда. Нотариал тасдиқланган васиятномаларга тенглаштирилган васиятномалар

Қуйидаги васиятномалар нотариал тасдиқланган васиятномаларга тенглаштириллади:

касалхоналар, госпиталлар, бошқа стационар даволаш муассасаларида даволанаётган ёки қарилар ва ногиронлар уй-

ларида яшаб турган фуқароларнинг ана шу касалхоналар, госпиталлар ва бошқа даволаш муассасаларининг бош врачлари, уларнинг даволаш ишлари бўйича ўринбосарлари ёки навбатчи врачлари, шунингдек госпиталларнинг бошлиқлари, қарилар ва ногиронлар уйлариининг директорлари ёки бош врачлари томонидан тасдиқланган васиятномалари;

фуқароларнинг Ўзбекистон Республикаси байроғи остида кемаalarda сузиб юрган вақтидаги ана шу кемаларнинг капитанлари томонидан тасдиқланган васиятномалари;

қидирув экспедициялари ёки шу каби бошқа экспедициялардаги фуқароларнинг ана шу экспедициялар бошлиқлари томонидан тасдиқланган васиятномалари;

ҳарбий хизматчиларнинг, нотариуслар бўлмаган ерларда жойлашган ҳарбий қисмларда эса, бу қисмларда ишлаётган ҳарбий бўлмаган фуқаролар, уларнинг оила аъзолари ва ҳарбий хизматчилар оила аъзоларининг ҳам ҳарбий қисмларнинг командирлари томонидан тасдиқланган васиятномалари;

озодликдан маҳрум этиш жойларида ёки қамоқда сақланаётган шахсларнинг тегишли муассасалар бошлиқлари томонидан тасдиқланган васиятномалари; нотариус бўлмаган аҳоли пунктларида яшаётган шахсларнинг қонунга мувофиқ нотариал ҳаракатларини амалга ошириш ҳуқуқига эга бўлган мансабдор шахслар томонидан тасдиқланган васиятномалари.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган васиятномаларга нисбатан ушбу Кодекснинг 1125-моддаси қоидалари қўлланилади, васиятномани нотариал тасдиқлаш тўғрисидаги талаб бундан мустанос.

1127-модда. Васиятномани бекор қилиш ва ўзгартириш

Васият қилувчи истаган вақтда ўз васиятномасини тўлалигича бекор қилишга ёхуд унда мавжуд бўлган айрим васият фармойишларини янги васиятнома тузиш орқали бекор қилишга, ўзгартиришга ёки тўлиришга ҳақли.

Васиятнома васият қилувчи томонидан ёки васият қилувчининг ёзма фармойишига биноан нотариус ёхуд бошқа мансабдор шахслар томонидан унинг барча нуқсаларини йўқ қилиб ташлаш йўли билан бекор қилиниши мумкин.

Янги васиятнома тузиш орқали олдин тузилган васиятнома тўлалигича ёки унинг кейинги васиятномага зид бўлган қисми бекор қилинади.

Агар васият қилувчи томонидан кейинги васиятнома ўз навбатида бекор қилинган ёки ўзгартирилган бўлса, янги васиятнома тузиш орқали тўлалигича ёки қисман бекор қилинган олдинги васиятнома қайта тикланмайди.

1128-модда. Васиятноманинг сир сақланиши

Нотариус, васиятномани тасдиқловчи бошқа мансабдор шахс, шунингдек васият қилувчининг ўрнига васиятномани имзолаган фуқаро мерос очилгунга қадар васиятноманинг мазмунига, унинг тузилиши, бекор қилиниши ёки ўзгартирилишига дахлдор маълумотларни ошқор қилишга ҳақли эмас.

1129-модда. Васиятнинг талқин қилиш

Васиятнома нотариус, васият ижро этувчи ёки суд томонидан талқин қилинганда ундаги сўзлар ва ибораларнинг асл маъноси эътиборга олинади. Васиятномاداги бирон-бир қоидаларнинг асл маъноси ноаниқ бўлса, у бошқа қоидалар ва умуман васиятноманинг мазмуни билан таққослаш орқали аниқланади.

1130-модда. Васиятноманинг қақриқий эмаслиги

Тегишли шаклда тузилмаган васиятнома қақриқий эмас. Васиятноманинг қақриқий эмаслиги ушбу Кодекснинг битимлар қақриқий эмаслиги тўғрисидаги қоидаларга ҳам асосланади.

Васиятноманинг қақриқий эмас деб топилишдан мулквий оқибатларга эга бўладиган шахснинг даъвоси бўйича васиятнома уни тузиш, имзолаш ва тасдиқлашнинг ушбу Кодексда белгиланган тартиби бузилиши натижасида қақриқий эмас деб топилиши мумкин.

Васиятномاداги айрим фармойишларнинг қақриқий эмаслиги васиятноманинг қолган қисми қақриқийлигига дахл қилмайди.

Васиятнома қақриқий эмас деб топилган тақдирда, ушбу васиятномага биноан меросдан маҳрум бўлган меросхўр умумий асосларда мерос олиш ҳуқуқига эга бўлади.

1131-модда. Васиятномани ижро этиш

Васият қилувчи васиятноманинг ижро этилишини ўзи васиятномада кўрсатган, меросхўр ҳисобланмайдиган шахсга (васиятномани ижро этувчига) топириши мумкин. Бу шахснинг васиятноманинг ижро этувчиси бўлишга розилиги унинг ўз қўли билан васиятномага ёзган устқилига ёки васиятномага илова қилинган аризасида акс эттирилиши лозим.

Меросхўрлар ўзаро келишиб, васиятноманинг ижросини меросхўрлардан бирига ёхуд бошқа шахсга топиришга қақриқилар. Бундай келишувга эришилмаган тақдирда, васиятномани ижро этувчи бир ёки бир неча меросхўрнинг талаби билан суд томонидан тайинланиши мумкин. Васиятномани ижро этувчи васиятнома бўйича меросхўрлар олдиндан хабардор қилган ҳолда васият қилувчи томонидан ўз зиммасига юклатилган мажбуриятларини бажаришдан истаган вақтда воз кечиш ҳуқуқига эга. Васиятномани ижро этувчи меросхўрларнинг аризасига биноан суднинг чиқарган қарори билан ҳам ўз мажбуриятларидан озод қилиниши мумкин.

Васиятномани ижро этувчи:

меросни муҳофиза қилиши ва уни бошқариши; барча меросхўрларни ва васият мажбурияти юзасидан ҳуқуқ олувчиларни мерос очилганлиги тўғрисида ҳамда улар фойдасига васият мажбуриятлари тўғрисида хабардор қилиш учун имкон қадар барча чора-тадбирларни кўриши; мерос қолдирувчига тегишли суммаларни олиши; мерос қолдирувчининг хоҳиш-иродаси ва қонунга мувофиқ меросхўрларга уларга тегишли мол-мулкни бериши; меросхўрлар зиммаларига юклатилган васият мажбуриятларини ижро этишларини таъминлаши; васият мажбуриятларини бажариши ёхуд васиятнома бўйича меросхўрлардан васият мажбуриятларини ижро этишларини талаб қилиши лозим.

Васиятномани ижро этувчи меросни бошқариш ҳамда васиятномани ижро этиш билан боғлиқ суд ишларида ва бошқа ишларда ўз номидан қатнашишга ҳақли, шунингдек бундай ишларда иштирок этишга жалб этилиши мумкин.

Васиятномани ижро этувчи ўз мажбуриятларини меросни қарзлардан ҳоли қилиш, мерос қолдирувчига тегишли суммаларни ундириш ва барча меросхўрларнинг меросга эгалик қилишга киришини учун зарур бўлган оқилона муддат мобайнида амалга оширадиган. Ҳар қандай ҳолда ҳам кўрсатилган муддат мерос очилган кундан бошлаб бир йилдан ортиб кетмаслиги керак.

Васиятномани ижро этувчи меросни бошқариш ва васиятномани ижро этиш бўйича зарур ҳаракатларини мерос ҳисобидан ундириш ҳуқуқига эга. Васиятномада уни ижро этувчига мерос ҳисобидан ҳақ тўлаш назарда тутилми мумкин.

Васиятнома ижро этиб бўлинган, васиятномани ижро этувчи меросхўрларнинг талаби биноан уларга ҳисобот тақдим этиши шарт.

1132-модда. Васият мажбурияти

Васият қилувчи васият бўйича меросхўрнинг зиммасига бир ёки бир неча шахс (васият мажбурияти юзасидан ҳуқуқ

олувчилар) фойдасига бирон-бир мажбуриятни (васият мажбуриятини) мерос ҳисобидан бажаришни юклатишга ҳақли бўлиб, васият мажбурияти юзасидан ҳуқуқ олувчилар васият мажбурияти бажарилишини талаб қилиш ҳуқуқини олади.

Қонун бўйича ворислар жумласига кирадиган, шунингдек кирмайдиган шахслар ҳам васият мажбурияти юзасидан ҳуқуқ олувчилар бўлишлари мумкин.

Васият мажбурияти юзасидан ҳуқуқ олувчига мерос таркибига кирадиган ашёни мулк қилиб ёки бошқа ашёвий ҳуқуқ қилиб бериш, мерос таркибига кирмайдиган мол-мулкни унинг учун сотиб олиш ва унга бериш, унинг учун муайян ишни бажариш, унга муайян хизматлар кўрсатиш ва ҳоказолар васият мажбурияти нарсаси бўлиши мумкин.

Васият қилувчи томонидан зиммасига васият мажбуриятини бажариш вазифаси юклатил

ЎЗБЕКИСТОН

РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ФУҚАРОЛИК КОДЕКСИ

(Давоми. Бош 3-, 4-, 5-, 6-, 7-, 8-, 9-, 10-, 11-бетларда).

тегишли улуш унинг авлодларига ўтишини назарда тутди, бунда улуш тақдим қилинаётган қонун бўйича меросхўр билан бир хил даражада қариндош бўлган авлодлар ўртасида тенг тақсимланади.

Бола, невара, чевара, эвара меросхўрлигида тақдим қилиш ҳуқуқи қариндошлик даражаси чекланмаган ҳолда амал қилади, ён қариндошлик бўйича меросхўрликда тақдим қилиш ҳуқуқи мерос қолдирувчининг тушган ака-укалари (опасингиллари) номидан унинг жиёвлари ёхуд мерос қолдирувчининг тушган амакиси (тоғаси) ёки аммаси (холаси) номидан унинг амакиваччалари (тоғаваччалари) ва амаваччалари (холаваччалари) эга бўлади.

1141-модда. Мерос қолдирувчининг меҳнатта қобилиятсиз боқимлари

Мерос қолдирувчининг вафотига қалар камда бир йил унинг қарамоғида бўлган ва у билан биргаликда яшаган меҳнатта қобилиятсиз шахслар қонун бўйича меросхўрлар жумласига кириди. Қонун бўйича бошқа меросхўрлар бўлган тақдирда, меҳнатта қобилиятсиз боқимлар ворисликка қабирилатган наватнинг меросхўрлари билан биргаликда мерос олади.

Ушбу Кодекснинг 1136 - 1138-моддаларида кўрсатилган қонун бўйича меросхўрлар жумласига мансуб бўлган, бироқ ворисликка қабирилатган наватнинг меросхўрлари доирасига кирмайдиган меҳнатта қобилиятсиз шахслар, мерос қолдирувчи билан биргаликда яшаган-йашамаганликларидан қатъи назар, агар мерос қолдирувчининг вафотига қалар камда бир йил унинг қарамоғида турган бўлса, ана шу ворисликка қабирилатган наватнинг меросхўрлари билан биргаликда мерос олади.

Қонун бўйича бошқа меросхўрлар бўлган тақдирда, ушбу модда асосида ворисликка қабирилатган шахсларнинг ҳаммаси биргаликда кўпи билан мероснинг тўртдан бир қисмини мерос қилиб олади.

1142-модда. Меросдан мажбурий улуш олиш ҳуқуқи

Мерос қолдирувчининг воғта етмаган ёки меҳнатта қобилиятсиз болалари, шу жумладан фарзандликка олган болалари, шунингдек меҳнатта қобилиятсиз эри (хотини) ва ота-онаси, шу жумладан уни фарзандликка олганлар, васиятноманинг мазмунидан қатъи назар, қонун бўйича ворис бўлганларидан улардан ҳар бирига тегишли лозим бўлган улушнинг қамиди ярмини (мажбурий улуш) мерос қилиб олади.

Мажбурий улуш олиш ҳуқуқи эга бўлган меросхўр бирон-бир асос бўйича меросдан оладиган ҳамма нарса, шу жумладан оқдий уй жиҳозлари ва рўзгор буюмларидан иборат мол-мулкнинг қиймати ҳам, бундай меросхўр фойдасига қилинган васият мажбуриятининг қиймати ҳам мажбурий улушга қўшилади.

Меросдан мажбурий улуш олиш ҳуқуқи эга бўлган меросхўр учун васиятнома белгиланган ҳар қандай чеклашлар ва шартлар унга тегадиган мероснинг мажбурий улушдан ортқича қисмига нисбатангина ҳақиқийдир.

1143-модда. Мерос олишда эрининг (хотинининг) ҳуқуқи

Васиятнома ёки қонун бўйича эрга (хотинга) тегишли бўлган ворислик ҳуқуқи унинг мерос қолдирувчи билан никоҳдаги ҳолатига боғлиқ бошқа мулк ҳуқуқларига, шу жумладан никоҳда бўлиб, биргаликда орттирилган мол-мулкнинг муайян қисмига нисбатан бўлган мулк ҳуқуқида даҳл қилмайди.

Агар мерос қолдирувчи билан тузилган никоҳ мерос очилгунга қалар амалда бекор бўлган бўлса ва мерос очилгунга қалар камда беш йил мобайнида эр-хотин алоҳида-алоҳида яшаганликлари исботланса, суднинг қарори билан эр (хотин) қонун бўйича ворисликдан четлаштирилиши мумкин, ушбу Кодекснинг 1142-моддаси асосида мерос олиш бундан мустасно.

1144-модда. Қонун бўйича мерос олиганида меросни муҳофаза қилиш ва уни бошқариш

Мол-мулкнинг бир қисми васиятнома бўйича мерос қилиб олинган тақдирда, мерос қолдирувчи томонидан тайинланган васиятнома ижросиса, агар қонун бўйича меросхўрлар мероснинг қонун бўйича ворислик тартибиде ўтадиган қисмини ҳам муҳофаза қилади ва бошқаради.

Ушбу Кодекснинг 1131-моддасига мувофиқ васиятнома бўйича меросхўрлар ёки суд томонидан тайинланган васиятнома ижросиса, агар қонун бўйича меросхўрлар мероснинг қонун бўйича ворислик тартибиде ўтадиган қисмига нисбатан кўрсатилган мажбуриятларни ижро этиш учун мерос бошқарувчисини тайинлашни талаб қилмасалар, умуман бутун меросни муҳофаза қилиш ҳамда уни бошқариш мажбуриятларини амалга оширадди.

Меросни бошқарувчи қонун бўйича меросхўрлардан бир ёки бир нечасининг илтимосига биноан мерос очилган жойдаги нотариус томонидан тайинланади. Меросни бошқарувчи тайинланганига ёки бу иш учун танланган номзодга рози бўлмаган қонун бўйича меросхўр меросни бошқарувчи тайинланганига қарши судга мурожаат этишга ҳақиқ.

Агар қонун бўйича меросхўрлар бўлмаса ёки номаълум бўлса, маҳаллий давлат ҳокимияти органи ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи меросни бошқарувчи тайинлашни сўраб нотариусга мурожаат этиши лозим. Қонун бўйича меросхўрлар ҳозир бўлганлари тақдирда, уларнинг талаби билан меросни бошқарувчи мерос ҳисобидан зарур бўлган харажатлар ва оқилона ҳақ тўланган ҳолда қақриб олиниши мумкин.

Меросни бошқарувчи ушбу Кодекснинг 1131-моддасида назарда тутилган ваколатларни, агар қонун бўйича ворислик ҳусусиятларидан бошқача тартиб келиб чиқмаса, васиятномани ижро этишга нисбатан амалга оширадди.

Меросни бошқарувчи меросни муҳофаза қилиш ва уни бошқаришга доир зарур харажатларни мерос ҳисобидан ундириши, агар меросхўрлар билан келишувда бошқа тартиб назарда тутилган бўлмаса, ҳақ ҳам олиш ҳуқуқи эгадир.

69-БОБ. МЕРОСНИ ЭГАЛЛАШ

1145-модда. Умумий қондалар

Меросхўр ўзига тегишли лозим бўлган меросни ёки унинг бир қисмини (улушини) олиш ҳуқуқида, агар у кейинчалик меросдан воз кечмаса, ворислик ҳуқуқидан маҳрум этилмаса ва уни меросхўр этиб тайинлаш тўғрисидаги васият фармойиши ҳақиқий эмас деб топилдиши натижасида мерос олиш ҳуқуқини йўқотмаса, мерос очилган вақтдан эътиборан эга бўлади.

1146-модда. Меросга бўлган ҳуқуқ тўғрисида гувоҳнома бериш

Мерос очилган жойдаги нотариус меросхўрнинг илтимосига кўра унга меросга бўлган ҳуқуқи тўғрисида гувоҳнома бериши шарт.

Меросга бўлган ҳуқуқ тўғрисидаги гувоҳнома мерос очилган кундан эътиборан олти ой ўтганидан кейин берилади.

Қонун бўйича мерос олиганида ҳам, васиятнома бўйича мерос олиганида ҳам, агар нотариус тегишли мол-мулкка ёхуд бутун меросга нисбатан гувоҳнома беришни сўраб му-

рожаат этган шахслардан бошқа меросхўрлар йўқлиги тўғрисида маълумотларга эга бўлса, гувоҳнома юқорида кўрсатилган муддат тутамасидан олдин берилиши мумкин.

1147-модда. Меросдан воз кечиш ҳуқуқи

Меросхўр ўзининг ворисликка қақририлгани билан ёки билиши лозим бўлган кундан бошлаб олти ой ичида меросдан воз кечишга ҳақиқ. Узрли сабаблар бўлган тақдирда бу муддат суд томонидан кўпи билан икки ойга узайтирилиши мумкин.

Меросдан воз кечиш меросхўр томонидан мерос очилган жойдаги нотариусга ариза бериш орқали амалга оширилади. Агар ишончномада вакил орқали меросдан воз кечиш ваколати махсус назарда тутилган бўлса, меросдан шу тарзда воз кечиши мумкин.

Меросдан воз кечиш кейинчалик бекор қилиниши ёки қақриб олиниши мумкин эмас.

Меросхўр меросдан воз кечиш учун ўзига берилган муддат ўтганидан кейин бундай ҳуқуқни йўқотади. Агар меросхўр мерос қолдирилган мол-мулкни эгаллашга амалда киришган ёхуд уни тасарруф этган ёхуд ўзининг ана шу мол-мулкка бўлган ҳуқуқларини тасдиқловчи ҳужжатларни олиш учун мурожаат этган бўлса ҳам, меросдан воз кечиш ҳуқуқини кўрсатилган муддат ўтмасиданоқ йўқотади.

1148-модда. Меросдан воз кечиш ҳуқуқининг чекланиши

Агар меросхўр васиятнома бўйича ҳам, қонун бўйича ҳам ворисликка қақририлса, у ана шу асосларнинг бири ёки ҳар иккаласи бўйича ўзига тегишли бўлган меросдан воз кечишга ҳақиқ.

Меросхўр улушнинг ортқи ҳуқуқи бўйича ўзига тегишли бўлган меросдан, мероснинг қолган қисмига ворисликдан қатъи назар, воз кечишга ҳақиқ.

Меросхўр меросдан воз кечганида васиятнома бўйича ёки қонун бўйича меросхўрлар жумласидан бўлмиш бошқа шахслар фойдасига воз кечганини кўрсатишга ҳақиқ.

Ушбу моддада назарда тутилган ҳоллардан ташқари мероснинг муайян қисмидан воз кечилишига, меросдан изоҳотлар билан ёки шартлар қўйиб воз кечилишига йўл қўйилмайди.

1149-модда. Васият мажбуриятини қабул қилиб олишдан воз кечиш ҳуқуқи

Васият мажбурияти юзасидан ҳуқуқ олувчи васият мажбуриятдан воз кечишга ҳақиқ. Қисман воз кечишга, изоҳотлар билан, шартлар қўйиб ёки бошқа шахсининг фойдасига воз кечишга йўл қўйилмайди.

Ушбу моддада назарда тутилган ҳуқуқ айни бир пайтнинг ўзида ҳам меросхўр, ҳам васият мажбуриятини қабул қилиб олувчи ҳисобланган шахсининг меросдан воз кечиш ҳуқуқида боғлиқ бўлади.

Агар васият мажбуриятини қабул қилиб олувчи ушбу моддада назарда тутилган ҳуқуқдан фойдаланган бўлса, зиммасига васият мажбурияти юклатилган меросхўр бу мажбуриятни бажаришдан озод бўлади.

1150-модда. Мероснинг тақсимланиши

Меросни қабул қилиб олган қонун бўйича меросхўрлардан исталган бири мероснинг тақсимланишини талаб қилишга ҳақиқ.

Меросни тақсимлаш меросхўрларнинг келишувига кўра уларига тегишли улушларга мувофиқ, келишувга эришилмаган тақдирда эса, суд тартибиде амалга оширилади.

Ушбу модданинг қондалари барча мерос ёки унинг бир қисми меросхўрларга улушларда муайян мол-мулк кўрсатилмасдан васият қилинган ҳолларда меросни васиятнома бўйича меросхўрлар ўртасида тақсимлашга нисбатан қўлланилади.

1151-модда. Ҳозир бўлмаган меросхўрларнинг ҳуқуқлари

Агар меросхўрлар орасида турган жойи номаълум шахслар бўлса, қолган меросхўрлар, васиятномани ижро этувчи (мерос бошқарувчиси) ва нотариус уларнинг турган жойини аниқлаш ҳамда уларни ворисликка қақриш юзасидан зарур чораларни қўриши шарт.

Агар турган жойи аниқланиб, мерос олишга қақриланган, лекин ҳозир бўлмаган меросхўр ушбу Кодекснинг 1147-моддасида назарда тутилган муддат ичида меросдан воз кечмаган бўлса, қолган меросхўрлар меросни тақсимлаш ниятлари тўғрисида уни хабардор қилиши шарт. Агар ҳозир бўлмаган меросхўр хабар қилинган пайтдан эътиборан уч ой ичида қолган меросхўрларни меросни тақсимлаш ҳақидаги келишувда иштирок этиш истаги тўғрисида хабардор қилмаса, қолган меросхўрлар ҳозир бўлмаган меросхўрга тегишли бўлган улушни ажратиб, ўзаро келишувга кўра мерос тақсимотини амалга оширишга ҳақиқидирлар.

Агар ҳозир бўлмаган меросхўрнинг турган жойи мерос очилган кундан эътиборан бир йил мобайнида аниқланмаса ва унинг меросдан воз кечиши тўғрисида маълумотлар бўлмаса, қолган меросхўрлар мерос тақсимотини ушбу модданинг иккинчи қисми қондалари бўйича амалга оширишга ҳақиқидирлар.

Ҳомида бўлган, бироқ ҳали тўғилмаган меросхўр бўлса, меросни тақсимлаш бундай меросхўр тутилганидан кейингина амалга оширилиши мумкин.

Агар ҳомида ҳолида бўлган, бироқ ҳали тўғилмаган меросхўр тартиқ туғилса, қолган меросхўрлар унга тегишли бўлган мерос улушини ажратган ҳолдагина меросни тақсимлашни амалга оширишга ҳақиқидирлар. Мерос тақсимотида чақалоқнинг манфаатларини ҳимоя қилиш учун васийлик ва ҳомилик органининг вакили тақлиф этилиши лозим.

1152-модда. Корхонага ворислик

Агар мерос таркибига киридиган корхонанинг меросни қабул қилиб олган барча меросхўрлари келишувда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, бундай мерос натурга ҳолида тақсимланмайди ва меросхўрларга тегишли бўлган улушларга мувофиқ уларнинг умумий улушли мулкка айланади.

1153-модда. Айрим меросхўрларнинг мерос таркибига киридиган мол-мулкка нисбатан имтиёзли ҳуқуқи

Мерос очилгунга қалар уч йил мобайнида мерос қолдирувчи билан биргаликда яшаган меросхўрлар мерос тақсимланишида мерос таркибидан уй-жой, қавртира ёки бошқа турар жойни, шунингдек уй-жой ашёлари ва рўзгор буюмларини олишда имтиёзли ҳуқуққа эга бўлади. Мерос қолдирувчи билан мол-мулкка нисбатан умумий мулк ҳуқуқи эга бўлган меросхўрлар мерос тақсимланишида мерос таркибидан умумий мулк бўлган мол-мулкни асл ҳолида олишда имтиёзли ҳуқуққа эга бўлади.

Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида кўрсатилган имтиёзли ҳуқуқлар амалга оширилганда мерос тақсимотида қатнашаётган бошқа меросхўрларнинг мулкки манфаатларига риоя этилиши лозим. Агар мажбур ҳуқуқларни амалга ошириш натижасида меросни ҳосил қилувчи мол-мулк бошқа меросхўрларга тегишли улушларни бериш учун етарли бўлмаса, имтиёзли ҳуқуқни амалга ошираётган меросхўр уларга тегишли пул ёки мол-мулк товонини тўлаши лозим.

1154-модда. Мерос улушларининг ортқиши

Меросхўр меросдан воз кечган ёхуд ушбу Кодекснинг 1119-моддасида кўрсатилган ҳолатлар бўйича меросхўрлар орасидан чиқиб кетган тақдирда мероснинг унга тегадиган

қисми ворисликка қақриланган қонун бўйича меросхўрларга ўтади ва улар ўртасида меросдаги улушларига мутаносиб равишда тақсимланади.

Агар мерос қолдирувчи барча мол-мулкни ўзи тайинлаган меросхўрларга васият қилган бўлса, мероснинг меросдан воз кечган ёки меросхўрлар қаторидан чиқиб кетган меросхўрга тегишли бўлган қисми қолган васиятнома бўйича меросхўрларга ўтади ва, агар васиятномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, улар ўртасида меросдаги улушларига мутаносиб равишда тақсимланади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида баён этилган қондалар:

агар воз кечган ёки меросхўрлар қаторидан чиқиб кетган меросхўр ўрнига бошқа меросхўр тайинланган; меросхўр меросдан муайян шахс фойдасига воз кечган; қонун бўйича ворисликка меросхўрнинг воз кечиши ёки меросхўрлар қаторидан чиқиб кетиши ворисликка кейинги наватдаги меросхўрларни қақришга сабаб бўлган ҳолларда қўлланилмайди.

1155-модда. Мерос ҳисобидан тўланиши лозим бўлган харажатлар

Мерос ворислар ўртасида тақсимланишидан олдин мерос қолдирувчининг вафоти олдидан хасталиги туфайли қилинган зарур харажатлар, мерос қолдирувчини дафн этиш харажатлари, меросни эгаллаш, муҳофаза қилиш, бошқариш ва васиятномани ижро этиш, шунингдек васиятномани ижро этувчи ёки меросни бошқарувчига ҳақ тўлаш билан боғлиқ харажатларни қоплаш тўғрисидаги талаблар мерос ҳисобидан қондирилиши лозим. Бу талаблар мерос қиймати ҳисобидан бошқа барча талаблардан, шу жумладан ипотека ёки бошқа гаров билан таъминланган талаблардан олдин имтиёзли равишда қондирилиши лозим.

1156-модда. Кредиторларнинг мерос қолдирувчининг қарзларини ундириб олиши

Мерос қолдирувчининг кредиторлари васиятномани ижро этувчига (меросни бошқарувчига) ёки меросхўрларга мерос қолдирувчининг мажбуриятлардан келиб чиқадиган ўз талабларини қўйишга ҳақиқидирлар. Бу ҳолда меросхўрларнинг ҳар бири ўзига теккан мол-мулкнинг қиймати доирасида солидар қарздорлар сифатида жавобгар бўлади.

1157-модда. Эгасиз қолган мол-мулк

Агар қонун бўйича ҳам, васиятнома бўйича ҳам меросхўрлар бўлмаса ёхуд меросхўрлардан ҳеч қайсиси ворислик ҳуқуқи эга бўлмаса ёхуд уларнинг ҳаммаси меросдан воз кечган бўлса, мерос мол-мулк эгасиз деб ҳисобланади.

Мерос мол-мулк мерос очилган жойдаги маҳаллий давлат ҳокимияти органи ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органининг аризаси бўйича мерос очилган кундан эътиборан бир йил ўтганидан кейин суднинг қарори асосида эгасиз деб топилади. Мерос мол-мулк, агар уни қўриқлаш ва бошқариш билан боғлиқ харажатлар унинг қийматидан ошиб кетса, кўрсатилган муддат ўтишидан олдин эгасиз деб топилиши мумкин.

Эгасиз мол-мулк у турган жойдаги фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи мулккага ўтади, бу орган мол-мулкдан воз кечган тақдирда, давлат мулккага ўтади.

Эгасиз мол-мулкни қўриқлаш ва бошқариш ушбу Кодекснинг 1144-моддасига мувофиқ амалга оширилади.

VI БЎЛИМ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ НОРМАЛАРИНИ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ МУНОСАБАТЛАРГА НИСБАТАН ТАТБИҚ ҚИЛИШ 70-БОБ. УМУМИЙ ҚОНДАЛАР

1158-модда. Чет эл элементи билан мураккаблашган фуқаролик-ҳуқуқий муносабатларга нисбатан қўлланилиши лозим бўлган ҳуқуқни белгилаш

Чет эл фуқаролари ёки чет эл юридик шахслар иштирокидаги ёхуд чет эл элементи билан мураккаблашган фуқаролик-ҳуқуқий муносабатларга нисбатан қўлланилиши лозим бўлган ҳуқуқ ушбу Кодекс, бошқа қонунлар, халқаро шартномалар ва эътироф этилган халқаро таомиллар асосида, шунингдек тарафларнинг келишуви асосида белгиланади.

Тарафларнинг ҳуқуқни танлашга доир келишуви очиқ ифодаланган бўлиши ёки бенефита шартнома талабларидан келиб чиқиб қўриб чиқилаётган барча ҳолатларидан келиб чиқиб лозим.

Агар ушбу модданинг биринчи қисмига мувофиқ қўлланилиши лозим бўлган ҳуқуқни аниқлашнинг имкони бўлмаса, чет эл элементи билан мураккаблашган фуқаролик-ҳуқуқий муносабатлар билан энг узвий боғланган ҳуқуқ қўлланилади.

Чет эл ҳуқуқ нормаси оммавий-ҳуқуқий ҳусусиятта эга бўлганлигига асосланибгина уни қўллашни чеклаш мумкин эмас.

1159-модда. Ҳуқуқий баҳо бериш

Юридик тушунчаларга суд ёки бошқа давлат органи томонидан ҳуқуқий баҳо берилишида, агар қонунда бошқа ҳол назарда тутилган бўлмаса, бундай юридик тушунчаларни низо кўриб чиқилаётган мамлакат сифатида Ўзбекистон Республикасининг ҳуқуқида мувофиқ шарҳлашга асосланади.

Агар юридик тушунчалар низо кўриб чиқилаётган мамлакат сифатида Ўзбекистон Республикасининг ҳуқуқида номаълум бўлса ёки бошқа ном ёхуд бошқа мазмун билан маълум бўлса ва Ўзбекистон Республикасининг ҳуқуқи бўйича тақдим этиш орқали аниқланиши мумкин бўлмаса, уларга ҳуқуқий баҳо беришда чет давлат ҳуқуқи ҳам қўлланилиши мумкин.

1160-модда. Чет эл ҳуқуқи нормалари мазмунини аниқлаш

Чет эл ҳуқуқини қўлланишда суд ёки бошқа давлат органи унинг нормалари мазмунини бу нормаларнинг тегишли хорижий давлатда расмий тақлиф этилиши, қўлланиши амалиёти ва доктринасига мувофиқ аниқлайди.

Суд ёки бошқа давлат органи чет эл ҳуқуқи нормалари мазмунини аниқлаш мақсадида ёрдам ва тушунтиришлар сўраб Адлия вазирлигига ва бошқа миллий ваколатли органлар ҳамда муассасаларга, шу жумладан чет элдеги органлар ва муассасаларга мурожаат этиши ёхуд экспертларни жалб қилиши мумкин.

Ишда иштирок этаётган шахслар ўз талаблари ёки эътирозларини асослаш учун уларни вақ келтираётган чет эл ҳуқуқи нормаларини тасдиқловчи ҳужжатларни тақдим этишга ва бу нормаларнинг мазмунини аниқлашда сулга ёки бошқа давлат органларига бошқача тарзда ёрдамлаштишга ҳақиқидирлар.

Агар ушбу моддага мувофиқ қўрилган чора-тадбирларга

қарамай, чет эл ҳуқуқи нормаларининг мазмуни оқилона муддатларда аниқланмаса, Ўзбекистон Республикасининг ҳуқуқи қўлланилади.

1161-модда. Қарши томон ва учинчи мамлакат ҳуқуқида ҳавола этиш

Ушбу бўлим қондаларига мувофиқ, чет эл ҳуқуқида ҳар қандай ҳавола этиш тегишли мамлакатнинг коллизия ҳуқуқи эмас, балки моддий ҳуқуқида ҳавола этиш деб қаралиши лозим, ушбу бўлимда назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Чет эл ҳуқуқи ушбу Кодекснинг 1168-моддасига, 1169-моддасининг биринчи, учинчи ва бешинчи қисмларига, 1171 ва 1174-моддаларига мувофиқ қўлланилган ҳолларда қарши томон сифатида Ўзбекистон Республикаси ҳуқуқи ва учинчи мамлакат ҳуқуқида ҳавола этиш қабул қилинади.

1162-модда. Қонунни четлаб ўтиш оқибатлари

Ушбу Кодекс билан тартибга солинадиган муносабатлар иштирокчиларининг ушбу бўлимнинг қўлланилиши лозим бўлган ҳуқуққа доир қондаларини четлаб ўтиб, тегишли муносабатларни бошқа ҳуқуққа бўйсундиришга қаратилган келишувлари ва бошқа ҳаракатлари ҳақиқий эмас. Бундай ҳолда тегишли давлатнинг ушбу бўлимига мувофиқ татбиқ этилиши лозим бўлган ҳуқуқи қўлланилади.

1163-модда. Ҳуқуқни ўзаролик асосида қўллаш

Суд ёки бошқа давлат органи ўзи қўриб чиқётганига ўхшаш муносабатларга нисбатан тегишли чет давлатда Ўзбекистон Республикасининг ҳуқуқи қўлланиши ёки қўлланилмаганидан қатъи назар, ана шу чет давлатнинг ҳуқуқини қўллаверди, Ўзбекистон Республикаси қонунда чет эл ҳуқуқини ўзаролик асосида қўллаш назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Агар чет эл ҳуқуқини қўллаш ўзароликка боғлиқ бўлса, бошқача ҳолат исботланмаганлиги сабабли у мавжуд деб тахмин қилинади.

1164-модда. Оммавий тартиб тўғрисидаги изоҳ

Чет эл ҳуқуқини қўлланиш Ўзбекистон Республикасининг ҳуқуқ-тартиботи асосларига (омма

Ўзбекистон Республикасининг ўз кучини тўла ёки қисман йўқотган қонун ҳужжатларининг рўйхати

1. Ўзбекистон Республикасининг 1963 йил 23 мартда қабул қилинган «Ўзбекистон Республикаси Гражданлик кодексини тасдиқлаш тўғрисида»ги Қонуни (Ўзбекистон Республикаси Олий Советининг Веломостлари, 1963 йил, № 9, 30-модда).

14. Ўзбекистон Республикаси Олий Совети Президиумининг 1973 йил 27 июлдаги «Ўзбекистон Республикаси Гражданлик кодексининг 492-моддасига ўзгартириш киритиш тўғрисида»ги Фармони (Ўзбекистон Республикаси Олий Советининг Веломостлари, 1973 йил, № 19, 253-модда).

ҳақида»ги Қонуни (Ўзбекистон Республикаси Олий Советининг Веломостлари, 1978 йил, № 22, 377-модда).

қабул қилинган «Ўзбекистон Республикаси Олий Совети Президиумининг Ўзбекистон Республикасининг баъзи қонун актларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги фармонларини тасдиқлаш ҳақида»ги Қонуни бешинчи хатбошисининг Ўзбекистон Республикаси Гражданлик кодексига доир қисми (Ўзбекистон Республикаси Олий Советининг Веломостлари, 1988 йил, № 11, 139-модда).

18 ноябрь — Ўзбекистон Республикаси байроғи қабул қилинган кун
БАЙРОҚ — ВАТАН РАМЗИ
Байроқ ҳамма ерда ва ўтмиш замонларда ҳам давлат рамзи бўлиб келган. Шунинг учун мамлакатимиз мустақиллиги эълон этилгандан эллик кун ўтар-ўтмас, «Ўзбекистон Республикасининг давлат байроғи тўғрисида»ги Қонунга биноан, миллий байроғимиз қабул қилинди.

Андижон вилоятининг Балиқчи туманида республика ёшларининг «Камолот» жамғармаси маҳаллий бўлими ташаббуси билан барпо этилган кичик корхонага «Нептун» номи берилган.
ИСТАК БЎЛСА БАС — ИШ ТОПИЛАДИ

ПАРВОЗ БЕХАТАР БЎЛИШИ УЧУН
Тошкент аэропортининг ҳаво кемалари ҳаракатини бошқариш автомат тизими марказида Франциянинг жаҳонга машҳур «Томсон» фирмасининг радиоэлектрон асбоблари билан жиҳозланган янги диспетчерлик мажмуи ишга тушди.

ДУШАНБА, 18

ТЕЛЕМОШАБИНЛАР ДИККАТИГА
Профилактика муносабати билан 18 ноябрь кунин УЗТВ I курсатувлари соат 6.30 дан 14.05 гача УЗТВ III каналдан ордан намойиш этилади.

17.55 Кўрсатувлар тартиби. Янгиликлар.
18.00 «Истиқлол рамизи». Видеоклип.
18.15 «Экзотик».

18.00 Янгиликлар.
18.15 «Мультиклар».

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!» Тонгли дам олиш дастури.
8.00 - 8.30 «Хабарнома».

17.50 Янгиликлар.
18.00 «Қадимий тоғлар арфаси». Бадий фильм.

Россия жамоат телевидениеси.
19.10 - 21.35

21.35 Эълонлар.
22.30 «Янги кўрсон». Телесериял.

Россия давлат телевидениеси.
22.55 - 23.30

23.30 Эълонлар.
23.35 - 23.40 Янгиликлар.

17.10 - 18.45 Туркия телевидениеси.

18.45 Кўрсатувлар анониси.
19.00 «Мультиклар».

Россия жамоат телевидениеси.
19.10 - 21.35

21.35 Эълонлар.
22.30 «Янги кўрсон». Телесериял.

Россия давлат телевидениеси.
22.55 - 23.30

23.30 Эълонлар.
23.35 - 23.40 Янгиликлар.

ХАФТАЛИК КўРСАТУВЛАР TV

19.20 «Дурашан» телекомпаниясининг кўрсатувлари.
19.30 «Санта-Барбара». Телевизион бадий фильм.

ЧОРШАНБА, 20

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!». Тонгли дам олиш дастури.
8.00 - 8.25 «Аборот».

8.25 «Калибим ардоғи». Фанижон Тошматов номидagi дуториал ансамблининг концертлари.
8.35 «Умид мучилари». Тележурнал.

12.30 «Сехри оханлар». Болалар учун кўрсатувлар дастури.
12.45 «Худода-беҳуда галлар». Бадий фильм.

17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 «Истиқлол рамизи». Видеоклип.

Россия жамоат телевидениеси.
19.10 - 21.35

21.35 Эълонлар.
22.30 «Янги кўрсон». Телесериял.

Россия давлат телевидениеси.
22.55 - 23.30

23.30 Эълонлар.
23.35 - 23.40 Янгиликлар.

17.10 - 18.45 Туркия телевидениеси.

18.45 Кўрсатувлар анониси.
19.00 «Мультиклар».

Россия жамоат телевидениеси.
19.10 - 21.35

21.35 Эълонлар.
22.30 «Янги кўрсон». Телесериял.

20.05 «Ўзбекистон янгиликлари» (инглиз тилида).
20.15 «Дилнаво садолар».
20.25 Эълонлар.

17.50 Янгиликлар.
17.55 Эълонлар.

Россия жамоат телевидениеси.
7.30 - 9.00 «Телетон».

19.10 - 21.35
21.35 Эълонлар.
21.40 «Янги кўрсон». Телесериял.

Россия давлат телевидениеси.
22.55 - 23.25

17.10 - 18.45 Туркия телевидениеси.
18.45 Дастурнинг охиши.

Россия жамоат телевидениеси.
19.10 - 21.35

21.35 Эълонлар.
22.30 «Янги кўрсон». Телесериял.

Россия давлат телевидениеси.
22.55 - 23.30

23.30 Эълонлар.
23.35 - 23.40 Янгиликлар.

17.10 - 18.45 Туркия телевидениеси.

18.45 Кўрсатувлар анониси.
19.00 «Мультиклар».

Россия жамоат телевидениеси.
19.10 - 21.35

21.35 Эълонлар.
22.30 «Янги кўрсон». Телесериял.

Қозғистоннинг шимолий вилоятларидаги асосий галла ишлаб чиқарувчи

"Одил" фирмаси (Ўзбекистон Республикаси)

Ўзбекистон худудида галла сотишни йўлга қўйганлиги муносабати билан қорхоналар, бирлашмалар ва юридик шахсларга мурожаат этади.

Тўлов: галпа Ўзбекистон худудига киргандан кейин.

Унутманг! Бизда энг арзон нарх.

Тел.: 56-14-07, 33-56-79. Факс: 56-59-76.

Мадабирсорлар гуруҳида! Очiq турдаги "Ўзбекистимаш" акционерлик жамияти

1996 йил 15 октябрдан бошлаб халқ истеъмол молларини сотмоқда.

Махсулот қандай миқдорда харид қилиниши ва тўлов шаклини қараб 40 фоизгача узгарувчан сийлов усули қўлланилмоқда.

Манзил: 702108, Чирчиқ ш., Менделеев кўчаси, 2. Телефон: (37171) 6-57-96.

21006UMFS ЧИҚАРИЛИШДАГИ ҚИСҚА МУДДАТЛИ ДАВЛАТ ОБЛИГАЦИЯЛАРИНИ ҚОПЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан Ўзбекистон Республикаси Марказий банки ўртасида 1996 йил 26 мартда тузилган 1-сонли шартномага биноан 1996 йил 20 ноябрда олтинчи чиқарилишдаги қисқа муддатли давлат облигацияларининг қопланишини маълум қилади.

- а) Чиқарилиш рақами: 21006UMFS;
б) Чиқарилиш ҳажми: 1 500 000 000 (бир миллиард беш юз миллион) сўм;
в) Облигациянинг номинал қиймати 1 000 (бир минг) сўм.

Облигациялар тўлови 1996 йил 20 ноябрь кунин соат 9.00 да қуйидаги манзилда амалга оширилади: Тошкент шаҳри, Ўзбекистон шоҳ кўчаси 6-уй.

21006UMFS чиқарилишдаги облигацияларни қоплашдан олдинган маблағлардан 21009UMFS чиқарилишдаги облигацияларни харид қилишда фойдаланиш мумкин.

Тўлов билан боғлиқ масалалар бўйича облигация эгалари билан шартнома тузган дилерларга мурожаат қилиш мумкин.

ҚИСҚА МУДДАТЛИ ДАВЛАТ ОБЛИГАЦИЯЛАРИНИНГ 21009UMFS ЧИҚАРИЛИШИНИ ЖОЙЛАШТИРИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан Ўзбекистон Республикаси Марказий банки ўртасида 1996 йил 26 мартда тузилган 1-сонли шартномага биноан 1996 йил 20 ноябрда қисқа муддатли давлат облигацияларининг тўққизинчи чиқарилишини сотиш бўйича қимощди савдоси ўтказилишини эълон қилади...

- а) Чиқарилиш рақами: 21009UMFS;
б) Чиқарилиш ҳажми: 2 000 000 000 (икки миллиард) сўм;
в) Облигациянинг номинал қиймати 1 000 (бир минг) сўм;
г) Облигациянинг қопланиш муддати: 1997 йил 19 февраль;
д) Ўзбекистон Республикасининг резидентлари — ҳуқуқий шахслар облигацияларни сотиб олиши мумкин.
е) Рақобатдош бўлмаган талабномаларнинг максимал миқдори ҳар бир дилер рақобатдош талабномаси ҳажмининг 20 фоизидан ортиқ бўлмаслиги лозим.

Кимощди савдоси 1996 йил 20 ноябрь соат 10.00 да Тошкент шаҳри, Ўзбекистон шоҳ кўчаси, 6-уйда ўтказилади.

Кимощди савдоси ўтказилиши муносабати билан қисқа муддатли давлат облигацияларининг иккиламчи савдолари вақти ҳам ўзгаради. Савдолар 21007UMFS рақамли еттинчи чиқарилиш бўйича 19 ноябрь сешанба кунин, 21008UMFS рақамли саккизинчи чиқарилиш бўйича 21 ноябрь пайшанба кунин ўтказилади. Савдолар соат 10.30 да бошланади. Манзил: Тошкент шаҳри, Ўзбекистон шоҳ кўчаси, 6-уй, Республика валюта биржаси.

Облигацияларни сотиш ёки харид қилишни хоҳлаган ва облигацияларнинг чиқарилиш шартларига мувофиқ, шу ҳуқуққа эга бўлган шахслар ва ташкилотлар қуйида рўйхати берилаётган дилер-банкларнинг исталганига мурожаат қилишлари мумкин.

Table with 3 columns: Ратриб рақами, Дилер, Манзил, телефон. Lists 13 banks and their contact information.

АСБОВА ВА УСКУНАЛАР СОТАМИЗ: Газлайванд аппаратлари (жамлама), Кислорот ва пропан редукторлари, Монтаж тўлпоқлари, дробеллари, Гараж ва бўёқчилик компрессорлари, Электр пармадистаклар, пармалар, "Боларка" лар, электр арра, Электр силлиқловчи машиналар, электр қайроқ, Отбойка болағлари, бўёқ пурқалчилар, Кучланиши узгартирувчи 36 В, 200 Гц, Асбоблар йиғмаси, электр рандолар, Силлиқловчи ва кесувчи халқалар, қумқозғалар, эволлар, Бўёқчилик бўёқкувурлар, мўйқаламлар, шателлар.

ПМЕ пускателлари: 1, 2, 3 мегаметрлар, Электр насослар: "Гном", консолаи, мотопомпалар, Электр оклагичлар: 1 т., 0,5 т., Брезент енглар, пайвандчи қийшлар, СОТИБ ОЛАМИЗ: Кислорот шланглари АСП-10 (газлайванд учури), Ҳаво компрессорлари, "Гном" насослари (вишамидгайни ҳам), Монтаж патронлари, перфораторлар, Катта диаметрли элдучан енглар, Гайка клапчалари, зубилачалар, ножеваллар, исканжалар, Электр асбоблар учун трансформаторлар, Брезент, газмоллар, махсус қийшлар.

Ўзбекистон Республикаси Ижтимоий таъминот вазирлиги "Нуронийлар оромгоҳи"нинг директори Холмид ТУРСУНОВНИНГ вафоти муносабати билан унинг оила аъзолари ва ақилларига ҳуқур таъзия биндиради. Тошкент ДТЭС жамоаси қорхона директори Валерий Едгорович Омон ЕДГОРОВНИНГ вафот этганини муносабати билан ҳуқур таъзия биндиради. Инамоий ноили Тошкент давлат педагогика институтини жамоаси институтини ҳужуқли бўлини бошлиғи Э. Турдиевага отаси Фабурун ТУРДИЕВНИНГ вафоти муносабати билан ҳуқур таъзия иҳор қилади.

Манзил: метронинг С. Раҳимов бекати, "ВОСТОК" ИИБ (ички тел.: 188).

БИР ШИМА ЧОЙ УСИМА

Онам шифокор бўлгани учунми, болалигимдан оқ халат кийган, бошида оппоқ қалпоғи бор шифокорларга ҳавас билан қарардим. Ҳозир ҳам шундай. Лекин ўзимнинг бу касбни эгаллашга юрагим бетларман.

Чунки мен қондан кўрақдим, айниқса, жарроҳлик асбобларига кўзим тушиб қолса, юрагим орқамга тортиб кетарди. Шунинг учун бўлса керак, до-ворак, дадил, бироз қаҳри қаттигу лекин юраги тоза одамларгина шифокор бўлиши керак, деган фикр ҳаёлимдан кетмасди. Вақт утган сари ушбу фикрнинг турғилигига ишончнинг орта бошлади. Айниқса, жарроҳ авл Озода Мусаева билан танишув бундан янада қатъийлаштиради. Унинг ўткир нигоҳи, дадиллиги, кесиб гапириши, чеҳрасидаги қатъият — барча-барчаси жарроҳ худди шундай бўлиши керак, дейётгандек туюлди мента.

булимга бошчилик қилмоқда. Аслида иш фаолиятини шу даргоҳда бошлаган. Ордада бир йил Санкт-Петербургдаги врач-экспертлар малакасини ошириш институтида ўқиб қайтди. Мана, шунга ҳам 11 йил бўлиб қолибди. Ташкент давлат тиббиёт

ни ўйлаганман. Ҳақиқатан ҳам шундай. Жарроҳлик иши тезкорликни, қаққон ҳаракатини, зийракликни талаб этади. Озодахоннинг беморлари турли характердаги, касаллик тарихи узига хос одамлар. У ҳар бирининг дардига малҳам

га кўра ҳар ким касалликка қарши ҳар хил курашади, — дейди шифокор. — Ҳар қандай шароитда ҳам одам ўзини ургатиши керак. Шунинг учун деяр-

Юзма-юз

Озода МУСАЕВА

ФАҚАТ ЖАРРОҲЛИКНИ ИСТАГАН АЁЛ

институтининг даволаш факультетини битирган Озодахон нима учун жарроҳликни танлагани билан қизиқдим.

— Сизга қандай тушунтирсам экан. Назаримда, бу аввало, характер билан боғлиқ бўлса керак. Чунки мен қилаётган ишнинг самарасини тезда куриши истайман. Жарроҳликда худди шундай. Бирор беморни даволашга киришсангиз, баъзан уша заҳотиёқ дарддан фориғ бўлганини кўрасиз. Шунинг учун фақат жарроҳ бўлиш-

булишни, кунглига йул топишни, дардини қисман бўлса-да, енгилаштиришни истайди. Эҳтимол, шунинг учун бўлса керак, ҳеч қачон операциядан чарчамайди. Бир кунда баъзан икки-уч нафар беморни операция қилишга тўри келади. Лекин дард билан, инсон соғлиги билан курашаётган аёл жарроҳлик столи енида вақтнинг қандай ўтиб кетганини ҳам сезмайди.

— Ҳар бир касалликда одам организмнинг аҳамияти жуда катта. Шун-

ли барча операциядан сунг уйга бориб ҳам кўнги-роқ қилиб, беморларнинг аҳолининг суриштириб ту-

раман. — Касалхона иккинчи уйингиз экан-да, — дейман ҳазил аралаш.

— Аксинча, биринчи уйим. Чунки эртадан кечгача, баъзан тунлари ҳам шу ерда буламан. Албатта, бунинг учун биринчи навбатда турмуш уртоғимдан миннатдорман. У киши ижтимоий. Лекин мени ва касбимни ҳурмат қилгани учун барча ишларим-

да кумаклашиб, шароит яратиб беради. Яна онам менинг асосий таянчим.

Ҳа, Озодахон онлада ёлғиз қиз. Мана бугун унинг учта қизалоғи онасининг бағрини тўлдириб ўтирибди. Ҳатто учинчи қизини туғишда ишхонадан тўтри туғруқхонага жўнаган. Сунг икки ойлик чақалогини онаси олиб қолиб, ишга тушиб кетганди. Албатта, одамнинг ишхонада иши юришини учун онласидан кунгли хотиржам бўлиши керак. Айниқса, аёл кишининг, боз устига у энг нозик касблардан бўлиши жарроҳлик қилса. Лекин у барча юмушларни турмуш уртоғи ва онасига тапшаб, фақат ишхонада жонкуярлик қилиб юргани йўқ. Йхшигина уй бекаси, болаларнинг меҳрибон онаси. Тиниб-тинчимас, ҳаракатчан, оёқларидан ўт чақнайидган Озода Мусаева барча ишга улгуради. Чунки у ўз касбини ҳам, оиласини ҳам бирдек севади.

Биз ҳали кўплаб беморлар унинг енгли қўлларидан шифо топишга ишонамиз. Зеро, инсон саломатлигини барча нарсалардан устун қувовчи ана шундай шифокорлар бор экан, халқимиз соғлиги ишончли қўлларда эканига шубҳа қилмасак ҳам бўлади.

Г. УМАРОВА.

ДУНЁДА МЕҲРТА ШУЛА КЎЗЛАР БОР

БУ БОЛАГА ҲАЁЛ БЕРИНГ

Бу болага ҳаёл беринг, Туркий ҳаёл! Хотирласин энди бошдан ўтганини —

Кечмишини, айтганини, битганини. Ёда олсин — Широк каби донолигин, Чин-мочини Ҳинд сориға сафарларин, Қачонлардир ҳар бир сўзи маънолигин, Асрларда бошдан ўтган хатарларин.

Уйлайверсин — Улкан ҳаёл, Ҳаёл — улкан, Сўйларининг, Уйларининг ўзи қутлуғ Унда яна бир таваллуғ томғиси Ватан!

Бешик тебришидан

тўхтаган замон Инга — ингасини бошлайди судак. Ажаб, тўқилларда бормикан ором, Сабабин билалмай мен жоним ҳалак. Ёдак ҳаёлига айни очун — Мипти жилгалару уммонинг ҳоли, Лаҳзалик типини истамас нечун — Не-не парвозларни тиллар ҳаёли. Ёки ошқарми жилгалар монанд, Ҳаёт дарёсининг тўқилларига? Гоҳ кўш нурга бўлмоққа пайванд, Гоҳ дур кучмоққа уммон қаҳрига? Бир лаҳза тинмайди бу чархи-фалак, Бир лаҳза тўхтамас вақт, замона. Бир лаҳза типини истамас судак, Фақат лаҳза ором олайди Она...

Кеч кўз ўтди сирғалиб, секин Қалим Бешшул кўчаларидан. Сукот бўлди боғларга ҳоким, Ҳазон кечди диллар қаҳридан. Баҳор келди менинг чўлимни Гулга кўмди ерлар-осмонлар. Фақат сенга борар бўлдимни Беркитонлар кўзи ҳазонлар.

ТАСКИН

Салқисан қовоқлар, Бехис нигоҳлар, Сохта табассумлар — Туби йўқ чоҳлар... Дунёда меҳрға тўла кўзлар бор. Эй, ширинзабоналар, Ширин ёлғонлар, Эй, дили ширинлар, Дили гуноҳлар... Дунёда жононқач қичқ сўзлар бор. ХУМОЮН. Андижон виллояти, Бўз тумани.

IX АСР ТЕНГДОШИ

Бойсунда ана шундай улкан чинор бор. У бир вақтлар кутубхона, мактаб, қишлоқ оқсоқолари йўғини идораси ҳам бўлган. Ичининг кенлиги 3 метрдан зиёд. Э. ҚҮЛМУРДОВ олган сурат.

ҚАТРАЛАР

РАҚС Рақс — мўъжиза. У қайси миллатга хос бўлмасин ҳамма-ни қизиқтиради. Кунглини хушнуд этади. Бугина эмас, рақс миллатнинг ўтмиши, ҳозирги ва тараққиётини ҳам акс эттиради. Шу сабабли рақсни тушуна олган ҳар бир одам ўзини шарқираган дарё соҳилида, боғу роғларда юргандек ҳис этиб завққа тўлади, ҳақжонга тушади. Нетакки, рақс қулдиради, ҳатто йилгатади ҳам.

ЮРТ МЕҲРИ

Олимпимсан, ишчи ё деҳқон, ёзувчимсан ё бастакор, ватанпарвар бўл! Муस्ताқил, улғу мамлакатимизни ҳеч бўлмаганда бир қадам, бир қарич олдинга — буюк мамлакат бўлиши томон силжита оласанми? Бунга қўрбинг етса сен юртнинг чинакам ўғил-қизисан!

ГУМРОҲ

Кимда-ким ўз ўтмишини, бобо-қадонларини, қолаверса, ўз ота-оналарининг васиятларини унутар экан, у ўз истиқболини, ўз бахтини ҳам унутган бўлади. Чунки ўзининг ким эканлигини билмаган одам ҳаётнинг ҳам қадрига етмайди.

ШОН-ШАРАФ

Муस्ताқиллик — шон-шараф. Бунинг тушунлиб, уни асраб, мустақамлашга бир чимдим бўлса-да, ҳисса қўшмоққа интилишинг ўзи ҳам шон-шарафдир. «Менинг қўлимдан нима-ям келарди» дейиш нотавонлик. Интиланга толе ёр. Ҳеч бўлмаса фарзандингни замонга муносиб тарбияла, ота-онангга шафқатли бўл. Бу ҳам шон-шараф.

Ёқубжон ШУКУРОВ

ГАП БИЛМАГАН ОҒИЗДАН, ГАПИРОЛМАС ГУНГ ЯХШИ

Вариантлари: «Гап билмаган маърака бузар»; «Гапи гапга ўхшамас, оғзи гапдан бушамас»; «Гапи тўқмоқнинг — ўзи тўқмоқ»; «Гапи савсонинг ўзи сасиқ»; «Ириган оғиздан чиритган сўз чикар»; «Сўз биланга минг танга, сўз билманганга ҳайф санга»; «Гапни гапирса гапдон гапирсин!» Гап билмаган одам дилидаги мақсадни бирова аних тушунтиролмайдди, натижада биров билан битадиган ишнинг ҳам битиролмайдди. Буилдан ташқари гап билмаган, яхши-дмон гапнинг фарқига бормайдиган, оғзи коски одам кўпчилик ўртасида сузлағудек бўлса, ҳамманинг энасини қотиради, толиқтиради, газабини келтиради, кайфиятини бузади. Шу боисдан: «Гапни гапир жойи билан, нонни егин мойи билан» деб насиҳат қиладилар.

ИБН СИНО ДЕЙДИКИ... ҚОРА АНДИЗ

Уни осал билан қўшиб ялаш балғамни кўчирди, қора андизи кўкракни тозаловчи яланаданга (дорлар) билан аралаштирмаса, яхши таъсир кўрсатади. У хурсанд қилади, юракни кучлантиради дорлардан бирини. Қора андиз ҳамма совуқ (шпш) оғриқларга, елларнинг ва дамнинг қўзғалишига фойда қилади. Илдиш ва илдишпойдан тайёрланган дамлама ёки қайнатма балғам кўчирувчи, сийдик ҳайдовчи, иситма туширувчи, гижжа ҳайдовчи дори сифатида ҳамма нафас йўлларининг шамоллаши ва ўпка сили касалликларини даволашда ишлатилади. Булардан ташқари, ўсимлик қайнатмаси билан кўтир ва яралар даволанади.

ЖАМБИЛ

Жамбил — лабғулдошлар оиласига мансуб бир йиллик ўсимликдир. Зиравор, ошқўк ва манзарали ўсимлик сифатида ўлкамизнинг барча жойларида маданий ҳолда ўстирилади.

Халқ таъбаотида жамбил жуда қадимдан бунини ишлатилади. Урта аср суворийлари жамбил билан асалари рами туширилган ҳошияли шарф ураб юришга ҳаракат қилганлар. Бунинг юракка дадла, биллакка малд, деб билишган. Жамбилдан тайёрланган қайнатма меъда фаолиятини яхшилайди, кўкрак оғриқларида, йўталда, уйқусизликда ишлатилади. Ташқи муолажа сифатида модда алмашишини бузилишига, алоҳида хасталикларда обзан (ванна) кўринишида қабул қилинади. Ўсимлик кукунни хуш кетганда, лоҳисликда бардамлик бағишлайди. Қайнатма билан оғиз чайилса, милкнинг яллиғлигида даво бўлади. Зотилжамда, меъда, ўн икки бармоқ ичак,

ЎЗБЕК ТАНСИҚ ТАОМЛАРИ

Тасмали гижжаларни ҳайлашда фойда берувчи дори бўлиб, синилган халқ дастурларидан ҳисобланади. Бунинг учун 10 г қури-тилган жамбил ўтидан олнинг, 200 г қайноқ сув билан ярим соат дамлаб қўйлади. Сунгра дамлама сузилиб, шарбатидан ош қошиққа кунгита 4-5 маҳал ичилади. Дамламаси ичбурғудга, қорин дамлашишда, юрак хапқир-ишида, пешоб ва ел ҳайловчи восита тариқсид қўлланилади.

Унинг шифобаҳи хусусиятлари билан илмий тиббиётда ҳам қадрланади. Саннат миқсидида ишлаб чиқарилувчи «пертусин» деган дори шунга яққол мансуб бўла олади. Пертусинни ҳамма билса керак. Бу дориини, айниқса, ёш болалар сууб ичишади. У шамоллаган йўтал қолдирувчи яхши воситалардан. Жамбилдан олинадиган қиём эфир мойи, тимо ал антисептик, яхши дезинфекцияловчи дори ҳисобланади. Шунинг учун бўлса керак, жамбил санонатда сабзавотларни, ўнг, баллиқ консервалари, қолбаслар тайёрлашда ишлатилади. Шунингдек, атир-упа синютида ҳам аҳимията моликдир.

ЎЗБЕК ТАНСИҚ ТАОМЛАРИ

ТАНДИР БАРРА

Ушбу таомни тайёрлаш учун ёнбағир ердан диаметри 1 метр чуқурлиги 1,5 метр келадиган ўра қазилади. Уранинг ичи гувала катталигиди тошлар билан айлантириб уриб чиқилади. Уранинг тағидан шамол кириб оловни пуфлаб турадиган тешик қолдирилади. Тандирсимон бу ўрага атрофидаги тошлар қизигунча ўт ёқилади.

Кўйни сўйиб, терисини шилиб, ички аззолари олиб ташлангач терига туз ва зира ишқаб чиқилади ва бўйин томонидан умуртқа поғонасининг ичи бўйлаб йўғонлиги қаламдай келадиган узун сим ўтказиб думгазага борганда учи қайрилади. Тандир лабига темир ташлаб, сим ўтказилган кўй тандир ичига туширилиб, ана шу темирға осилади. Тандир остида тўпланган чўғ устига катта мис тоғора қўйилиши керак, танадан эриган ёғ ана шу идишга оқади. Тоғора атрофиға арчаншиг яшил баргларида ташланади. Тандир усти тўнука билан ёпилиб тупроқ тортилади, ис чиқиб туриши учун бир тешикча қолдирилади. Қизитилган тандир ичига осилган кўй 3 соат димланиб турилгандан сўнг пишади ва очиб порцияларға тақсимланади. Кичикроқ кўйни шу усулда сомса тандирда (вертикал тандир), кичикроқ қўзичоқни деворий тандирда (горизонтал тандир) пишириш мумкин, 40 кг кўй 200 порция тақсимланиб янги сабзавотлардан гарпир қилинади.

ҚАЛОВНИ ТОПСА, ШАМОЛ ҲАМ КОНИ ФОЙДА ЭКАН...

Илмий кескин Устуртода гоҳи тез, гоҳи секин, лекин бетўх-хонда эсиб ётадиган шамолнинг тезлиги йил давомида ўртача ҳар «дақиқада 4,5 метрни ташқил қилади. Айни пайтда бу битмас-туғнамис арзон қувват манбаи экан. Ўзбекистон Фанлар академияси Коракалпоғистон бўлими илмий ходими, Америк Шамол энергетикаси ўсимаси аъзоси Ю. Камолов бир неча йилдан бунинг Орел буйи шамолнинг тоза ва арзон электр қуввати сифатида фойдаланиши имкониятлари ва истиқбол юзасида тадқиқотлар олиб бормоқда. Мазкур илминиларда Москвадаги «Ветроэнергетика» тадқиқот институти ходимлари ҳам ҳамкорлик қилишмоқда. Ю. Камолов билан бирга кузатув ишларини олиб бораётган конструктор олим Б. Мендламетов шамол энергисидан фойдаланиши бўйича ўзи яратган ускуналарға икки патент ва турт муаллифлик гувоҳномасини олиб улғурди.

Устурт шамолини энергия манбаи сифатида халқ хўжалигида фойдаланиши бўйича Ю. Камолов рақобатинида ишлаб чиқилган лойиҳа АКШнинг Мак-Артурлар оилавий жамғармаси томонидан қўллаб-қувватланди. Ушбу лойиҳанинг биринчи босқинини амалга ошириш учун 1 миллион АКШ долларлари керак. Коракалпоқ олимлари Устурт широнтида шамол кўчини электр қуввати манбаи сифатида фойдаланишда кенг майдонларға урнатиладиган кичик ҳажмли газаракларға эва бўлган кўй сонли диверталарини ишлашнинг мақсада мувофиқдир, деган фикрға мойиллик билдиришмоқда. Ҳаётини АБДУСОДИК. «Халқ сўзи» мухбири.

Барча ишнам кийинган, қимматбаҳо сизга чекаётган бир одам кириб, теварак-атрофда-сизарға назар ташлапти-да, депти: — Шу шихардан кетганимға йисирма йил бўлди. Кететганимда чўнтагимда бор-йўзи эллик цент нулим бор эди. Уни менга Джимми Конколи қароға берганди. У ҳаётим ҳа-ми? — Ҳаётим, ҳаётиман, — дебди қартайиб қолган Джимми Конколи олдинга ўтarkan. — Сени кўрганимдан хурсандман. Энди менга яна эллик цент берсанг, сендан роса бир доллар қарз бўламан. — Иккита эрка саллашпоти: — Анчадан бера кўришмайси. Бирор ёққа кетудингизми? — Ҳа, Сопотеда бўладим. — Қайси меҳмонхонада турдингиз? — «Гевонте»-да. — Не, «Гевонте» Закопанеда-ку! — Шунчақми? Денгизга олиб борадиган йўл-ни ҳеч ким кўрсатиб бермаганидан ҳам би-

лузим-а! — Бир шигаз оиласида фарзанд туғилди-ю, у ўн беш ёшгача тилға қирмай юрарди. Ниҳоят, бир куни пошута пайтида у тўсатдан тилға кирди: — Оқшан тағиса олиб кетипти-ку! — Нега шу пайтгача гапирганинг йўқ? — деб ҳайрон бўлишди ота-она. — Шу пайтгача ишлар жойида эди-да... — Кекса бир яхшудий «Идора бунмалари» дўконига қарипти. — Менга ватман керак. — Ватман йўқ, Командировкада. — Йўқ, тушунмадингиз, менга қўлман учун ватман керак. — Қўлман йўқ, пора алағи учун қамалиб қолди. — Яна тушунмадингиз. Мен — дизайнерман. — Қўриб турабман — Иванов эмасис.

ТОПИШМОҚ

Иккита шохда 25 та чумчүк кўниб турган эди. Биринчи шохдан иккинчи шохға бешта чумчүк ўтди. Иккинчи шохдан эса еттита чумчүк учиб кетди, шундан кейин биринчи шохда иккинчи шохдагидан икки марта кўп чумчүк қолди. Дастлаб ҳар бир шохда нечта чумчүк бор эди?

ХАЛҚ СЎЗИ НАРОДНОЕ СЛОВО

МУАССИСЛАР: Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир: Ашвар ЖҲУРАБОВЕВ.

БЎЛИМЛАР: Парламент 33-57-34; Халқ 33-07-48; Матбуот ва қўғилма 36-29-89; Қишлоқ хўжалиги 36-07-94; Иқтисодий 36-36-65; Манашият 36-35-60; Туризм муҳарририят 33-10-28; Эълонлар 36-09-25, Вахшёр-33-10-60

МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП, Ташкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 19-уй. Навбатчи муҳаррир — А. Йўлдошев. Навбатчи — А. Абдураҳмонов. Мусахҳах — Ш. Режанов.